

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANA BİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DÜŞÜNCE, ÖRGÜTLENME, EYLEM VE
SÖYLEM IŞIĞINDA ANTİKAPİTALİST
MÜSLÜMANLAR**

**AHMET AYATA
13716007**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖMER ÇAHA**

**İSTANBUL
2016**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANA BİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DÜŞÜNCE, ÖRGÜTLENME, EYLEM VE
SÖYLEM IŞIĞINDA ANTİKAPİTALİST
MÜSLÜMANLAR**

**AHMET AYATA
13716007**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖMER ÇAHA**

**İSTANBUL
2016**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANA BİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DÜŞÜNCE, ÖRGÜTLENME, EYLEM VE SÖYLEM
IŞIĞINDA ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR

AHMET AYATA
13716007

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: ...01.03.2016
Tezin Savunulduğu Tarih: ...11.04.2016

Tez oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Ömer CAHA	
Jüri Üyeleri:	Prof. Dr. Ester Ruben	
	Prof. Dr. Tichelaugela	

İSTANBUL
Mart, 2016

ÖZ

DÜŞÜNCE, ÖRGÜTLENME, EYLEM VE SÖYLEM İŞİĞİNDA ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR

AHMET AYATA

MART, 2016

Bu çalışma 2012 yılı 1 Mayıs'ı ile popülerlik kazanan ve kamuoyunda Antikapitalist Müslümanlar olarak tanınan harekete dair bilgi boşluğunu etraflı bir çerçeve geliştirerek doldurmayı amaçlayan informatif bir metindir. Hareketin ismi ile doğrudan ilişkilendirilebildiği şekilde İslamcılıkla ve genel olarak siyasi yelpazenin solu ile ilişkileri; düşünce, örgüt yapısı, eylem ve söylemler üzerine yazım taraması yöntemi uygulanarak ele alınmıştır. Bu konu başlıklarının analizinde yarı-yapılandırılmış mülakatlardan da faydalanılmıştır. 1980 sonrası ortaya çıkan yeni iktisadi yapı ve buna bağlı gelişen yeni toplumsal sınıflaşmalara İslam referanslı bir muhalefet hareketi olma özelliği ağır basan grup, söz konusu başlıklara bakıldığında klasik İslamcı düşünceden çok daha farklı bir yerde konumlanmaktadır. Gerek kuramsal olarak gerek pratik olarak bir çeşit anarşizmi benimsemektedir. Özellikle muhafazakâr kesimlere ciddi eleştiriler getiren grup ilave olarak sosyalist solun da Türkiye'nin toplumsal yapısını doğru analiz edemediği vurgusunu yapmaktadır. Muhafazakâr/mütedeyyin kesimlerin özellikle eylemlerini merkeze alarak gündelik siyaset düzeyinde olumsuz yorumladığı hareketin düşünsel yaklaşımı da kapitalizme itirazları temelinde olmasa da yöntem ve öncelikleri itibarıyla eleştirilmektedir. Üyeler, İslamcılıkta daha evvel ortaya çıkmış olan bir sosyal adalet söylemi ile yetinmeyip "ortak mülkiyet, ortak otorite ve çokkültürlülük" olarak sistematize etmeye çalıştıkları düşüncelerini modern düşünce, gelenek ve bätını tasavvufi yorumların yardımı ile inşa etmektedirler. Grubun düşüncesinin özgün yanı bu fikirlerin İslami referanslarla ele alınmasıdır. Çalışmada ayrıca geliştirme çabasında oldukları bu yeni paradigma ve giriştikleri eylemlerin muhafazakâr/mütedeyyin kesimlerde oluşturduğu izlenimler ele alınmıştır. "Mahalleler arası geçişkenliği" sağlamayı amaç edinmiş grubun önündeki muhtemel engeller ve fırsatlar, siyasi taraflaşmalar/konumlanmış ve düşünsel çalışmalar dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antikapitalist Müslümanlar, İslamcılık, sol.

ABSTRACT

THE ANTICAPITALIST MUSLIMS in the LIGHT OF THOUGHT, ORGANISATION, ACTION AND DISCOURSE

AHMET AYATA

MARCH, 2016

This is an informative text aimed to fill the gaps by developing a comprehensive framework on a group, which is known as Anticapitalist Muslims colloquially and gained popularity on 1 May 2012. The literature review method was implied on ideas, organisational structure, action and discourse of this group, due to the direct relationship between the group name and Islamism as well as the connection with left wing politics in general. Moreover, it was benefitted from semi-structured interviews to analyse these topics. This group outweighed by Islam-referencing oppositional movement of the new financial structure emerged after 1980 and accordingly developed new social classifications, is differently positioned from classical Islamist idea. They, also, adopt a kind of anarchist approach either theoretical or practical ways. Anticapitalist Muslims, moreover, bring sober criticism especially to conservative wings, and emphasize that socialist-left cannot analyse the social structure of Turkey correctly, as well. Conservatives, on the other hand, have a negative interpretation of this group, not only by centering their actions in daily diplomacy, but also due to their methods and priorities in case of capitalism objection. The participants of this group, however, are not content with a social justice discourse previously emerged in Islamism. Instead, they build up their systemized opinions such as “ collective property, collective authority and multiculturalism” by the light of modern notion, tradition, and esoteric-sufistic interpretations. These ideas embraced with Islamic references, makes this group original. This study, additionally, mentioned the new paradigm that is to be improved by this group and the impression of their actions on conservatives. The probable obstacles and opportunities of this group, who aims “Inter-Neighbourhood transivity”, was evaluated by considering political positions and intellectual studies.

Keywords: Anticapitalist Muslims, Islamism, left wing.

ÖNSÖZ

Son birkaç senedir ses getiren eylemleriyle medyanın ve dolayısıyla kamuoyunun dikkatini çeken Kapitalizmle Mücadele Derneği veya namıdiğer Antikapitalist Müslümanlar ile ilgili bilgi boşluğunun doldurulmasını amaçlayan bu çalışma, grubun düşünsel yapısını, eylemlerini ve örgütleniş biçimini ele almaktadır.

Çalışma sırasında ihtiyacım olan bilgileri edinmem konusunda büyük kolaylık sağlayan Antikapitalist Müslümanlar grubu üyelerine teşekkür ederim.

Sosyal bilimlerde öğretim hayatıma devam etmem konusunda beni her zaman yüreklendiren, değerli vaktini hiç tereddüt etmeden bana ayıran hocam Öğr. Gör. Dr. Mehmet Beşikçi'ye, Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda yüksek lisansımı yapmam konusunda desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Vişne Korkmaz'a, gerek aldığım derslerde gerekse ders dışındaki konularda her zaman bana mihmandarlık eden Doç. Dr. İsmet Akça ve Prof. Dr. Mehmet Hacısalihoğlu'na samimi teşekkürü bir borç bilirim.

Bir ödev niyetiyle başlayan çalışmanın hazırlanmasında ve bu disipline uyum sağlamamda bütün yoğunluğuna rağmen emeğini, sabrını, desteğini, yakınlığını esirgemeyen hocam, danışmanım Prof. Dr. Ömer Çaha'ya sonsuz şükranlarımı sunarım.

Maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim dostlarıma, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aile fertlerime gönül borcumu ifade etmek isterim.

Ahmet Ayata

İstanbul, Mart 2016

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
1. GİRİŞ	1
2. İSLAMCILIĞA DAİR GENEL BİR ÇERÇEVE	5
2.1. İslâmcılık Nedir? Kimler İslâmcıdır?	5
2.2. Çıkış Dönemi'nden Bu Yana İslâmcılığın Temel Mirası	7
2.3. Modernleşme, Gelenek ve İslâmcılık	9
2.4. Türkiye'de İslâmcılığın Sağcılaşması Veya Solcılaşması	13
2.5. Sağdan Sola Doğru İslam'ın Sosyal Yüzü	18
3. ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR: DİNE KARŞI DİN	22
3.1. Yaratılıştan Mülkiyete Tevhid ve Şirk	23
3.2. Tevhid ve Şirkin Tarihi: Eski Kavramlar, Modern ya da Unutulmuş Anlamlar	26
4. ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR'DA KİMLİK VE ÖRGÜTLENME	37
4.1. Antikapitalist Müslümanlar'da İsimlendirme Sorunu	37
4.2. Örgütlenme ve Grup Profili	41
4.3. Parti Siyaseti ve İhsan Eliaçık ile İlişkiler	44
5. EYLEM VE SÖYLEM DÜZEYİNDE ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR	49
5.1. Antikapitalist Müslümanlar'ın Çeşitli Eylem ve Söylemleri	49
5.2. Yeryüzü Sofraları: 5000 Yıllık Kadim Gelenek	58

6. ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR GEZİ PARKI'NDA	67
6.1. Yeryüzü Cennetine Giriş: Katılım Süreci ve Faaliyetler	67
6.2. “Sizin Orada Ne İşiniz Var?": Gezi'ye Katılımın Getirdikleri	75
7. GENEL BİR DEĞERLENDİRME	79
7.1. İslamcılığın Kulvar Değişimi ve Antikapitalist Müslümanlar	80
7.2. Muhafazakâr veya Mütedeyyin Kesimlerde Oluşan İzlenimler	84
7.3. Sosyalist Sol ve Antikapitalist Müslümanlar	90
7.4. Teoriden Pratiğe Anti-Kapitalist Müslümanlar	93
8. SONUÇ	95
KAYNAKÇA	99
ÖZGEÇMİŞ	113

1. GİRİŞ

1970’li yıllara değin milliyetçi-muhafazakârlıktan çok da özerkleşemeyen Türkiye İslamcılığı, Milli Nizam Partisi ile birlikte ilk kez kendi programını oluşturmuştur. Bu özerkleşmede entelektüel hareketliliğin rolü büyüktür. 1960’lardan beri girişilen çeviri faaliyetleri, Türkiye İslamcılığından daha farklı tecrübeleri olan İslamcı yazarların yaklaşımları ile Türkiye muhafazakârlarının tanışmasına vesile olmuştur. Eserlerinin tercümeleri yapılan bu müellifler, ülkelerinin yaşadığı sömürge geçmişi, dinin algılanış biçiminin Türkiye muhafazakârlığından farklı oluşu ve Soğuk Savaş’ın taraflaşmalarının da etkisi ile mevcut olanı sorunsallaştırmak konusunda daha cüretkârdırlar. Böylece muhafazakâr olarak niteleyemeyeceğimiz görüşleri benimsemişler ya da benimsemeseler de içinde bulunulan siyasi ve sosyolojik koşullar gereği araçsallaştırmışlardır.

Bu entelektüel iletişim Türkiye İslamcılığını merkez-sağ içinde bir süreliğine özerkleştirmiştir. İlk kez bir siyasal hareket, dini araç olarak algılamak yerine referans alan, çıkış noktası olarak gören bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu anlamda muhafazakâr düşüncüyü terk etmiştir. Neredeyse 2000’li yıllara gelinene kadar İslamcı siyaset Kemalist hegemonyadan kısmen de olsa sıyrılmayı başaramamış ve “gericilikle” itham edilmiştir. 1980 sonrası gerçekleşen neoliberal dönüşüm ve yükselen kentleşme oranı Türkiye’nin toplumsal yapısını derinden etkilemiştir. Çevirilerin, İran’daki İslam Devrimi’nin, saldırgan laiklik anlayışının ve çoğaltılabilecek etkenlerin tesiri ile 1990’lı yıllardan Refah Partisi’nin yükselişine kadar İslamcı gruplar arasında devrimci, enternasyonal tutumlar artmıştır. Yine aynı dönemde postmodernist ve Marksist fikirler de alan kazanmıştır. Takip eden yıllarda siyasetin periferisinde kalan yoksul muhafazakâr kesimlerin orta sınıftaki ağırlıkları artmıştır. 2000’li yıllara gelinirken Refah Partisi’nin belediye seçimlerindeki başarılı sonuçları ile radikal tutumları yumuşayan gruplar merkez siyasete taşınmışlardır.

Antikapitalist Müslümanlar toplumun pek çok kesiminden katılımcıları ihtiva etmesine rağmen çoğunlukla mütedeyyin kesimlerden gelen üyelerden oluşmaktadır. Genelde öğrenci, işçi, işsiz ve küçük esnaflardan oluşan grup temel olarak İslamcı

hareketin merkez-sağda sönümlendiği bu dönemde radikal bir muhalefet yürütmektedir. Ortaya attıkları fikirler, buna bağlı eylem ve söylemleri ile İslamcılığın bugüne kadar çizdiği profilin dışında yer almaktadırlar. Sosyalist sol ile hem düşünce alanında hem de pratik alanda yakınlaşan grubun bu harekete yönelik eleştirileri de bulunmaktadır. İslami kaynaklardan beslenen politikanın milliyetçi-muhafazakâr sağ siyasetle birlikte anıldığı Türkiye için, otoritenin ve özel mülkiyetin eleştirisi gibi genelde sol söylemde kendisine yer bulan sorunların İslam referanslı ve görünür hale gelmiş bir grup tarafından tartışılması yenidir. İslamcılığın muhalif damarını büyük ölçüde yitirdiği bu dönemde benzer kaynakları bambaşka bir perspektiften okuyan Antikapitalist Müslümanlar'ın Türkiye siyasetinin demokratikleşmesine katkısı olabilir. İslamcılık için ve İslamcılıktan daha fazla benzeştiği sosyalist hareketler için bir özeleştirin kapısını aralayabilir. Bunu yapabilmesi de Türkiye'nin siyasi ve toplumsal yapısını doğru okumasına bağlıdır. Bu okuma hem teorik hem de pratik alanda grubun önündeki imkân ve sınırların tespitini sağlayacaktır. Dolayısıyla eylem ve söylemleri üzerinden gündelik siyasete dair konumlanışlarını ve bunu hangi teorik düzleme oturttuklarını görmek anlamlıdır.

Çalışma bu perspektiften hareketle, grubun, Türkiye siyasetinde nasıl bir noktada konumlandırılması gerektiğini ve bu konumlanışın imkân ve sınırlarını anlamaya yönelik bir çabanın ürünüdür. Çünkü hareketin edindiği bu konum, siyasetin farklı taraflaşmaları arasında fikir alışverişinin önünü açabilir, kutuplaşmaları azaltabilir, sosyoloji ile siyaset teorisi arasında oluşabilecek mesafeleri azaltabilir. Böylelikle hem siyasetin merkezindeki hem de çevresindeki grupların daha derinlikli bir politik söylem geliştirmeleri konusunda baskı oluşturabilir. Dolayısıyla ele almaya çalıştığımız teorik çerçeve, söylemler ve eylemler hareketin kendisi için belirlediği örgütlenme profili çerçevesinde Antikapitalist Müslümanlar'ı tanımaya, siyasi yelpazedeki yerini belirlemeye, muhalefetinin dozunu ve amaçlarını tespit etmeye yöneliktir. Bunun dışında hareketin hangi çevrelerden nasıl tepkiler aldığı ve buna bağlı olarak grubu nasıl bir geleceğin beklediği yönünde bazı tahminlerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu konuda daha önce yapılan çalışmaların hiçbiri doğrudan “Antikapitalist Müslümanlar” olarak bilinen kurumsal adı “Kapitalizmle Mücadele Derneği” olan gruba dair değildir. Önceki çalışmalarda, benzer fikirleri savunan pek çok oluşum ve şahıs, grupla birlikte analiz edilmiştir. Ek olarak daha evvel yapılan çalışmalar

genelde Türkiye siyasal hayatı odaklı olup, grubu ortaya çıkış koşulları etrafında incelemektedir. Bu çalışmaysa yalnızca “Antikapitalist Müslümanlar” ismiyle popüler hale gelen grubu ele almaktadır. Bununla birlikte İslamcılık ile ilişkisine hem teorik hem de gündelik siyaset penceresinden değinmektedir. Böylece benzerlik ve farklılıklarını teorik alanda da ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu özellikleriyle çalışmamız önceki çalışmalardan ayrılmaktadır.

Girişten sonra yedi bölümünden oluşan çalışmanın girişi takip eden ilk bölümünde ortaya çıkış koşullarında İslamcı düşünce ele alınmış, İslamcılığın Türkiye özelinde milliyetçi-muhafazakâr siyasetle ilişkilerine odaklanılmıştır. Ardından İslamcılık içerisinde özellikle çeviri faaliyetleri sonucu ortaya çıkan yeni okumalara değinilmiştir. Bu yaklaşımlarla İslamcı düşüncedeki “solculaşma” eğilimi ele alınmıştır. Bununla ilişkili olarak, Antikapitalist Müslümanlar’ın tüm bu yaklaşımlardan farklı olarak geliştirdikleri fikirler ve etkilendikleri kaynaklar ise ikinci bölümde değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, Antikapitalist Müslümanlar grubunun ortaya çıkış aşaması, kuruluşu, fikirleri ışığında örgütlenme biçimleri, hikâyeleri anlatılmıştır. Örgütlenişleri ve fikirleri itibarıyla İhsan Eliaçık ve Halkların Demokratik Partisi (HDP) ile ilişkilerine değinilmiştir.

Dördüncü bölümde, gazete ve web sayfalarından haberler, gazete ve dergi mülakatları, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler kullanılarak söylem analizi yapılmış; eylemlerin mahiyeti teorik çerçeve ile ilişkili olacak biçimde tartışılmıştır. Benzer bir yöntem izlenerek sonraki bölüm tamamen Gezi Parkı’na dâhil oluşları, giriştikleri eylemler, tutumları ve buna bağlı olarak geliştirdikleri ilişkilere ayrılmıştır. Söz konusu iki bölümde, Antikapitalist Müslümanlar hareketi içinde yer alan sekiz kişi ile yaptığımız derinlemesine mülakatlar esas alınmıştır.

Değerlendirme bölümünde ise çalışmanın bir özetinin yanı sıra belli çıkarımlarda bulunulmuş, genellemelere gidilmiş, gruba yöneltilen ya da yöneltilebilecek eleştirilere yer verilmiştir. Hareket, teorik şablon ile eylemler birlikte dikkate alınarak, konuya ilişkin kuramsal çalışmalar ve Türkiye siyaseti çerçevesinde tartışılmıştır.

Çalışmanın konusunun, yazın taramasına bağlı yönteminin ve üslubunun bir sonucu olarak; değerlendirme bölümünde belli savlar üretilmişse de informatif özelliği ağır basan bir metin ortaya çıkmıştır.

2. İSLAMCILIĞA DAİR GENEL BİR ÇERÇEVE

Antikapitalist Müslümanlar'ın gerek seçtikleri isim gerekse söylemlerini düzenledikleri zemin dikkate alındığında akla ilk gelecek politik duruşun İslamcılık olacağını iddia edebiliriz.

Tanım yapmanın doğal bir sonucu olarak siyasi taraflaşmaları açıklama ihtiyacı hissettiğimizde bu çağrışımlar sonucu seçmiş olduğumuz nirengi noktalarına göre konum belirlememiz gerekmektedir. Her tanımlama çabasında olduğu gibi Antikapitalist Müslümanlar'ı da anlamaya çalışırken onları diğerlerinden ayırmanın ne olduğu üzerine genellemelere, soyutlamalara başvurmak zorunludur. Bunu yaparken de yöntemimizin başından itibaren taşıdığı arızaları bütüne dair fikir edinme amacımızın lehine ihmal etmek durumundayız.

Bu kabulleri yaptıktan sonra akla ilk gelenin, yani İslamcılığın ana hatları ile bir çerçevesini çıkarmak, ardından bu referans noktasından Antikapitalist Müslümanlar'a dair bir tanıma değilse de bilgi kümesine ulaşmak tüm eksiklerine rağmen anlamlı görünüyor.

Bu amaçla, ilk olarak kimlere "İslamcı" demenin uygun olacağı tartışmasını yaparak başlayacak, ardından İslamcılığın doğumundan bu yana taşıdığı temel görüşlere değinecek ve buradan Türkiye İslamcılığının tarihine, alışverişleri üzerinden kısaca göz atmaya çalışacağız. Son olarak, İslamcılık içerisinde özellikle Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan ve siyasetin sol kanadı ile ilişkilendirilebilecek yaklaşımlardan söz edeceğiz.

2.1. İslâmıcılık Nedir? Kimler İslâmıcıdır?

On dokuzuncu yüzyılda Batı'nın İslâm coğrafyasına karşı elde etmiş olduğu ekonomik, siyasi ve teknolojik üstünlüğün, güce tahvil edilebilir özellikler üzerinden ağır biçimde hissedilir hale gelmesi; sömürge durumuna getirilmiş kolonilerde yahut yarı sömürge özellikleri taşıyan Osmanlı'da ve İran'da yeni arayışların önünü açmıştır.

Kendileri için negatif sonuçlar doğurması ile birlikte söz konusu ülkeler de modernleşmeye ayak uydurmaya çalıştılar. Emperyalist devletlerin de zorlaması ile modernizasyon sürecine girdiler; yahut kolonizasyon sürecini bir çeşit küreselleşme dalgası olarak okursak, kendi dinamikleri içerisinde bu durum kaçınılmaz hale geldi. Tam da bu sebeple “anti-emperyalist, anti-Batıcı” bir söylem üzerinden şekillenen İslâmcılığın, modern eğitim sisteminin bir uzantısı olarak İslâm’ın “dünyevileşmesine” karşılık geldiğini söylemek mümkündür.¹ Eğitim sistemindeki bu değişiklik, meşruiyetin zeminini değiştiriyor; ibadet ve inançların bilimsel yöntemlerle açıklanması ihtiyacını ya da hevesini doğuruyordu.² Bu noktada “dünyevileşme” öbür dünya vurgusunun azalıp bu dünyaya dair olanın görece değerinin artması anlamını taşımaktadır.

Bu koşullar altında emperyalizme, ekonomik, sosyal ve siyasal değişimlerin bir reaksiyonu olarak filizlenmiş İslâmcılığın tam olarak neye karşılık geldiğini, kimlerin İslâmcı olduğunu ya da siyasal İslâm’ın ne olduğunu söylemek hâlâ güçtür. Hatta bu konumlanış için kullanılması gereken kavramın ne olduğu konusunda dahi tartışmalar sürmektedir.³ Günümüz Türkiye’sinde “İslâmcılık” kavramı, Kemalist iktidarın gerek söylem düzeyinde, gerekse hukuksal düzlemdeki saldırıları sebebiyle kötü bir izlenime sahiptir ve genel anlamda hareketin dışından bir sesleniş olarak algılanmaktadır. Söz konusu siyasete “modernleştirici misyona” sahip iktidar elitlerinin sert müdahalesi Türkiye’ye özgü bir durum olmayıp İran’dan Tunus’a kadar pek çok ülkede bunu gözlemlemek mümkündür.

Bununla birlikte, Yasin Aktay’ın tanımıyla “siyasal, en geniş anlamıyla bir kimlik ve aidiyetin başladığı yerde ortaya çıkan ve insanın taraflaşmalarda kendi pozisyonunu belirlemesiyle somutlaşan bir şey” olarak kabul edilebilir. Getirilen bu tanım, elbette kaba ve kolaycı görülebilir. Ancak insan zihninin temel işleyişine uygun bir çerçeve sunması bakımından anlamlıdır. Bu çerçeveden yola çıkarsak:

İslâmcılığı, siyasal davranışın Müslümanlık algısıyla bulunduğu her noktada ortaya çıkabilen bir kimlik, bir algı olarak düşünebiliriz. Ne tür bir İslâm yorumuna sahip oldukları önemli

¹ Mümtaz’er Türköne, **İslâmcılığın Doğuşu** (İstanbul: Etkileşim, 2011), 30-31.

² Ömer Çaha, Michelangelo Guida, “İslâmcılık”, **Dünyada ve Türkiye’de Siyasal İdeolojiler**, der. Ömer Çaha, Bican Şahin (Ankara: Orion Kitabevi, 2013), 569.

³ Bkz. Selin Çağlayan, “İslâm mı, İslâmcılık mı?”, **Dipnot**, s. 11-12 (2012-2013): 57.

olmaksızın, siyasal pratiğinin merkezine İslâm'ı koyan her türlü Müslüman oluşumu İslâmcılıktır.⁴

Bu tanımlama uyarınca birbirlerinden çok farklı yorumlara sahip birçok oluşumun İslâmcılığın farklı yüzlerini temsil ettiklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Bahsedilen taraflaşmalara gelince, bunların homojen kutuplara karşılık geldiğini ve muğlâklaşmadıklarını söyleyemeyiz. Elbette birtakım yaklaşımlar diğerlerinden daha fazla veya daha az başka ideolojilerle temas kurabilirler. İslâmcılık da bunun dışında değildir. Zira İslâmcılık da tıpkı diğer ideolojiler gibi beşeridir.⁵ Beşeri olması da ona doğal olarak esneklik kazandırır ve gündelik siyaset içerisinde ricatların oluşmasını mümkün kılar.⁶

İslâmcılığın beşeriliği ve esnekliği onu herhangi bir cenahın tekelinden kurtarır. Dolayısıyla aynı kaynaklardan beslenseler de birbirinden farklı İslâmcılıklar türeyebilir. Toplumun bu akımlar karşısında takınacağı tavır ise tarihsel arka plana göre değişiklik gösterecektir.

2.2. Çıkış Dönemi'nden Bu Yana İslâmcılığın Temel Mirası

On dokuzuncu yüzyıldan bu yana Cemalettin Afgani, Muhammed Abduh, Namık Kemal, Hasan El-Benna, Seyyid Kutub, Necip Fazıl, Ebul Ala El Mevdudi ve Ali Şeriatî gibi isimleri İslâmcılık içerisinde zikredebiliriz. Bu isimler, İslâm'ı, düşüncelerinin merkezine oturtmak, inançlarının gerektirdiği biçimde hareket etmek gibi birçok konuda hemfikir olmakla beraber, farklı İslâmi düşünce tarzları geliştirmek suretiyle İslâmcılığın farklı yönlerini temsil ederler.

On dokuzuncu yüzyılı takip eden yıllarda değişen koşullarla birlikte İslâmcılık da değişikliklere uğramıştır. Bu farklılıkları teslim etmekle birlikte, İslâmcı düşünceyi çıkış döneminin özelliklerine göre kabaca bir kalıba sokmak mümkündür. Yukarıda bahsettiğimiz şekilde anti-emperyalist motivasyonla ortaya çıkan İslâmcılık, ana hatlarıyla inancın gereğini yaşamak, “Asr-ı Saadet”e dönmek ve kaybedildiği düşünülen onurun yeniden kazanılması için milliyetçi bir program izlemek olarak

⁴ Yasin Aktay, “Sunuş”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2011): 18.

⁵ İslâmcılığın bir ideoloji olup olmadığı tartışması ise çalışmamızın sınırları dışında kalıyor.

⁶ Aktay, **age**, 14-25.

özetlenebilir.⁷ Milliyetçilik, dönemin uluslaşma dalgasının bir zarureti olarak “Üç Tarz-ı Siyaset”in de zorunlu parçasıydı.⁸

İlk bakışta içinde bulunulan çağ “cahiliye devri” olarak tanımlandığı için dönülmesi/gidilmesi arzu edilen yer, geleneksel dünyaya ait olarak tasarlanmış sanılabilir. Ancak burada “Asr-ı Saadet” modern olanın karşısında bir tahayyülden ziyade dinin özüne dönerek günün ihtiyaçlarına uygun bir yorumunun pekâlâ modern zamanlara ait bir formudur. Yani bir “kurtuluş” ideolojisi, bir reaksiyon olmakla birlikte İslâmcılık ortaya çıkışı itibarıyla muhafazakâr bir yaklaşım olarak değerlendirilemez. Benzer bir karmaşanın sonucu olarak bir eleştiri hareketi şeklinde yükselmesine rağmen, örneğin milliyetçilik ile ilişkisi ve anti-emperyalist kodları, oryantalist yaklaşımın tersten bir uygulamasını oluşturmakta; dolayısıyla “biz ve öteki” ayrımını yeniden üretmektedir.⁹

O dönem için Batı’da yükselişe geçen değerlerin İslâmi referanslar kullanılarak meşrulaştırılması/uyarlanması İslâmcılığın en temel özelliklerindedir. Uhuvvet (kardeşlik) ve ittihad (birlik) gibi kavramlar ilk bakışta farklı tezahürlere sahip olsa da Fransız İhtilali’nin ihraç ettiği değerlerle yakından ilişkilidir.¹⁰ Uhuvvet kavramının içeriğinin zamanla daraltılması ve sonra yeniden genişletilmesi de bu cemaatin konjonktürle bağlantılı olarak yeniden üretime açık olduğunun ve olumsuzluğunun bir göstergesi olabilir. Ayrıca yukarıda değindiğimiz gibi İslâmcılık kendi milletini oluşturmanın yanında yükselmekte olan milliyetçiliklerden de anti-emperyalist söylemin bir uzantısı olarak etkilenmiştir.¹¹ Türkiye’de Türk milliyetçiliğinden ve Arap coğrafyasında Arap milliyetçiliğinden etkilenmeleri ve hatta bu “milletlere” Müslümanların lideri olma vazifesini veya vasfını yüklemeleri bundandır.

⁷ Çaha, Guida, *age*, 571.

⁸ Söylemek istediğim dönemin şartlarında yalnız Türkçülüğün değil Osmanlılık ve İslâmcılığın da zorunlu olarak milliyetçilikten nasibini alan projeler olarak karşımıza çıktığıdır. Bkz. Yusuf Akçura, “Üç Tarz-ı Siyaset” **Türk Gazetesi**, 1904.

⁹ Meyda Yeğenoğlu, “İslâmcı Siyasetin Dünü, Bugünü, Yarını”, **Dipnot**, s. 11-12 (2012-2013): 12.

¹⁰ Uhuvveti ile milliyetçiliği birlikte ele almakta mümkünse; milliyetçiliğin olumsuzluğu ve yalnız devlet tarafından değil sivil toplumun da etkisi ile toplumsal inşa sürecine tabi tutulduğu dikkate alınrsa yeni bir milletin –ya da “hayali cemaatin” inşa edilmesi ihtimal dâhilindedir. Bu durum inşa edilen topluluğun gerçekliğinin reddi sonucuna götürmeden ya da milletin, toplumun mobilize edilmesindeki, hislerinin şekillenmesindeki etkisini göz ardı etmeden ortaya çıkış süreci ve sonuçlarına dair zihin açıcı bir analiz sağlar. Burada değinmek istediğim milliyetçiliğe toplumsal inşacı bir yaklaşım için bkz. Umut Özkırımlı, **Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar: Eleştirel Bir Müdahale**, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010). Ayrıca “hayali cemaat” kavramı için bkz. Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler**, çev. İskender Savaşır (İstanbul: Metis, 1993).

¹¹ İnşa edilen bu cemaat milliyetçiliklerin inşa ettiği cemaat ile konjonktüre bağlı olarak örtüşebilir.

İslâmcılığın, Batı kaynaklı fikirlerle teması ve bunlara referans bulma arayışı milliyetçilikle sınırlı değildir. Örneğin İslâm'ın doğuşundan beri var olan “şura” kavramı Namık Kemal'in elinde, halkın hâkim kılındığı mecra olarak meclise, “biat” kavramı da toplum sözleşmesine evrilecektir. Uyarlaması yapılan bu sözcüklerle birlikte, egemenliğin Allah'a ya da halka ait olması hususundaki tartışma bugüne miras kalmıştır.¹² Başka bir deyişle bu konu bugün hala İslâmcılar arasında tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Mülkiyet çevresinde vazedilen fikirler de doğrudan egemenlik ile ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla İslâm'daki “Mülk Allah'ındır” şiarı direkt olarak hükümet etme ve otorite bağlamında yorumlanmıştır.¹³

Kısacası, İslâmcılık Türkiye'den Mısır'a, Tunus'a ve İran'a kadar tüm İslâm coğrafyasında belli ortak özellikler taşımakla birlikte tarihsel arka plan ve mevcut toplu durumlar çerçevesinde çeşitli tonlara sahiptir. Modernleşmeci iktidarların baskısı altında merdiven altına itilmeleri, sömürgecilikten kurtulma itkisi ile milliyetçilikle temas içinde olmaları, inancı merkeze koymaları, “dinin özüne” dönerek her türlü toplumsal soruna çare bulma düşüncesi ve modern düşünce ile ilişkileri bakımından benzerlik gösterirler. Nihayet İslâmcılık, hem Batı ile uyumun hem de ona karşı direnmenin bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Modernleşme, Gelenek ve İslâmcılık

Türkiye siyasetinde konu ne olursa olsun modernlik, geleneksellik, dindarlık, sekülerlik gibi kavramlardan uzak kalmak mümkün değildir. Hal böyleyken beşeriliğinin altı çizilmesi gereken ve modernleşme ile filizlenen İslâmcılık üzerine yapılan herhangi bir tartışma modern–geleneksel dikotomisi dikkate alınmadan yapılamayacağı gibi bu bağımlı zıtlığa boğulmak da analizi yüzeysel kılacaktır. Zira tartışma yalnızca bu hat üzerinde yürütülürse siyasi düşünce anlamında mümbit bir zeminden uzaklaşmış ve İslâmcılığın imkânları daraltılmış olur. Ancak çıkış noktası ve buna bağlı özellikleri bilinmeden de sağlıklı bir değerlendirme elde edilemez.

İslâm dünyası için on dokuzuncu yüzyıldan başlayan modernleşme; ekonomiden eğitime, askeriye ve doğal olarak topluma çeşitli şekillerde yansımıştır. Batı

¹² Çaha, Guida, *age*, 575-576.

¹³ Tarık Zafer Tunaya, **İslâmcılık Akımı**, 2. bs. (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007), 42-43.

karşısında tecrübe edilen ağır mağlubiyet hissi rekabetin muhatabına öfke ve hayranlık karışımı bir duygu beslenmesine sebep olmuştur. Buna bağlı olarak pek çok İslâmcı yazarın ana temaları ile “Batı’nın iyi yönlerini (teknoloji, endüstri gibi) alıp, kötü yönlerini (ahlâk gibi) bırakmak” fikrini sanki bu değerleri ya da ‘yönleri’ ayrı ayrı paketlerde temin edilebilen, kendilerine ait toplumsal, tarihsel, felsefi dayanakları olmayan kavramlarmış gibi kabul ettiklerini görüyoruz. Kapsamlı bir analize tabi tutmadan, Batı’da ‘iyi’ olan ne varsa bunun zaten İslâm’a uygun, hatta İslâm menşeli olduğu fakat zamanla Müslümanların rehavete kapılarak ve dini yanlış yorumlayarak bu ‘iyileri’ bıraktıkları düşünülür. “[...] siyasi, sosyal ve kültürel yapının küfür karşısında mağlup olması sadece siyasi yapının ve devletin değil şaşırtıcı bir şekilde -zihni olarak devletle zaruri bağları olan – İslâm’ın da mağlubiyeti sayılmıştır.”¹⁴ Demek oluyor ki Müslümanların hâkim İslâm anlayışları (geleneksel) burada zan altında bırakılmaktadır. Bu zan İslâm’a ve Müslümanlar’a yönelik oryantalist bakış açısını (atıllık, ahirete dönük toplumsal yapı, gayreti ve iradeyi değil pasifliği ve tevekkülü öne çıkaran zihniyet, 12. asırdan beri ilerlemeyen felsefe vb.) büyük ölçüde kabullenmek anlamına gelir.¹⁵

İslâmcılık, bir çeşit yeni dünya tasavvurudur. Modern olanla dini olanı ve dini olanla da modern olanı yorumlayan çift yönlü bir tasavvur. Bu yeni dünya tasavvuru, Batı ile karşılaşmasına/mücadelesine binaen, ibadet ve muamelatın dünyevi/toplumsal yönünü ön plana çıkarırken pek çok kavramı da modern siyasal gerekliliklere uygun biçimde yeniden dizayn etmiştir. Bu minvalde mücadeleye dair üç kavram konumuz için dikkat çekicidir: Terakki, zaruret ve kuvvet. İlerleme fikri, İslâmcılığın tarih anlayışı hakkında ipucu verirken; zaruret günümüze kadar uzanan mücadele içerisinde geniş bir pragmatizm imkânı tanımaktadır. Kuvvet ise neredeyse tamamen maddi bir anlam ifade eder. İlerleme için Müslümanların aktif olması gerekir ki bu, emek sarf etmek ve iradesi olmak demektir. Tevekkül ve Allah’ın takdirine olan inanç, yerini daha çok gayret–muvaffakiyet eşitliğine bırakmıştır. Bu noktada bahsettiğimiz eşitliğin mutlaklaştırıldığını, emeğin takdirin önüne geçtiğini görüyoruz. Yine bu ilerleme fikrine uyumlu biçimde kanaat de yerini sınırsız büyüme arzusuna bırakmıştır. Kuvvet merkezli anlayış, zaruretler üzerinde yükselişe

¹⁴ İsmail Kara, “İslâmcı Söylemin Kaynakları ve Gerçeklik Değeri”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2011): 36.

¹⁵ **age**, 38.

geçmenin yolunu açmıştır.¹⁶ Tahmin edileceği üzere, zaruret ya da günü kurtarmak üzerine inşa edilen tasavvur, pek çok esas meseleyi yarına bırakmanın önünü açar.¹⁷ Ahlâk, güç, iktidar ve yönetme de bundan payını alır. Öyleyse “güçlü bir topluma ulaşip onun Müslümanlaşmasına mı, Müslüman bir topluma ulaşip onun güçlenmesine mi çalışacağız?” sorusu anlamlıdır.¹⁸ Bu kavramlar ve buna bağlı tartışmalar çerçevesinde Türkiye’de İslâmcılık düşüncesi zaman zaman kesintiye uğrayarak bugünlere kadar gelmiştir.

Modernlikle ilişkisine yaptığımız vurgunun ardından, İslâmcılığı modernizmin bir çeşit uzantısı, bir tezahürü gibi görüp farklı hiçbir şey söylemediğini iddia etmek modernliğin alanını mübalağa etmek olacaktır. Böyle bir yaklaşım, olup biten her şeyi modernizmin hanesine yazmak anlamına gelir. Ancak İslâmcılığın topyekûn gelenekselcilik ve çizgisel tarih anlayışına göre “gericilik” olarak görülmesi de derinliksiz bir modernlik anlayışı ile maluldür. Aynı şekilde İslâmcılığın tüm bu ortak yönlerimize rağmen modernliğe getirdiği eleştirilerin de çoğu kez modernizmin “kaba, pozitivist, tek tip” bir anlayışına hapsedildiği gerçektir.¹⁹

Dinin ibadetlerine ve akidesine yönelik algı da modernist ve gelenekçi değerlere göre farklı şekiller almıştır. İslâmcılığın dine yaklaşımı olarak tarihselci (ıslahatçı, müceddit) yaklaşım “zihinsel olarak işlenmiş” bir din anlayışını benimserken, gelenekçi yaklaşım daha çok halkın yaşadığı dini anlayışı savunur.²⁰ Fakat modern eğitim kurumlarında eğitim görmüş ve yine modern dünyada yer edinmeye çalışan bireylerin bu kalıpları aşarak tamamen geleneksel yaklaşıma uygun yaşamalarının ne derece mümkün olduğu tartışmalıdır. Bununla birlikte on dokuzuncu yüzyıldan bu yana bireyin yanında modernlik de değişmiştir. Yani ne Müslüman eski Müslüman ne de modernlik eski modernliktir. Dolayısıyla modern yaklaşımlar elbette gelenek ihtiva eder ve gelenekçi yaklaşımlar da elbette modernlikten payını alır. Gelenekçiliğin uygulanabilirlik noktasında karşılaştığı zorluklara karşılık tarihselci

¹⁶ **age**, 35-40.

¹⁷ Bu ‘yarına bırakma’ Türkiye için kuruluşundan buraya kadar genel bir problemdir. Fen bilimlerinin sosyal bilimlere görece ağır basması, ısrarla kısa vadeli olanın kuramının yapılması bugün belki de inşaat kapitalizminden, eğitim sistemine pek çok problemin temelini oluşturmaktadır.

¹⁸ İsmet Özel, **Üç Mesele-Teknik, Medeniyet, Yabancılaşma**, (İstanbul: Düşünce Yayınları, 1978), 155’den aktaran İsmail Kara, **age**, 40.

¹⁹ Yasin Aktay, “Modernleşme ve Gelenek Beğlamında Dini Bilgi ve Otoritenin Dönüşümü”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011): 357.

²⁰ Sait Şimşek, “İslâmcılık ve Kuran”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011): 698.

yaklaşımın da içtihat yoluyla dini modern hayata göre yeniden tasarlamaya varması riski vardır. Tarihsevciler, Kur'an'ın maksadına ya da ruhuna uygun ama lafzına aykırı hükümlerin olabileceği fikrinden yola çıkarak hüküm verirler (tek eşlilik, mülkiyet hakları, başörtüsü konularında olduğu gibi). Zira bu bakış açısına göre Kur'an'ın nihai hükümlerinin pek çoğu aslında toplumun o dönem uygulaya geldiği kurallardır. Hatta bu anlayış Hasan Hanefi'de Feuerbach teolojisine/antropolojisine²¹ kadar varmış, insanların tanrı algısının tarih dışı olmadığı yorumu getirilmiştir. Açık şekilde bu “modern insanın her şeyi kendi hizmetinde gören insan-merkezci teknolojik isteminin ifadesi(dir) [...]”²²

Özetle İslâmcılık temel olarak iki şeye karşıdır; dünyanın mevcut haline (Batı'nın hegemonyası altında şekillenen konjonktür) ve Müslümanlar'ın mevcut haline (dinin geleneksel yapısının modern dünya ile çatıştığı alanlar). Birincisi daha çok mevcut siyasal ve ekonomik yapı üzerinden oluşmuş bir reaksiyondur ve gösterilen tepki genel olarak sonuçlara yönelik olup sebepler her zaman tartışma konusu değildir. Kendisini anti-emperyalizm ve buna bağlı milliyetçilik olarak gösteren bu karşı koyuş emperyalizmin ve milliyetçiliğin ekonomi-politik, felsefi ve maddi altyapısı konusunda daha az eleştireldir. İkinci itiraz ise İslâm toplumunun yüzlerce yıllık tarihini silip atmak konusunda çok acelecidir ve kendi oryantalizmini üretir.²³ Geleneksel olanın eleştirisi mevcut kavramlara seküler anlamlar yüklemek yoluyla gerçekleştirilir. Dolayısıyla bu kavramların mahiyeti dönemsellik arz eder.

Koşullara göre İslâmcı akımlar sıkı devlet/otorite eleştirisi de yapabilir milliyetçi-devletçi bir çizgiye de kayabilir. Enternasyonalleşme eğilimiyle ümmet, kapsayıcı bir hal de alabilir tekfirli radikalliğe de sürüklenilebilir.²⁴ Asr-ı Saadet, yalnızca Hz. Muhammed dönemini de işaret edebilir, on dokuzuncu yüzyıla kadar olan Osmanlı tarihi de bu kapsamda değerlendirilebilir.²⁵ Bu da daha önce bahsettiğimiz

²¹ Hanefi, Hasan; “Teoloji mi Antropoloji mi?”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, çev. M. Sait Yazıcıoğlu, s. 23 (1978): 505-531.

²² İnsanların (yaratılmışın) Tanrı (Yaradan) algısı değişiyor olsa bile burada söz konusu olan dinin Yaradandır. Bkz. Aktay, “Modernleşme ve Gelenek Beğlamında”, 375.

²³ Sünni İslâmcılık için bu dönem dört halifeden sonra başlarken Şii İslâmcılık için Hz. Muhammed'den sonra başlar.

²⁴ 1980 sonrasında küreselleşmenin iletişim kanallarını geliştirmesi sonucu İslâmcı hareketler daha geniş bir ümmet tasavvuru elde ettiler. Ortaya çıkan koşullar bir yandan El-Kaide gibi örgütlerin de önünü açmıştır.

²⁵ Yalnızca mezhepsel ayrımlar değil aynı zamanda yaşanan hikâyelerin farklılıkları da bu algıyı etkiliyor. Örnek vermek gerekirse Türkiye'de çoğu İslâmcı için Osmanlı'nın belki de Karlofça Antlaşması'na kadarki dönemi bir çeşit “Asr-ı Saadettir”. Bu da “kuvvete” odaklanan medeniyet tasavvurunun bir sonucu olabilir.

beşeriliğin, tarihselliğin ve pragmatizmin bir sonucudur. Aynı zamanda bu özneliliğin zaman zaman teolojik alana dahi sıçrayabildiğine yukarıda değinmiştik.

Son olarak, öne çıkardığımız üç kavrama itirazlarla ilişkilendirerek yeniden dönelim. Birinci itirazın doğal bir sonucu olarak temel gaye “kuvvet”²⁶ elde etmektir. Böylelikle mücadele başarıya ulaşacaktır. Bu yolda çeşitli “zaruretler” pragmatizmin ve belki de konformizmin önünü açmaktadır. “İlerleme” fikri ise hem kuvvetin bir parçası olarak ele alınabilir hem de ikinci itiraz ile ilişkilendirilebilir. Böylelikle ana hatları ile “İslâmcılık nedir?” sorusuna yanıt aradık. Buna bağlı olarak konunun başında ele aldığımız “Kimler İslâmcıdır?” sorusuna yönelik bir şablon çıkarmayı denedik. Şimdi İslâmcılığın Türkiye siyasetinde nasıl bir alışveriş gerçekleştirdiğini tartışarak Antikapitalist Müslümanlar’ın teorik çerçevesine doğru ilerleyebiliriz.

2.4. Türkiye’de İslâmcılığın Sağcılaşması Veya Solcılaşması

Milliyetçilik, muhafazakârlık, modernleşme, “gericilik-ilericilik”, evrenselcilik-yerelcilik, otorite-özgürlük, iktidar, serbest piyasa, eşitlik gibi siyaseti kabaca sağ-sol olarak ikiye ayıran kavramları birbirleri ile ilişkili biçimde ele almak çalışmamızın sınırlarını çok aşmaktadır. Bu nedenle sadece ana hatlarıyla, temel kavramların gündelik anlamlarıyla, Türkiye siyasetindeki alışveriş üzerinden İslâmcılık hakkında bir şablon çıkarmaya çalışacağız. Bu kaba şablonun sağ ve solla ilişkilendirilen konseptleri doğrusal bir spektrumda ele alarak yüzeysel kaldığımızı şimdiden kabul etmek gerekir. Ancak bu analiz tam da basitliği sebebiyle açıklayıcı olabilir.

Modernleşme ile birlikte milliyetçilik, seküler dünyanın kutsiyet ihtiyacını karşılar hale gelmiştir. Dinin, yalnızca bu yeni kutsal destekleyecek fonksiyona sahip olması fikri kurucu modernleşmeci iktidarın yol haritasını ortaya koyar. Bu anlamda alışılan söyleminin aksine teorik anlamda muhafazakârlık yirminci yüzyılın başında belki de İslâmcılıktan daha fazla modernleşmeci iktidara uygun düşmektedir. Zira muhafazakârlık, dinin mahiyeti ile değil; alışılmalı, “cemaati” ve otoriteyi tesisi ile ilgilenir.²⁷ Buna karşılık İslâmcı düşüncede saltanata yönelik şiddetli bir arzu

²⁶ Yukarıda bahsettiğimiz gibi “kuvvet” tamamen maddi bir kavram olarak değerlendirilir.

²⁷ Ömür Birler, “Muhafazakârlık”, **Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler**, haz. Gökhan Atılgan, Atilla AYTEKİN, 4.bs. (İstanbul: Yordam Kitap, 2014): 323.

göremiyoruz. Dolayısıyla 1920li yıllarda İslâmcılığın muhafazakâr bir çizgide olduğunu söylemek güçtür.²⁸

Cumhuriyetin ilk yıllarından beri İslâmcı söylem modernleşmeci iktidarın bir ikame aracı olarak işlev görmüştür. 1947 yılındaki Cumhuriyet Halk Partisi Olağan Kurultayı²⁹, iktidarın din ile ilişkisinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuş ve dine yönelik politikalarda liberalleşmeye gidilmiş; din, toplumun manevi gıdası olarak “komünizm tehdidine” karşı araçsallaştırılmıştır.³⁰ Daha sonra Demokrat Parti (DP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)’den çok da farklı olmamakla birlikte dine verdiği tavizin dozunu artıracak, ama kendisi dışındaki oluşumlara da prim vermeyecektir.³¹ Adalet Partisi de DP’nin mirasını devralmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar uygulanan katı “militan laikçi” politikaların ardından İslâmcılık bu popülist muhafazakarlığa razı hale getirilmiştir.³² Ancak bu, bir zorunluluğun ötesinde Cumhuriyetin “muhafazakar devrimciliğine” karşı yeni bir muhafazakar revizyon arzusunun da karşılığıdır. Bu tarihten itibaren İslâmcılık, Meşrutiyet dönemi İslâmcılığından kısmen ayrılarak Türkiye siyasetinde milliyetçi-muhafazakâr akımla karışacaktır.³³ Böylelikle dönemin merkez sağ iktidarları, İslâmcı grupların genel olarak desteğini sağlamışlardır.

Daha evvel de belirttiğimiz gibi İslâmcılığın inşa sürecinde milliyetçi düşünceyle etkileşimi ve mevcut iktidarların “kurtuluş mücadelesi” söylemini sıcak tutmaları, İslâmcılık-milliyetçilik ilişkisini sürekli kıldı. 1967-1969 yılları arasında yaşanan 6. Filo olaylarının ardından gerçekleşen 16 Şubat 1969 tarihli “Kanlı Pazar” hadisesinde İslâmcıların takındıkları tavır muhafazakâr-milliyetçi sağ siyaset ile ilişkilerinin bir örneğini oluşturur.³⁴ Bununla birlikte bu dönem Sezai Karakoç ve

²⁸ Cumhuriyetin kuruluşu aşamasında muhafazakâr bir yaklaşımın “eski rejimi” korumak yönünde hamle yapması beklenirdi. Bunun dışında devlet, otorite, düzen gibi kavramlar üzerinden muhafazakârlık tespiti yapmak elbette mümkündür.

²⁹ Söz konusu kurultay, CHP için de bir dönüm noktasıdır. Bkz. Hakan Uzun, “İktidarını Sürdürmek İsteyen Bir Partinin Kimlik Arayışı: Cumhuriyet Halk Partisi’nin 1947 Olağan Kurultayı”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, s. 25 (2012): 101-139.

³⁰ Nazlı Akpınar, Sinan Araman, “Din ve Kapitalizm Sarmalında Milli Görüş Hareketi”, **Praksis**, s. 26 (2011): 82.

³¹ Millet Partisi’nin “dini politikaya alet ettiği” gerekçesi ile kapatılması örneğinde olduğu gibi.

³² Tanıl Bora, **Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakarlık, İslâmcılık**, 7.bs. (İstanbul: Birikim Yayınları, 2012): 82.

³³ Nuray Mert, “Türkiye İslâmcılığına Tarihsel Bir Bakış”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2011): 414.

³⁴ Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) söz konusu olayda en görünür gruptur. MTTB öncülüğünde düzenlenen “Bayrağa Saygı Mitingi” Beyazıt Meydanı’nda toplanan kalabalığın namaz kılp Taksim’e yürümesiyle devam etmiştir. Sonuçta da “Kanlı Pazar” olarak bilinen hadise gerçekleşmiştir. Bu dönemde MTTB’nin idaresinde İslâmcıların ağırlığı artmaktaydı. Ayrıca dönemin

Nurettin Topçu gibi bazı isimlerin olayları farklı bir perspektiften değerlendirdiklerini unutmamak gerekir.³⁵

1970’li yıllara gelindiğinde İslâmcılık merkez sağ siyasetin içinden ilk defa koparak kendi partisini kuracak, gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında meydana gelen olaylar İslâmcılığa enternasyonal bir ivme kazandıracaktı. Bu yıllarda Ebul Ala El Mevdudi, Seyyid Kutub gibi sömürge geçmişi olan ülkelerde yaşayan İslâmcı entelektüellerin kitaplarının Türkçe çevirilerinin yapılması ve İran Devrimi, İslâmcılığı hilafetin ilgasından beri hiç olmadığı kadar enternasyonal hale getirmiştir. Elbette bu ani hareketlenmenin, kitlenin, dinin ekümenik çağrısına hazır bulunmasıyla doğrudan ilişkisi vardır.³⁶

İran Devrimi ile birlikte İslâmcı hareketin ufkunda devrim fikri belirecektir. Muhafazakârlıktan farklı olarak İslâmcı düşüncenin “Asr-ı Saadet”e yolculuğu zaten toplumsal bir dönüşüm fikrini ya da bir ütopyayı içermektedir. Bu ütopya doğrultusunda İslâmcılığın önce devleti sonra da toplumu değiştirmek misyonunu edindiğini söyleyebiliriz.³⁷ Öyle ki devlet ile bağlantılı “örgütlü din”, İslâmcılığın “geleneği” hedef almaktan çekinmeyen geleneği ile uyumlu biçimde toplumu

önemli İslamcı isimlerinden Mehmet Şevket Eygi tarafından çıkarılan Bugün Gazetesi’nin –Necip Fazıl Kısakürek’in de bu gazetede bir köşesi vardı- olaylar öncesinde attığı manşetler de İslamcı kesimlerin olaylara bakışı konusunda fikir vermektedir. Bu konuya dair detaylı bir okuma için bkz. Mustafa Eren, **Kanlı Pazar: 1960’lar Türkiye’sinde Milliyetçiler, İslamcılar ve Sol**, (İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2012).

³⁵ Nurettin Topçu o dönem MTTB’ de seminerler vermesi ve Komünizmle Mücadele Dergisi’nde makaleler kaleme almasına rağmen Hareket’te çıkan yazısında olaylara katılanları İslâm’a mugayir davranmakla suçluyordu: “Müslümanlık bu değildir. Siz bu hareketinizle en şaşkın sapıkların safında yer almış bulunuyorsunuz. Her şeyden evvel İslâm’ı bulunuz ve önce Allah’tan, sonra da kendilerine zulmettiğiniz kardeşlerinizden af dileyiniz. Önce Allah’a sonra da onlara hizmet ediniz ve İslâm’ı öğreniniz. Öldürmeyi her kaba ve hoyrat canlı biliyor. Müslümanlığa karşı olanlara da şöyle diyeceğiz: ‘Karşınızdakiler Müslüman değildiler. Müslümanlığı, onlarınkinin tam aksi davranışlarda arayınız. Onları affedin ve hepinize birlikte affi ve kurtuluşu getirecek olan İslâm içinde birleşiniz.’ Biz, onların hepsini ve bütün ruhları birlikte, aşk ve iman yoluyla zafere ulaştırarak cihada hazırlanıyoruz.” Bkz. İsmail Kara. “Bir Ahlâk Davası Yahut Bir İnsan Peşinde”, 12 Temmuz 2014 <http://haber.star.com.tr/acikgorus/bir-ahlak-davasi-yahut-bir-insan-pesinde/haber-910143> [03.09.2015].

³⁶ Ahmet Çiğdem, “İslâmcılık ve Türkiye Üzerine Bazı Notlar”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2011): 27.

³⁷ Burada İslâmcılık içindeki bazı gruplar kastediliyor. Muhafazakâr-milliyetçi tutumlarını koruyan ve öncelikli hedefi toplumun dindarlaştırılması olan cemaat ve tarikatlar analizinde tutuluyor. Bkz. Ezgi Başaran, “Gülen Cemaati ve Liberaller Sayesinde AKP "ılımlı İslamcı" Olarak Algılandı”, **Radikal**, 14 Temmuz 2015, <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ezgi-basaran/gulen-cemaati-ve-liberaller-sayesinde-akp-ilimli-islamci-olarak-algilandi-1396521/> [06.09.2015].

Ayrıca 1980 sonrası İslâmcı grupları “çoğulcu, reddiyeci ve pragmatik” olarak sınıflandıran bir çalışma için bkz. Ömer Çaha, “Ana Temalarıyla 1980 Sonrası İslâmi Uyanış”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2011): 484-487.

“devrimci ruhtan” uzaklaştırmakla itham edilecektir.³⁸ Devrimden etkilenen çevrelerde, değindiğimiz gibi enternasyonalleşme ve mezhepler arası uzlaşma söylemi belirecektir. Bu evrenselleştirici, devrimci dalgaya karşı elbette muhafazakâr ve milliyetçi reaksiyonlar da verilmiştir; İsmet Özel’in “Tahran Müslümanların Moskova’sı mı?” başlıklı bir yazı kaleme alması bu tepkilere örnek olarak verilebilir.³⁹ Bu şartlar altında bugüne kadar kesintiye uğramış İslâmcılık; İran, Pakistan ve Mısır’daki örneklerinden etkilenerek radikalleşti. İşte bu dönemde İslâmcılık kente göç etmiş yoksullardan, modern okullarda eğitim görmüş orta sınıflara kadar geniş bir kesime hitap etmeye başladı.

Sözünü ettiğimiz kesimlerde İslâmcı fikirlerin yaygınlaşmaya başlaması ve çevirilerin de etkisi ile “geleneksel İslâm”, “kitabî İslâm” gibi sayısız karşıtlıklar üretildi. Türkiye’nin aksine sömürgecilikten muzdarip ülkelerde İslâmcı entelektüeller devlet ve otorite konusunda daha şüpheliydi. Bunun ürünü olarak Seyyid Kutub, Mustafa Sıbai, Mevdudi, Şeriatî gibi pek çok isimden ve değindiğimiz gibi İran İslam Devrimi’nden etkilenen radikal gruplar ortaya çıkmaya başladı.

Bu dönemde (1970’lerin sonundan itibaren) faaliyet gösteren birçok grubun (bunlar düzenli olarak bir araya gelen okuma grupları dahi olabilir) tam da İslâmcılık konusunda en başta verdiğimiz bilgilere uygun biçimde İslâm’ın dünyevi kısmını ön plana çıkaran modern düşüncelere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu düşünceler kapitalizmden tasavvufa pek çok konuda ciddi eleştiriler içeriyordu. Bu eleştirilerden o dönem devlet de nasibini alıyordu. Türkiye, düzenin (mülkiyet hakkından cuma namazına pek çok kavramın) hükümsüz olduğu bir ortam, yani “Dar-ül Harb” olarak görülüyordu. Bu anlamda son örnek olsa da İmam Hatiplerin orta kısımlarının kapatılması ve 2001 krizi sonrası aynı yılın Nisan ayında Sultanbeyli’de meydana gelen eylemlerde devlet ve polis aleyhine atılan sloganlar dikkat çekiciydi. Eylemler, Şubat ayında yaşanan kriz sonrası çoğunlukla muhafazakâr-milliyetçilikleri ile tanınan esnafın başını çektiği gruplar tarafından gerçekleştirilmişti. Olaylarda ciddi bir siyasal önderlik yoktu, on gün kadar sürmüştü ve caddeleri trafiğe kapatma, namaz çıkışı toplanıp slogan atma gibi bilindik şekillerde meydana gelmişti. Atılan

³⁸“Örgütlü din gençleri ihtiyarlatıyor. Gençler ve kadınlar diri bir heyecanı, geleceğin umudunu ve devrimci ruhunu temsil ediyorlar. Türkiye’de ‘örgütlü din’ ise bu gerçeklikten fazlasıyla korkuyor, gençleri organik gelişimlerine aykırı olarak ihtiyarlatma politikasını izliyor. Bir genç hiçbir zaman muhafazakâr ve statükocu olamaz.” Ali Bulaç, **Girişim**, (Temmuz 1990), s. 58’den aktaran Nuray Mert, “Türkiye İslâmcılığına Tarihsel Bir Bakış”, 414.

³⁹ Bu yazıyı ve tarihini bulamadım. Orijinal metinden aktaran Nuray Mert, **age**, 414.

sloganların başında “kahrolsun IMF”, “satılmış devlet” ve “şerefsiz polis” geliyordu. Nisan ayında yaşanan bu protestoların benzer örnekleri Sultanbeyli’de bir daha yaşanmadı.⁴⁰

Yukarıda bahsettiğimiz döneme gelene kadar bu ilçede meydana gelen protestolarda Refah Partisi genel olarak radikal hareketleri törpüleme görevini üstlenmişti. Özellikle seçim başarılarının ardından radikal gruplar önceden tamamen reddettikleri sisteme daha sıcak bakmaya başlamış, hatta partiye katılarak parti içi demokrasiye hizmet etmişlerdi. Bununla birlikte kapitalizme yönelik sert eleştiriler getiren İslâmcıların orta sınıfa dâhil oldukça iddialı söylemleri azalmıştır. İslâm’ın kamusal alanda görünür olma çabası üzerine Gramsci’de anlamda kullanırsak, Kemalist “hegemonya” bir “pasif devrim” ile İslâmcı siyaseti merkeze çekene kadar İslâmcılık cumhuriyet döneminde hiç olmadığı kadar keskinleşti.⁴¹ Pasif devrime maruz kalan dönemin yükselen İslâmcı siyaseti, Adalet ve Kalkınma Partisi ile birlikte massedilmiş, yeniden merkez sağa -daha çok muhafazakâr bir tonda- ve kamusal alanda görünmesinin önündeki engeller kaldırılarak yerleşmiştir.⁴²

Bu radikalleşmenin yanında Nuray Mert’in Özal döneminin devleti küçültme ve sivil toplum söyleminin de resmi ideolojiyle hesaplaşma ümidi olarak karşılık bulduğu tezi de dikkate değerdir. Bununla birlikte “adil düzen” gibi söylemler geliştirmesine rağmen Milli Görüş kadrosunun “derinden derine karşı çıktığı Özal ve ANAP’ın, serbest piyasacı zihniyetinden etkilenmiş olması” benzer dönemlerde İslâmcı kadroların farklı bir kanalının da varlığını gösteriyor.⁴³ Elbette bu yaklaşımların sınıfsal pozisyon ve küresel ekonomik koşullardan etkilendiğini de unutmamak gerekiyor.

Bir ilave okumayla özetlersek; küreselleşmenin ve postmodern yaklaşımların ulus-devleti, dolayısıyla onun Türkiye’deki ideolojik taşıyıcısı Kemalizmi aşındırmasıyla İslâmcı entelektüel faaliyetin önü açıldı. Bu sırada kendi mecrasını da oluşturarak sağ milliyetçilikten özerkleşti ve bahsettiğimiz enternasyonalleşme süreci işledi. Hatta dönemin şartlarında “İslâmcılık, Marksist eleştiri ve postmodern eleştiri arasında önemli geçiş ve alışveriş momentleri [...]” ortaya çıkmıştı. Ardından siyasal

⁴⁰ Cihan Tuğal, **Pasif Devrim: İslâmi Muhalefetin Düzenle Bütünleşmesi** (İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2011), 96-101.

⁴¹ Gramsci’nin kullandığı anlamıyla: Bkz. Antonio Gramsci, **Hapishane Defterleri**, çev. Adnan Cemgil, 7.bs. (İstanbul: Belge Yayınları, 2014), 297-305.

⁴² Cihan Tuğal, **Pasif Devrim**, 79-199.

⁴³ Nuray Mert, “Türkiye İslâmcılığına Tarihsel Bir Bakış”, 419.

İslâm'ın yükselmesine bağlı pragmatizmin etkisinde İslâmcı düşünce de muhalif pozisyonunu yitirdi ve bir anlamda yeniden muhafazakârlaştı.⁴⁴ Mannheimci anlamda ütopyadan ideolojiye döndü.⁴⁵

Türkiye'de İslâmcılık, değinmeye çalıştığımız yollardan geçerek bugün büyük ölçüde post-İslâmcılık olarak isimlendirilen duruma evrilmiş görünüyor.⁴⁶ Bu durumun yalnızca Türkiye'ye özgü olduğunu söylemek yanlış olur. Kutub'tan Mursi'ye ve El-Nahda'ya kadar çok şey değişmiştir. Türkiye'de Milli Görüş 1970'lerin başında, Batı'nın sanayisi ve bilimi dışında her şeyini reddetme iddiasındayken 1980 sonrası "adil düzen" ile ekonomik ve sosyal hayata yönelik çözüm arayışlarına girmiş ve iktidara gelince sistemle bütünleşmek durumunda kalmıştır. En sonunda Adalet ve Kalkınma Partisi İslâmcılığı merkez sağda sönümlemiştir.⁴⁷ Bununla birlikte İslâmcılığın bittiği yönünde tezlerin ise İslâmcılığı yalnızca gündelik politika üzerinden okuyan ve dar tanımlar ile ele alan yaklaşımların ürünü olarak görmek mümkündür.⁴⁸

2.5. Sağdan Sola Doğru İslam'ın Sosyal Yüzü

Birazdan bahsedilecek kesinti haricinde hâkim İslâmcı siyaset genel olarak muhafazakâr, milliyetçi, sağ siyaset ile yakın ilişkiler kurmuştur. Bunun akla ilk gelen sebebi köken itibarıyla İslamcılığın savunma konumunda olmasıdır (devleti, milleti, dini emperyalist batıdan koruma). Çıkış döneminin getirdiği milliyetçi fikirlerin etkisi, daha evvel bahsettiğimiz siyasetin temel kavramlarının algılanışı, dönemin anti-komünist propagandasının tesiri ve nihayet solun dine yönelik katı tutumu da bu yakınlığın nedenleri arasındadır. Ancak özellikle 1960 sonrası tercüme faaliyetleri yoluyla 1924'ten sonra kesintiye uğrayan İslâmcılığa yeni bir soluk gelmiştir. Dönemin de etkisiyle İslâmcı hareket kendi yerini sorgulamaya

⁴⁴ Mücahit Bilici, "Küreselleşme ve Postmodernizmin İslâmcılık Üzerindeki Etkileri", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**, der. Yasin Aktay, 3.bs. (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2011): 799-803.

⁴⁵ Yüksel Taşkın'ın kurduğu benzerlikle bkz. Karl Mannheim, **İdeoloji ve Ütopya**, çev. Mehmet Okyayuz (İstanbul: Epos Yayınları, 2002)' den aktaran Yüksel Taşkın, **AKP Devri** (İstanbul: Birikim Yayıncılık, 2013), 155.

⁴⁶ Asef Bayat, "Post-İslâmcılık Nedir?", **Dipnot**, s. 11-12 (2012- 2013): 105-110.

⁴⁷ Çaha, **İdeolojiler**, 615.

⁴⁸ Bu tartışmanın çalışmanın sınırlarını aştığını düşünüyorum. Bkz. Mümtaz'er Türköne, "İslâmcılık nasıl bitti?", 30 Haziran 2015, http://www.zaman.com.tr/yazarlar/mumtazer-turkone/İslâmcilik-nasil-bitti_2302782.html [11.07.2015].

başlamıştır. Kapitalizm, sosyalizm, devrim gibi kavramları bu bağlamda tartışma konusu haline getiren pek çok isim İslamcılığa farklı yaklaşımlar getirmişlerdir.

İslâmcılıkta sol yaklaşımlar gündeme geldiğinde akla ilk gelen isimlerin Türkiye’den olmaması yukarıda bahsettiğimiz koşullar altında şaşırtıcı değildir. Bu isimlerin genel olarak sömürge geçmişi olan Arap ülkelerinden çıkmış olmasıyla Soğuk Savaş’ın atmosferine uygun bir siyasal dil geliştirdiklerini görmek mümkündür. Anti-kapitalizm, anti-emperyalizm, reform, adalet gibi mefhumlar tümü için ortak bir payda oluşturmakla birlikte bu söylemin kullanılış saikleri farklılaşır. İşte bu noktada Antikapitalist Müslümanlar’ın ilgisini çeken yaklaşımların ayrı bir noktaya düştüklerini görürüz. Meselenin daha açık izahı için birkaç örnek incelemek faydalı olacaktır.

Seyyid Kutub ile başlarsak; yazar, “aşamalılık tezi” ile İslâmcı hareketi metodolojik anlamda etkilemiştir. Bunun yanı sıra eserlerinde sosyal adalet vurgusu ile kapitalizm ve emperyalizm eleştirisi mevcuttur. Ancak Kutub, özel mülkiyete karşı gelmeyerek insanların tabiatında mâlik olma arzusunun var olduğunu ve bunun üretimde verimliliği arttırdığını savunur. Faiz, karaborsacılık, tekellecilik gibi yasaklanan kavramların üzerinde durur. Kamuya ait olması gereken mamulü üreten kurumlar özelleştirilmemeli, işletmelerde kârın yarısı işçilere dağıtılmalı, toprak mülkiyeti sınırlandırılmalıdır. Bunun yanında, devlete olabildiğince mülkiyet hakkını ihlâl imkânı tanınmasını savunur. Ona göre içtimai yapının tehdit altında olması durumunda devlet bireylerin mülkiyet hakkını sınırlandırabilir. Kutub’un vurgusu ana hatlarıyla fırsat eşitliği ve sosyal adaletedir.⁴⁹ Kullandığı sol söylem onun kapitalizm kadar sosyalizme de karşı olduğu gerçeğini değiştirmez. Yasin Aktay’ın “genç ve olgun Kutub” ayrımı üzerinden Kutub’un epistemolojik kopuşlar yaşadığı fikrini işleyen çalışması, yazarın ilerleyen dönemlerinde metnin ”doğru yorumu” ideali ve “insana olan ilgiden Tanrı’ya olan ilgiye kayış” gibi değişiklikler sonucunda düşünürün sağcılaştığını iddia eder.⁵⁰

Fransız Komünist Partisi’nde ve mecliste yıllarca görev almış bir akademisyen olan Roger Garaudy, 69 yaşında Müslüman olmuştur. Yazar, Müslümanların Batı medeniyetinin gelişmesine yaptığı entelektüel katkıların altını çizer. Tarihten

⁴⁹ Seyyid Kutub, **İslâm Kapitalizm Çatışması**, çev. Kamil M. Çetiner (İstanbul: Beka Yayıncılık, 2014).

⁵⁰ Yasin Aktay, “Soğuk Savaş Dönemi Arap İslâmcılığında Sol ve Sosyalist Bağlam”, **İslâmiyat**, c. 5, s. 2 (Nisan- Haziran 2002): 43-68.

referanslarla İslâm fetihlerinin, getirdikleri vergi ve mülkiyet sistemi ile “çözülme halinde olan bir kölecilik âlemine ya da ufak parçalara bölünmüş ve hareket yeteneğinden yoksun kalmış bir feodal âleme, daha yüksek ekonomik ve sosyal örgüt biçimleri getirmiş olması”na vurgu yapar.⁵¹ “Karmatilerin ütöpik sosyalizmi, İbn Rüşd’ün akılcılığı, İbn Haldun’un sosyolojisi gibi, İslâm kültür ve tarihinin yüksek değerleri, Batı’da Hegel, Ricardo veya Saint-Simon tarzında, bilimsel sosyalizmin gelişmesinde rol oynayabilirler” diyen yazarın temel gayesi İslâm coğrafyasında yerli bir sosyalizmin inşa edilmesinin imkanlarını ortaya çıkarmaktır. Mülkiyet ve vergi sistemi üzerine yaptığı alıntılara rağmen Garaudy, yaptığıının yalnızca bir tercihin sebeplerini ortaya koymak olduğunu belirtir:

Bütün bunlar, Kur’an’ın sosyalist bir yasayı ve rejimi tanımladığı, kurulmasını istediği anlamında yorumlanamaz. Bu dogmatik ve yüzeyde kalan bir yorum olur. Söylenmek istenen kelimenin altında ruhu yeniden bulmak şartıyla, sosyalizmde Kur’an’ın ruhuna aykırı bir şey bulunmadığıdır.⁵²

Ayrıca Marx ve Engels’in zamanla Feuerbach’tan uzaklaştıklarını, dinin tarihsel koşullar altında sömürü ilişkilerine müdahalesinin değişiklik gösterdiğini “dinin insanları her zaman ve her yerde çalışma, mücadele ve aksiyondan uzaklaştırdığı tezi, tarihi gerçeklere tamamen aykırı düşmektedir. Bu Marksist bir tez değildir.” diyerek savunur. Böylece hem İslâmcılığa sosyalizmi müceddit bir anlayışa başvurarak tavsiye eder hem de sosyalist solun dine bakışını değiştirmesini salık verir.⁵³

Faik Bercavi ise Hz. Peygamberin hayatından ve özellikle Hz. Ömer döneminde fetihler sonucu ortaya çıkan arazi mülkiyeti, kamu malları ve beytülmalin taksimi meseleleri üzerinden İslâm’ın ruhunun sosyalizme uygun olduğunu savunur. Geleneksel İslâm anlayışına göre yalnız peygambere has görülen miras edinmeme hükmünü “gerçekte diğer İslâm çocuklarını, Hz. Muhammed’in çocuk ve torunlarından farksız görmek için İslâmi prensipler müsait ve kâfidir. Mademki, bütün müminler kardeştir; şu halde Peygamber hazretlerinin mülkiyet ve miras hakkındaki hükmünü bütün Müslümanlara uygulamak zorundayız” diyerek eleştirir. Kabaca eserinde belli ayetlerden ama özellikle Peygamberin ve Hz. Ömer’in söz ve icraatlarından yola çıkarak mal toplama, toprak üzerinde mülkiyet tesis etme, miras

⁵¹ Roger Garaudy, Faik Bercavi, **İslâmiyet ve Sosyalizm**, çev. Hasan Erdem (İstanbul: Rebeze Kitaplığı, 2012): 20.

⁵² **age**, 55.

⁵³ **age**, 52-57.

edinme hususlarını ele alır, bu hakları reddeder. Ayrıca “insan için emeğinden başka bir şey yoktur; emeğinin hesabı mutlaka görülecek, sonra bu emeğine göre karşılık görecektir.”⁵⁴ ayetine binaen emek-değer kuramını dile getirir.⁵⁵

Yaşar Nuri Öztürk’ün Türkçe’ye “İslâm Sosyalizmi” adıyla çevirdiği kapsamlı çalışmasında Mustafa Sıbai; Bercavi’nin aksine miras ve mülkiyeti hak görür. Ancak mirası paylaşacakların sayısının kabarıklığına dikkat çeker. Ona göre emek, servet sahibi olmanın birkaç yolundan en esaslı olanıdır. “Mutlak eşitlik ancak insanları yoksulluk ve perişanlıkta eşit kılmak şeklinde olabilir.”⁵⁶ Yazar tarif ettiği sosyalizmi “bütün peygamberlerin tebliğinde yer alan” ve tarih boyunca hem ameli hem nazari boyutta işlenmiş bir düzen olarak görür.⁵⁷ Hadis ve ayetler ile desteklediği fikirleri kimi zorunlu malların (su, ateş, otlak vb.) devletleştirilmesini savunan ve tüm semavi dinlerdeki gibi paylaşmayı öne çıkaran sosyal adaletçi denebilecek bir anlayışı yansıtır.⁵⁸ “Komünist sosyalizm” ile “İslâm sosyalizmi” arasında yaptığı karşılaştırma Sıbai’nin o dönem Arap ülkelerinde popüler hale gelen sosyalist fikirlere karşı taktiksel bir hamlesi olarak değerlendirilebilir.⁵⁹

⁵⁴ Çevirenin metinde verdiği şekli ile Necm suresi 39-41. Ayetler.

⁵⁵ Garaudy, Bercavi, **İslâmiyet ve Sosyalizm**, 101-148.

⁵⁶ Mustafa Sıbai, **İslâm Sosyalizmi**, çev. Yaşar Nuri Öztürk, 2.bs. (İstanbul: Yeni Boyut, 2010), 47.

⁵⁷ **age**, 44-45.

⁵⁸ **age**, 174.

⁵⁹ Mehmet Emin Özağar, “Sıbai ve İslâm Sosyalizmi”, **İslâmiyat**, c. 5, s. 2 (Nisan- Haziran 2002): 153-154.

3. ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR: DİNE KARŞI DİN

Bir önceki bölümün sonunda ele aldığımız yaklaşımlar sol-sosyalist siyasetin merkezindeki kavramlara yer vermelerine rağmen nihai hedef olarak kolektivist, eşitlikçi bir toplum tahayyülüne sahip değildir (Kutub ve Sıbai örnekleri gibi). Sahip olsalar dahi bunu İslâm tarihinin, Sünnetin ve vahyin zorunlu bir sonucu olarak okumazlar (Garaudy ve Bercavi örnekleri gibi).⁶⁰ Antikapitalist Müslümanlar ise bu tezlerden çok daha farklı bir yaklaşımı sahiplenirler. Bu yaklaşım, değinilen sosyal adaletçi söylemin çok ötesinde “eşitlikçi/ortaklaşacı” bir toplum anlayışını Kur’an, Sünnet ve dinler tarihinin zorunlu bir neticesi olarak barındırıyor.

Bu bakış açısının ilhamını özellikle İranlı yazar Ali Şeriatî’den aldığını söylemek yanlış olmaz.⁶¹ Dolayısıyla bu kısımda, Ali Şeriatî, İhsan Eliaçık ve Antikapitalist Müslümanlar’ın görüşlerini birlikte ele almak doğru bir yöntem olacaktır. Şeriatî’nin Kur’an, Sünnet, uygarlık ve dinler tarihi okumaları ile geliştirdiği perspektif daha önce zikrettiğimiz fikirlerden çok daha kapsamlı bir tablo ortaya koyar. Grubu entelektüel anlamda en çok etkileyen ikinci isim olan Eliaçık ise daha çok Şeriatî’nin ortaya koyduğu fikirlerin tefsirle güçlendirilmesi işini üstlenmiştir.⁶² Antikapitalist Müslümanlar “ilk ismi, tarih felsefelerini oluştururken, ikincisini de tefsir yöntemlerini oluştururken kendilerine temel olarak aldılar” diyebiliriz.⁶³ Sömürü ilişkilerini insanlık tarihinin başlangıcına kadar götürmek suretiyle peygamberler ya da dinler tarihini mülkiyet ve otorite ilişkisi üzerinden okumak, İslâm’ı merkezine alan bir hareket için yeni gözüküyor.

⁶⁰ Bercavi örneği belki burada istisna teşkil edebilir ama Antikapitalist Müslümanlar’a benzer ölçekte bir okuma yapmadığı için onu bu kısımda değerlendirmedim.

⁶¹ Grup üyelerinden Sedat Doğan ile yaptığımız mülakatta Doğan, Şeriatî’nin bütün fikirlerini paylaşmadıklarını söylüyor. Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

⁶² 15 Kasım 2012 tarihinde yapılan mülakatta Eliaçık, Şeriatî’yi üstat olarak gördüğünü söylüyor. Murat Kantekin, “Türkiye laik değildir”, <https://www.ihsaneliacik.com/2012/11/15/soylesi-yeni-ulus/> [13.08.2015].

⁶³ Serdar Şengül, “Kategorik ret ile kategorik kabul arasında Türkiye’de İslâm’a ve İslâmcılığa Yaklaşımlar”, **Birikim**, s. 303-304 (Temmuz- Ağustos 2014): 32.

3.1. Yaradılıştan Mülkiyete Tevhid ve Şirk

Şeriatî'nin konuşmalarından derlenen çok sayıda eser, zaman zaman tutarsızlıklar ve tekrarlar ile birlikte benzer düşünceleri işler. Yazarın fikirlerinin temelinde “tevhid” inancı vardır. Buna bağlı olarak insan ve yaratılış felsefesi, tarih felsefesi ve ideoloji inşa edilir.⁶⁴ Bu inşa yalnızca dini referanslar ile kurulmaz, modern düşünce yardımı çağırılır. Yazarın “yeni neslin kültürü” olarak gördüğü Marksizm, egzistansiyalizm ve İslâm, ideolojisinin sacayağıdır.⁶⁵ Hemen belirtmek gerekir ki Şeriatî'nin önceki başlıkta ele alınan düşünürlerden farkı; bu düşüncelere salt pragmatik olarak değinmemesi, ayrıca değişik yerlerde bunlardan teorik düzeyde faydalanması ya da eleştirmesidir. İnsan felsefesi (Şeriatî için insanbilim) Hz. Âdem kıssası üzerinden egzistansiyalist, tarih felsefesi Habil-Kabil kıssası üzerinden Marksist bir analizle teşekkül eder.

Âdem ruh ve balçıktan yaratılmış olup insanın hayatı bu iki bileşenin diyalektiğinden ibarettir. Şeytan ise insanın tanrısal yarısının antitezi olarak karşımıza çıkar. İnsanın “Allah’a döndürülmesi”⁶⁶ onun yol haritası olup bu yol hicrettir. Yani kâmil insan ya da Allah’ın halifesi olmak bu hicretle mümkündür.⁶⁷ Allah mutlak olduğu için bu yolculuk hiçbir zaman sonuçlanmaz. Aşkın olana yolculuk eden insan bilinçlidir, seçme yeteneği vardır ve yaratıcıdır. Âdem cennette olduğu süre zarfında “adam” değil bir melek gibidir. Buna karşılık “yasak meyveyi (akıl ve başkaldırma meyvesi)” yer ve insan olur. Ardından vaat edilen cennetten değil ama “hayvanlara yaraşır tüketim cennetinden” çıkarılır. Böylelikle varoluşçu anlamda kendi mahiyetini oluşturmak üzere “kendine bırakılmış, terk edilmiş” bir varlık halini alır.⁶⁸ Ona düşen kendisine verilmiş bu üç özelliği kullanarak hapsoldüğü doğa, tarih, toplum ve kendi benliğinden oluşan zindanlardan kurtulmaktır. Bunlardan ilk üçü

⁶⁴ “İdeoloji”, Şeriatî tarafından metinde kullanılan kelimedir. Ali Şeriatî, **İslâmbilim 1**, çev. Hicabi Kırılgaç, (Ankara: Fecr Yayınları, 2011), 28-32.

⁶⁵ Ali Şeriatî, **İslâmbilim 3**, çev. Hicabi Kırılgaç, (Ankara: Fecr Yayınları, 2011), 75.

⁶⁶ Bakara Suresi 156. ayetten bir alıntı. Bkz. M Hamdi Yazır, http://www.kuranmeali.org/2/bakara_suresi/156.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [04.12.2015]

⁶⁷ Şeriatî, **İslâmbilim 1**, 54-62.

⁶⁸ Akla deizm gelebilir ancak burada kastedilen insanın kendi özünü oluşturacak cüz-i iradeye sahip kılınmasıdır. Ali Şeriatî, **İnsanın Dört Zindanı**, çev. Hüseyin Hatemi 9.bs. (İstanbul: İşaret Yayınları, 2013), 19-22.

bilim aracılığı ile sonuncusu ise aşk ile mümkündür. Bu aşk tasavvufi anlamda aşktan ziyade isardır.⁶⁹

Şeriatî'nin dinler tarihi de klasik okumalar gibi inananlar ve inanmayanlar mücadelesinden bahseder. Ancak onun için inanılan din, tevhid ve şirk farklı anlamlar taşımaktadır. Örtmek anlamına gelen “küfür” ise yazara göre Kur'an'da zihinsel olarak değil amele göre tanımlanır.⁷⁰ Ameli baz alan küfür bir çeşit din olup dinsizlik anlamına gelmez. Zira tarih boyunca hiçbir toplum dinsiz değildir.⁷¹ İnsanların eşit ve bir oluşunu ifade eden din tevhide, insanların birliğini ve eşitliğini bozmak suretiyle onları sınıflara ayıran ya da bu sömürü ilişkisini meşrulaştıran din ise şirke karşılık gelir. Şirk dininin kaynağı ekonomi olup bu din afyondur.⁷² Buna karşılık tevhid dini inkılâp dinidir ve mevcut olana başkaldırır. Terside de şirk dini için geçerli olup mevcut olanı meşrulaştırır.⁷³ Açık şirk dini ilk akla gelen anlamında paganizm olup gizli şirk dini ise tevhid dininin kılığına bürünür.

Tevhid dininin hâkim olduğu tek dönem Peygamber dönemi Medine'sinin son on yıldır ve bunun dışında tarih boyunca başka bir örneği yoktur. Bu anlamda İslâm tarihi boyunca yapılan sefer ve fetihler emperyalist bir yayılmadan ibaret görülür.⁷⁴ Zira Hz. Muhammed'den sonraki dönem Şii kaynaklardan beslenen yazar için “gizli şirk dininin” hâkimiyetinde geçer. Şirk dininin temel özellikleri olan meşrulaştırma, eşitsizlik, sınıflı toplum, “eşekleştirme” (afyon olma)⁷⁵ özellikle, Emevi döneminde geliştirilen kader, cebir, mülk anlayışı ve Roma benzeri saltanat tesisi ile ortaya konmuştur.⁷⁶ Emeviler ve Hz. Hüseyin arasında cereyan eden olaylara değinen “Şehadet” adlı konuşmasında, “Yanlışlarını gücümüz yettiğince denetleyip düzeltelim. Bunu da ancak düzenle işbirliği yapmamız halinde gerçekleştirebiliriz.” savunması ile ortaya çıkan merkezde siyaset yapma ve “gücü ele geçirme” yaklaşımını eleştirir. Paralel olarak Antikapitalist Müslümanlar da maddiyata dayalı “ilerlemeci” yaklaşımların tezahürü olarak gördükleri “Müslüman zengin olmalıdır”

⁶⁹ “İsar”, metinde bir inanç uğruna hiçbir karşılık beklemeden yapılan fedakârlık anlamında kullanılıyor. Bkz. **age**, 60.

⁷⁰ Ali Şeriatî, **İslâmbilim 2**, çev. Hicabi Kırlangıç, (Ankara: Fecr Yayınları, 2011), 152.

⁷¹ Ali Şeriatî, **Dine Karşı Din**, çev. Doğan Özlük, (Ankara: Fecr Yayınları, 2013), 12.

⁷² **age**, 31-32.

⁷³ **age**, 26-27.

⁷⁴ **age**, 39.

⁷⁵ Ali Şeriatî, **Bilinç ve Eşekleştirme**, çev. Murat Demirkol, (Ankara: Fecr Yayınları, 2013).

⁷⁶ Şeriatî, **Dine Karşı Din**, 27-39.

fikrini topa tutarlar.⁷⁷ İkinci bir eleştiri ise ilkesel olarak ne kadar yanlış politikalar yürütse de iktidarı dine faydası olduğu düşüncesiyle eleştiriden azade tutanlara yönelik, temsili bir ağzından yazdığı şu satırlarla dile getirilir:

Emevi rejiminin güç, siyaset, akıl ve altını İslâmi değerleri yüceltmek, İslâm ülkesini genişletmek, Küfür dinleri ile savaşıp İslâm'ı yaymak, dünyada İslâm'ı saygın hale getirmek, Müslüman toplumu uygar toplumlar düzeyine çıkarmak, şehirleri mamur kılmak, halkın refah seviyesini yükseltmek [...] için kullandığını siz de göreceksiniz. [...] Üstelik halife İran ve Bizans'a Hıristiyanlık ve Mecusilik'e karşı cihat yapmaktadır. Dolayısıyla halifeye karşı isyana kalkışmak onu dış cephede geriletecek ve İslâm'ın gücünü azaltacaktır. Bu yapılmamalıdır.⁷⁸

Yazarın zaten “müşrik” olarak gördüğü iktidara karşı tutumu oldukça radikaldir. Halife, başına peygamber sarığı geçirmiş bir Kayser olarak tanımlanırken; şirke dayalı toplumda “cihat katliam, zekât kamu soygunu ve İslâm teslimiyet zinciri” olarak görülür.⁷⁹ Dönemin muhalif hareketinin yalnızca Şia kaynaklı olduğunu da reddeden yazar, Sünni muhalif âlimlerinden de örnekler verir.⁸⁰ Zira yazara göre Safevi Şiiliği ve Emevi Sünniliği, devlet Şiiliği ve Sünniliğidir. Sahih olan Muhammedi Sünnilik ile Ali Şiiliği ise aynı şeydir, tevhid dinidir.⁸¹

Şeriatî insanlığın ilk yıllarının tevhid ile başladığını ancak bunun, tarihin başlangıcı olan Habil-Kabil çatışması ile şirke doğru evrildiğini söyler.⁸² Bu anlamda tanrı sayısındaki artış sınıflı toplumun meşruiyetinin sağlanmasına yöneliktir. Bahsettiğimiz şirke dayalı toplumun egemen sınıfları üç çehrelidir;⁸³ sırasıyla Firavun, Karun ve Belam Bin Baura'nın şahsında örneklendirilen siyasi güç (mele), sermaye (mütref) ve din âlimleridir/adamlarıdır. Bu bütün şirk dinleri için geçerli olup örneğin Hıristiyanlıktaki teslis inancı da bu sınıfsallıkla maluldür.⁸⁴ Egemen sınıfların karşısında ise halk vardır. Kur'an'ın Allah'ın adı ile başlamasına ve nas (insan) kelimesi ile son bulmasına Şeriatî politik iktisadi bir anlam yükler. Ona göre maddi anlamda insan ve Allah ayrı olmasına rağmen tevhid inancına göre ‘birdirler’. Buna binaen sosyal, siyasi ve iktisadi meseleleri ele alan ayetlerde nas yerine Allah,

⁷⁷ Amerika'nın keşfinin aslında ilk kez Müslümanlar tarafından yapıldığı yönündeki iddiaları bu fikirle ilişkilendirdikleri bir yazı için bkz. Antikapitalist Müslümanlar, “Amerika'nın Keşfi Cuma Hutbesi”, 21 Kasım 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/tag/amerikanin-kesfi/> [06.09.2015].

⁷⁸ Ali Şeriatî, **Şehadet**, çev. Murat Demirkol, (Ankara: Fecr Yayınları, 2013), 56-57.

⁷⁹ Şeriatî, **age**, 62.

⁸⁰ **age**, 70-73.

⁸¹ Antikapitalist Müslümanlar'da da sıkça rastladığımız Emevi Dönemi eleştirisi grubun pek çok fikrinin de temelini oluşturuyor. Şeriatî, **İslâmbilim 3**, 293.

⁸² Şeriatî, **İslâmbilim 1**, 211.

⁸³ Ali Şeriatî, **İbrahimle Buluşma**, çev. Murat Demirkol (Ankara: Fecr Yayınları, 2012), 407.

⁸⁴ Ali Şeriatî, **İslâm Ekonomisi**, çev. Kenan Çamurcu (İstanbul: Dünya Yayınları, 2004), 52-53.

Allah yerine nas yazılabilir.⁸⁵ Allah ve halk Şeriatî'nin benzetmesi ile “bir aile olarak” egemen sınıfların karşısında konumlanırlar.⁸⁶

Bu tevhid anlayışının diğer bir sonucu dünya ve ahiret ayrımının da reddedilmesidir. “Şeyler” insan ile ilişkisinin mahiyetine göre dünyevi ya da uhrevi olarak ayrılır. Toplumsal olanı öne çıkaran bütün hareketler bu anlamda ahirete yönelik anlam kazanır. Bireysel çıkar ise dünyevi alana aittir.⁸⁷ Bu anlamda yerilen “dünya” kavramı, dönemine göre “efendilerin, feodellerin, burjuvazinin, kapitalistlerin yaşam tarzına” karşılık gelir.⁸⁸ Aşkın, soyut ve dünyadan kopuk bir tanrı inancı, dinin toplumsal boyutunu ikinci plana iter; Yaratıcı'ya ait olan mülk, otorite, güç gibi kavramların tevhide aykırı ve eşitliği bozacak biçimde tahayyül edilmesinin yolunu açar.⁸⁹

3.2. Tevhid ve Şirkin Tarihi: Eski Kavramlar, Modern ya da Unutulmuş Anlamlar

Eliaçık da aynı okumayı tefsir üzerinden yapmaktadır. Yazar günümüze kadar yerleşip gelen ritüellerin egemen sınıfın fıkıh anlayışı ile tarihsel olarak inşa edildiğini savunmaktadır. Bu inşa ritüeli, esas amacından, İslâm'ın ruhundan koparmaktadır.⁹⁰ Böylece yeryüzünde eşitliği bozanlar esas şirk koşanlar olarak karşımıza çıkarken vahyin ve peygamberlerin getirdiği eşitliği savunanlar hakiki iman edenler olarak tanımlanırlar. Bu bakış açısının Şeriatî'nin yukarıda değindiğimiz “küfür” kavramına yüklediği “amel” merkezli anlamla örtüştüğünü görürüz. Eliaçık aynı kökten gelen “kafiri”, “Allah'a değil, mülkün Allah'a ait olduğuna inanmayan bu gerçeği örten, bunu ısrarla reddeden [...]” olarak tanımlar. Aynı perspektiften “müşrik” “bu gerçeği örtmekle kalmayıp mülke ortak olan” olarak tanımlanıyor.⁹¹ Antikapitalist Müslümanlar için “Müslüman'ın” tanımı ise şöyle: “Yerlerde ve göklerde bütün mülkün Allah'a ait olduğu gerçeğini teslim edenler, bundan razı olanlar, bu nedenle de doğal düzendeki barış halini

⁸⁵ Ali Şeriatî, **Dine Karşı Din**, 38.

⁸⁶ **age**, 51.

⁸⁷ Şeriatî, **İslâm Ekonomisi**, 163-164.

⁸⁸ Şeriatî, **İslâm ve Sınıfsal Yapı**, çev. Doğan Özlük 3. bs. (Ankara: Fecr Yayınları, 2012), 22.

⁸⁹ Antikapitalist Müslümanlar, “Dinin Ne Anlama Geldiği Üzerine Cuma Hutbesi”, 2 Ocak 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/2-ocak-15-cuma-hutbesi/> [06.09.2015].

⁹⁰ “Muhalif-Ebubekir Sifil-İhsan Eliaçık”, **Youtube**, 23.11.2011, <https://www.youtube.com/watch?v=rLWSqfvSRIE> [17.01.2015].

⁹¹ R. İhsan Eliaçık, **Sosyal İslâm**, 3. bs. (İstanbul: Tekin Yayınevi, 2015), 12.

bozmayanlar, doğal barış halini sürdürmek ve yaşatmak isteyenler demektir.”⁹²
“Aynı zamanda ‘ezilenlerin’ tümünün adı da (Ermeni, Kürt, akla ne gelirse) Müslümanlıktır.”⁹³

Kâfir ve müşrik için yapıldığı gibi, “ilk anlamlarının dışında etimolojik olarak ele alarak” pek çok ritüele ekonomi-politik anlamlar yükleniyor. Örnek vermek gerekirse; “rüku” konumunu bırakmak yani “sınıfını değiştirmek”, “oruç” yoklukta eşitlenme, bayram ise “varlıkta eşitlenme” olarak okunuyor.⁹⁴ Eliaçık, ritüel (nüsuk) ile ibadet arasında ayrıma giderek; birincisini biçim ikincisini ise amaç olarak görüyor. Örneğin Hac’ın yapılış şekli nüsuk olup, sınıfsız topluma yönelik için hayat boyu mücadele ise ibadettir. Yine namaz nüsuk olup, salat yardımlaşma ve paylaşma anlamına gelir.⁹⁵ Aynı yaklaşımla domuz eti yememek, cenaze, abdest, ezan, kurban gibi pek çok ritüel ibadet kısımları öne çıkarılarak ele alınıyor.⁹⁶ Benzer bir yöntemi benimseyen Antikapitalist Müslümanlar’dan Sedat Doğan, “nasıl?” sorusu yerine “neden?” sorusunu sorarak, “tartışmayı bilgi dünyasından çıkardık, anlam dünyasına taşıdık” diyor.⁹⁷ Hatta Antikapitalist Müslümanlar için ibadetler (nedenler) mülkiyet ilişkileri çerçevesinde o denli benzer okunuyor ki örneğin namazı ve zekatı birbirinden ayrı düşünmek mümkün değil.⁹⁸ Aynı şekilde Şeriati de tavaf, gusül gibi ritüellerin Arap toplumunda altıncı yüzyıldan önce de var olduğunu söyler ve “İslâm, çevrenin rengini değiştirmek için onun rengine bürünür” der.⁹⁹ Ona göre de sorulması gereken soru “nasıl” değil “niçindir”.¹⁰⁰

Ancak grup, Eliaçık’tan farklı olarak ibadetlerin (anlamların) ritüel ve geleneklerden (şekilden) ayrı düşünülmesinin mümkün olmadığını; örneğin namazın kılınmasının

⁹² Antikapitalist Müslümanlar’ın web sayfalarında yayımladıkları manifesto için bkz. Antikapitalist Müslümanlar, “Antikapitalist Müslümanlar’ın Manifestosu”, <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/manifesto.htm> [23.05.2015].

⁹³ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014. Ayrıca “Sosyolojik olarak Müslümanlık” için bkz. Alpan Birelma, “Antikapitalist Müslümanlar Grubu Üyeleri ile Söyleşi: Bizim Yapmak İstedığımız Mahalleler Arası Geçişkenliği Sağlamak”, **Birikim**, s. 293 (2013): 69.

⁹⁴ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

⁹⁵ “Namazın şekli, kazası, cezası yoktur [...] Salat yardımlaşmak ve dayanışmak demektir. Bunun vakti de vardır, şekli de vardır, zamanı da vardır, yapmayana cezası da vardır.” Bkz. “Bana Dinden Bahset”, **Youtube**, 2 Aralık 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=4MAyWo2j-J4> [04.10.2015].

⁹⁶ Eliaçık, “İslâm’ın Ritüelleri”, **Sosyal İslâm**, 202- 209.

⁹⁷ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

⁹⁸ Hutbede salat ve zekatın birlikte anıldığı ayetler ve etimolojik kökenleri düşünüldüğünde zekatın salatin zorunlu bir sonucu olduğu ve ayrı düşünülmesinin ideolojik olduğu ileri sürülüyor. Antikapitalist Müslümanlar, “Zekâta Dair Cuma Hutbesi”, 3 Temmuz 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/> [06.09.2015].

⁹⁹ Şeriati, **İslâm Nedir? Muhammed Kimdir?**, çev. Murat Demirkol, (Ankara: Fecr Yayınları, 2009), 114.

¹⁰⁰ Şerai, **İslâmbilim 1**, 318.

“sosyolojik bir zorunluluk” olduğunu düşünüyor.¹⁰¹ Eliaçık, ritüellerin zorunlu oluşunu reddettiği gibi başka din ve inançların ritüellerinin de ibadet kısımlarının toplumsal fayda ekseninde değerlendirilmesi koşulu ile Müslümanlar tarafından yerine getirilebileceğini söylüyor.¹⁰² Şeriatı yaşasaydı bu tartışmada muhtemelen grup üyeleri gibi düşünecekti. Çünkü onun temel gayesi ideoloji inşa etmektir. Yazar, fıkıh, kelam gibi konuların başka bir uzmanlık alanına girdiğini ve birikim istediğini ancak bir ideoloji olarak İslâm’ı herkesin kavrayabileceğini söylüyor.¹⁰³ Benzer bir görüşle, Antikapitalist Müslümanlar da; “nüsuk ile değil egemenlerle mücadeleyi” yine kendi ifadeleri ile “şiar” haline getirmek gerektiğini düşünüyorlar. Çünkü gruba göre savundukları “tevhidi düşüncenin [kendisinin] açığa çıkmasını sağlayacağı; sosyo-psikolojik kadim pratikleri ve usûlleri vardır.”¹⁰⁴ Bu pratiklerin bilgi değil ancak bilinç düzeyinde tartışılması anlamlı olabilir.

Peki bütün bu tanımlamalar, ritüellere yüklenen anlamlar, kadim pratikler ne ifade ediyor, neye karşılık geliyor? Şimdi meselenin en başına Âdem kıssasına gidelim. Şeriatı bu kıssadan bir insan felsefesi inşa etmişti. Eliaçık ise burada Şeriatı’nın insanda olduğunu iddia ettiği özelliklere, günümüze kadar gelecek kenz (biriktirme) ve temerküz (merkezileştirme) arzusunu ilave eder, bunu yaparken Şeriatı’nın tanrı-şeytan diyalektiğinden de istifade eder:

“Âdem” biz insanları, “şeytan” içimizdeki Allah’tan uzaklaştırıcı kötülük dürtülerini, “ateş” hırs, şehvet, haset gibi dürtüleri, “iblis” Allah’a güvenemeyen yanımızı, “mülk-i la yeblâ” (yıkılmayacak servet ve iktidar) sahip olma hırslarımızı, “şecere-i hulud” (sonsuzluk ağacı) bunun için son sınırına kadar (bilgiyi, serveti ve iktidarı) toplamayı, biriktirmeyi ifade eder. Çünkü Allah’a (doğaya, rızka, topluma, kamuya, cemaate) güvenemeyen yanımız (iblis), bunlardan ümidini kesmekte ve böylece bizi bunlardan uzaklaştırmaktadır. Bundan dolayı da içimizdeki güvensizliği ve tatminsizliği gidermek için

¹⁰¹ Bunun aksine Eliaçık kurban, namaz ve hac gibi ritüelleri sorgulayarak anlamları yerine getirildiği takdirde şekle uyulmasının zorunlu olmadığını iddia ediyor. Hatta Eliaçık’a göre başka dinlerin ritüellerine katılmanın da herhangi bir sakıncası yoktur. “Bu halk kandili neden kutluyor?” sorusu Eliaçık’ın yaklaşımına bir cevap niteliğindedir. Soru, Sedat Doğan ile yaptığımız mülakattan alınmıştır. Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

¹⁰² “Bana Dinden Bahset”, [04.10.2015].

¹⁰³ Şeriatı, **İslâmbilim 2**, 120.

¹⁰⁴ “Şiar”, Antikapitalist Müslümanlar’a göre “şuurlu eylem” anlamındadır ki bu da “nüsukun” yani ibadetin bilinç ile birleşmesine karşılık geliyor. Antikapitalist Müslümanlar, “Kurban Bayramı Cuma Hutbesi”, 3 Ekim 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/3-ekim-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

son sınırına kadar her şeyi (servet, siyaset, şehvet, şöhret) kendimizde toplamak ve böylece yıkılmayacak bir mülke kavuşmak istemekteyiz.¹⁰⁵

Kıssada bahsi geçen “şeytan” Antikapitalist Müslümanlar’a göre mülkiyetçi ve tahakkümcü anlayışı temsil eder. Bu anlayış da günümüzde kapitalist sisteme karşılık gelir. Âdem ve Havva’nın çıkarıldığı cennet ise sınırsız ve sınıfsız bir yaşam alanıdır.¹⁰⁶ Şeytanın aldatması ile cennetten çıkarılan insan, artık meleklerin dediği gibi “yeryüzünde bozgunculuk yapacak ve kan dökecek”¹⁰⁷ tabiattadır.¹⁰⁸

Böylece açıklanan, insanoğlunun biriktirme hırsı, Habil ve Kabil kıssasında mülkiyetin ve çatışmanın ya da diyalektiğin esası olarak karşımıza çıkar. Burada Habil ortaklaşacı ilkel toplumu simgelerken, Kabil tarım toplumu ve sahiplenmenin ilk uğrağıdır. Şeriatı, iki kardeş arasında “en benzer sistem” tasarımı yapar ve peşinde olduğumuz değişkenin genel kanının aksine cinsellik değil iktisadi yapı olduğunu iddia eder. Böylelikle “Tarih, determinist olarak Kabil’den itibaren Habil’in kurban edilmesi ve Kabil’in işbaşına gelmesi ile başlar [...]”¹⁰⁹

Daha sonra İbrahim ve Nemrut kıssasında Nemrut’un kendisini her şeye kadir, mutlak tanrı olarak gördüğü ve Hz. İbrahim’i ateşe (cehenneme) attığı anlatılır. Şeriatı’ye göre örneğin Hz. İbrahim’in putları kırması sembolik anlam taşır. Dinin temel gayesi putları kırmak olsaydı vurulan bu darbe ile misyon gerçekleşmiş olur ve bu olay yalnızca tarihi bir değer taşırdı. Ancak yazar Tanrı’nın tek olmasının insan hayatına etkisinin ne olduğunu sorgular¹¹⁰ ve Hz. İbrahim’in indirdiği darbenin yalnızca paganizme değil, paganizmi doğuran ırksal, sınıfsal tefrikalara ve evrendeki insan, Tanrı ve tabiat çelişkisine (Hegelci anlamda) vurulduğunu söyler.¹¹¹

Musa ve Firavun’a gelindiğinde ise Firavun artık mutlak tanrılık değil yeryüzü tanrılığı iddiasındadır. Göklerin tanrısı olan Ra’nın yeryüzündeki temsilcisi olarak

¹⁰⁵ R. İhsan, Eliaçık, “Kur’an’a Bir De Bu Gözle Bakın”, <http://www.ihsaneliacik.com/2012/01/kurana-bir-de-bu-gozle-bakin-imgeler.html> [04.09.2015]. (Vurgular metne aittir).

¹⁰⁶ Antikapitalist Müslümanlar, “Üç Aylar ve 1 Mayıs Üzerine Cuma Hutbesi”, 26 Nisan 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/04/26/26-nisan-14-cuma-hutbesi/> [05.09.2015].

¹⁰⁷ M. Hamdi Yazır, “Bakara Suresi 30. Ayet Meali” http://www.kuranmeali.org/2/bakara_suresi/30.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [11.09.2015].

¹⁰⁸ Antikapitalist Müslümanlar’da insan doğasına güvenmeyen bir anlayışın hâkim olduğunu söylemiyorum. Şeriatı’nın bahsettiği gibi hem iyiliğin hem de kötülüğün (ruh ve balçık) diyalektik bir ilişkisinin var olduğunu düşündüklerini söylemiştim. Antikapitalist Müslümanlar, “Emperyalizm ve Çetelere Karşı Cuma Hutbesi”, 10 Ekim 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/10/10/10-ekim-14-cuma-hutbesi/> [03.09.2015].

¹⁰⁹ Şeriatı, **İslâm Ekonomisi**, 39- 55.

¹¹⁰ Şeriatı, **İbrahimle Buluşma**, 31-32.

¹¹¹ **İbrahimle Buluşma**, 408.

mülk ona aittir.¹¹² Firavun, “ben yaratıcınızım” demez “ben rabbinizim” der ve “rablik” sahiplik, maliklik anlamı verir.¹¹³ Hz. Musa ise “Mülk Allah’ındır” demektedir. Dolayısıyla temel mesele Firavun’un bir yaratıcının varlığına inanmaması değildir. Asıl mesele bu yaratıcının Firavun’un mülkiyet ve otoritesini hedef almasıdır. Eliaçık’ göre:

Klasik zihin Mekke’de “salât eden” Ebu Cehil’de göremediğini “Tanrı’nın yeryüzündeki gözü/oğlu” olan Firavun’da da göremiyor.

Yani ortada “iki din” olduğunu her iki tarafın da Allah, din, iman iddiasında bulunduğunu ve fakat birbirinin dinini (yolunu, söylemini, taleplerini, yaşantısını) reddettiklerini, arada şiddetli bir “mülk, kenz” tartışması olduğunu anlayamıyor.¹¹⁴

Antikapitalist Müslümanlar’a göre önceden tanrılık iddiasında bulunan kralların, tenzili rütbe ile bu kez yeryüzünde Tanrı’nın temsilcisi olarak meşruiyet kazanmaları, Yahudi ilahiyatının mülkiyeti ve Hıristiyan ilahiyatının egemenliği meşrulaştırmaları ile olmuştur. Dinin bu veçheye bürünmüş haline günümüzden bir örnek ise “resmi din” anlayışının ürünü olan Diyanet İşleri Başkanlığı’dır.¹¹⁵ Gruba göre, Tevbe Suresi’nde Hıristiyan ve Yahudi din adamlarını eleştiren ayetler, Emevi Dönemi ile birlikte İslâm toplumunda da ortaya çıkan “dinden para kazananları” da hedef almaktadır.¹¹⁶ Bütün peygamberlerin meslek sahibi olmalarından yola çıkarak dini bilgiden para kazanmanın caiz olmadığı sonucuna varılır. Bu zümreye örnek verilen Yahudi ilahiyatçıları, Roma Dönemi’nde iktidarın çıkarlarını savunmak için ortaya çıkmıştır ve bunların tipik özelliği dini bir bilinç değil, bilgi aracı olarak görmeleridir. Bu “teknik din adamları”, bugün de oruç, namaz vs. gibi ritüelleri daha önce tartıştığımız gibi amacından soyutlayarak teknik meseleler haline getirmektedir. Kaldı ki, Antikapitalist Müslümanlar’a göre bilgide de ortaklaşılmalıdır; bilgi bir mülkiyet konusu olmamalıdır.¹¹⁷

Tekrar dinler tarihine dönersek; tevhid dininin son kitabı Kur’an yeryüzünde var olan, yukarıda bahsettiğimize benzer tüm “ilahları” ortadan kaldırmak için

¹¹² Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

¹¹³ Şeriati, **İbrahimle Buluşma**, 39.

¹¹⁴ İhsan Eliaçık, Erdem, Yılmaz, Yunak, **İslâm ve Kapitalizm**, 3.bs. (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2011), 12. (Vurgular metne aittir).

¹¹⁵ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

¹¹⁶ Antikapitalist Müslümanlar, “Papa’nın Ziyareti Üzerine Cuma Hutbesi”, 28 Kasım 2014 <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/11/28/28-kasim-14-cuma-hutbesi/> [04.09.2015].

¹¹⁷ Antikapitalist Müslümanlar, “Dinden Para Kazananlar Üzerine Cuma Hutbesi”, 20 Haziran 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/20-haziran-14-cuma-hutbesi/> [03.09.2015].

indirilmiştir.¹¹⁸ Eliaçık, Firavun'un kendisini "ilah" olarak tanıtmaya üzerine (Kasas; 38) "Kur'an'ın 'ilah' dediği mülkü ele geçirmiş, 'kenz' ve 'temerküz' sahibi içimizden birileri yani insanlardır" demektedir.¹¹⁹ Buna göre Kur'an, kenz ve temerküzü ortadan kaldırmak için gönderilmiştir. Doğan'a göre; "günümüzde 'ilahlar' burjuvalar olmuştur ve Kur'an dili ile Hıristiyan ve Yahudiler burjuvalardır" (Din mensupları olarak değil). Hz. Muhammed'in son peygamber olması artık toplumun tanrı algısının gelişmesi, sömürü ilişkilerinin bilincine varması ve mücadelenin taraflarının insan-Tanrı veya insan-Tanrı'nın temsilcisi değil insan-insan olmasının bir sonucudur. Böylelikle insan çelişkinin bilincine varmıştır ve bir uyarıcıya ihtiyacı kalmamıştır.¹²⁰ Benzer bir düşünceyi Şeriati; "düşüncen, vahyin senin elinden tutmasına ihtiyaç duymayacak şekilde gelişti. Bundan sonra akıl, vahyin yerini almıştır. Elbette asırlar boyu vahiy ile yoğrularak terbiye olmuş ve olgunlaşmış olan akıl." sözleri ile dile getirir.¹²¹

İslâmbilim'de yapılan Enbiya Suresi tefsirine göre İslâm'da ereksel bir tarih anlayışı vardır, bu başlangıcı olan determinist, aşamalı bir tarih anlayışıdır.¹²² Bu anlayış zalimler ile onların yerine geçirilenler arasında diyalektik¹²³ bir ilişkiye dayanır.¹²⁴ Tarihin bu şekilde analizinin bir sonucu olarak mücadele alanı, ana hatları ile mülkiyetin ve otoritenin etrafındadır. Şeriati'ye göre daha önce bahsettiğimiz şekli ile din adamları/ruhban sınıfı ve dolayısıyla fıkıh sınıfsal ilişkilerden ayrı şekillenmemiştir. Tarihselci yaklaşımların ortak paydası olan dinin esasları ile uygulamalarının iki parça halinde ele alınıp, esasların sabitken diğer kısmın değişken olduğu fikrine uygun biçimde dinde; sosyo-ekonomik ilişkiler değişken ya da tarihseldir. Değişmeyen ise insan ve evren ilişkisidir.¹²⁵ Sudanlı yazar Muhammed

¹¹⁸ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

¹¹⁹ İhsan Eliaçık, Erdem, Yılmaz, Yunak, **İslâm ve Kapitalizm**, 16.

¹²⁰ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

¹²¹ Şeriati, **İslâm Nedir? Muhammed Kimdir?** Hikmet Kıvılcımlı'nın 15.10.1957 tarihli "Eyüp Konuşması"nda da aynı düşünceyi görüyoruz: "Hazreti Muhammed: 'Ben sonuncu peygamberim' demekle, bizlere şu büyük hakikati anlatmış oluyordu: 'Artık kanunlarınızı kendiniz yapacaksınız!' demek istemiştir". Hikmet Kıvılcımlı, "15 Ekim 1957 Tarihli Eyüp Konuşması", 1 Haziran 2013, **Timeturk**, <http://www.timeturk.com/tr/2013/01/06/hikmet-kivilcimli-nin-tarihi-eyup-sultan-konusmasi.html> [11.10.2015].

¹²² Şeriati determinizm ile cebir arasında bir ayırım yapar ve insan iradesini de hesaba kattığı bir anlayışı savunur. Tarihin zorlayıcı yasalarını bilen biri ihtiyar ile tarihi zorlar. Bkz. Şeriati, **İslâmbilim 2**, 48.

¹²³ Yazara göre diyalektik en büyük ilahi sünnetlerden biridir. Şeriati, **İslâmbilim 3**, 134.

¹²⁴ **age**, 210- 215.

¹²⁵ Şeriati insan ve evren ilişkisinde namaz, oruç gibi ritüelleri de zikrediyor. Dolayısıyla yazarın ritüel ve ibadet ile ilgili tutumunun Eliaçık kadar radikal olmadığı ve daha ziyade Antikapitalist Müslümanlar'a yakın olduğu söylenebilir. Şeriati, **İslâm Ekonomisi**, 126.

Taha bu parçaları iki mesaj olarak ele alır. Birincisi Medine döneminde gelen vahiylerdir ki bunlar iman düzeyinde ve konjonktürelidir. İkincisi Mekke döneminde gelenlerdir ve bunlar nihai İslâm'dır, esastır.¹²⁶ Birinci mesajlar “sınırlı olanlarla” ikinci mesajlar ise “mutlak olanlarla” ilgilidir. Örneğin zekât sınırlı ve geçiş için geçici bir uygulama iken sosyalizm nihai hedeftir. Ancak peygamber döneminden sonra başarı kazanan, nihai İslâm değil iman düzeyindeki İslâm'dır. Bu da daha önce bahsettiğimiz gibi “nasıl” sorusunun ve ibadetin yerine ritüellerin ön plana çıkarıldığı bir anlayıştır.¹²⁷

Şeriatî, bu fikirden yola çıkarak sınıfsallıkla malul olduğunu söylediği tarihsel fıkıhtan önce İslâm'ın ekonomi felsefesine bakılmasını önerir. Buna göre İslâm'da; kaynaklar ortaktır (su, ot, ateş), ekonomik yaşam övülür,¹²⁸ dünya yasaklanır,¹²⁹ birey malik değil nezaret edendir (Mülk Allah'ındır), mülkiyet dokunulmazlığı o dönem yaygın olan yağmacılık ve hırsızlığa karşı konmuş bir ilkedir.¹³⁰ Sözü edilen kaynaklar dönemin üretim araçları olduğu için birinci ilke üretim araçlarının ortaklığına işaret eder.¹³¹ Sıraladığı pek çok ayeti delil göstererek sermaye aracılığı ile işgücü istihdam etmenin caiz olmadığı, Hz. Ömer döneminden örneklerle üretimde emeği olmayanın parazit konumunda olduğu ve toprağın işleyene ait olduğu sonucuna varır. Benzer şekilde artı değer, faiz, sömürü gibi kavramları dini referanslarla ele alır.¹³² Necm Suresi'nin 36. ve 37. ayetlerinden yola çıkan gruba göre de; üretmeyenlerin kazancı emek sömürüsüdür. Faiz, gündelik anlamının ötesinde emeksiz elde edilen bütün “fazlalıkların” adıdır (kira, komisyon vs.) ve haramdır.¹³³

¹²⁶ Mahmud Muhammed Taha, **İslâm'ın İkinci Mesajı**, çev. Haydar Aslan (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011).

¹²⁷ **age**'den aktaran Kazım Özdoğan, “Bir Özgürlük Teolojisinin İmkânları Üzerine”, **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**, der. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç (İstanbul: Birikim Yayınları, 2013): 24-29.

¹²⁸ Müreffeh bir toplum arzusunu dile getiriyor.

¹²⁹ Şeriatî'nin düşündüğü anlamda “dünya” kavramına daha önce değinmiştik.

¹³⁰ Şeriatî, **İslâm ve Sınıfsal Yapı**, 114.

¹³¹ Şeriatî, **İslâm Ekonomisi**, 133.

¹³² Şeriatî burada ütöpik sosyalizm ve Marksizm'den ilham alıyor. Özellikle ayetlerden verdiği örnekler ise tezinin tam tersini bile düşündürecek kadar yoruma açık gözüküyor. Şeriatî, **İslâm ve Sınıfsal Yapı**, 113-126.

¹³³ “Hiç kimse başkasının günah yükünü çekemez. İnsan, emek ve gayretinin neticesinden başka şey elde edemez.” Bkz. M. Hamdi Yazır, "Necm Suresi 53. Ayet Meali" ve bkz. M. Hamdi Yazır, "Necm Suresi 36-37. Ayetlerin Mealleri",

http://www.kuranmeali.org/53/necm_suresi/36.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx

[07.09.2015].

Antikapitalist Müslümanlar, “Üç Aylar Üzerine Cuma Hutbesi”, 9 Mayıs 2014,

9 Mayıs 2014,

<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/9-mayis-14-cuma-hutbesi-2/>

[05.09.2015].

Ayrıca Şeriatî, ekonominin altyapı olduğu yönündeki Marksist tespite katılmakla birlikte sosyalizmden beklentisinin, altyapısı “kıst” olan bir toplumsal yapı inşa etmesi olduğunu söyler.¹³⁴ Yazara göre Marx için esas olan sosyalizmdir ve Marx’ın materyalizme yaklaşımı konjonktürle yakından ilişkilidir.¹³⁵ Daha önce Garaudy’de değindiğimiz dinin ortodoks Marksist anlayışın aksine Marx için ikili bir tabiata dayandığı fikrini Şeriatî de benimser.¹³⁶ Yirminci yüzyılda artık bilimin kesinlik iddiasının zayıfladığını düşünür. Ona göre gelinen nokta göstermektedir ki geri kalmış ülkelerde üretim ilişkileri emperyalizm ile şekillenir.¹³⁷ Dolayısıyla sömürü artık değer üzerinden değil emperyalizm üzerinden gerçekleşmiştir ve Batılı işçi ile işveren arasındaki uzlaşma emperyalist bir sömürü pahasına kurulmuştur. Yine yaşanan çağda din de afyon değil anti-emperyalizmin itici gücüdür.¹³⁸ Aksi şekilde “şirk dini” daha önce de belirtildiği gibi afyondur.¹³⁹

Anti-emperyalizm, Antikapitalist Müslümanlar’da da temel itirazlardan biridir. Müslüman olmanın, grup tarafından mülkiyet, otorite ve “doğal barış” üzerinden nasıl tanımlandığını görmüştük. Ardından yaradılış ve Habil- Kabil kıssalarında “şecere-i huld” ile tanışan insanda bulunan bozgunculuk damarının onu nasıl mülkiyeti ve otoriteyi temerküz ettirme yoluna ittiğini görmüştük. Tarih boyunca mülkiyeti (Karun) ve iktidarı (Firavun) elinde bulunduranların ve buna yardımcı olanların (Belam) faaliyetlerine karşılık gelen “bozgunculuk”, bugün için emperyalizmin/kapitalizmin uygulamaları olarak değerlendirilmektedir.¹⁴⁰ Bozgun, varlık âleminin dengesinin bozulmasıdır. Bunun karşıtı olarak “İslâm, insanlar, hayvanlar ve tüm canlılar ile doğal düzenin tüm varlıklarının bir ve bütün içerisinde barış halinde yaşamasıdır. Tevhidin anlamı da budur; Varlığın tüm farklılıklarıyla

Ayrıca bkz. Antikapitalist Müslümanlar, “Faiz Üzerine Cuma Hutbesi”, 19 Eylül 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/19-eylul-14-cuma-hutbesi/> [06.09.2015].

¹³⁴ “Kıst” metindeki karşılığı tam olarak bu olmasa da “ideal hukuku” çağrıştıran bir anlam taşıyor. Şeriatî, **İslâm ve Sınıfsal Yapı**, 86. Ayrıca bkz. Şeriatî, **İslâm Ekonomisi**, 171.

¹³⁵ Şeriatî Marx’ın hayatını alışlagelen şekilde birkaç bölüme ayırıyor ve fikirlerinin değişimini izliyor. Şeriatî, **İslâmbilim 2**, 138.

¹³⁶ Bu bakış açısına teolojiye soldan yaklaşımların pek çoğunda rastlamak mümkündür. Buna göre din hem “halkın afyonu” olabilecek hem de “mazlum varlığın feryadı, kalpsiz dünyanın hissiyatı” olabilecek ikili bir tabiata sahiptir. Kazım Özdoğan. **age**, 15.

¹³⁷ Şeriatî, **İslâmbilim 1**, 137.

¹³⁸ Şeriatî, **Öze Dönüş**, 70- 75.

¹³⁹ Daha önce belirttiğimiz gibi Şeriatî, Marx’tan Sartre’a kadar pek çok isimle ilgili fikirlerini kendi düşüncesini inşa ederken ele alıyor. Bazı strüktür, üstyapı, praksis vb. pek çok kavramı analizine kattığı gibi amiyane Marksizm ve resmi sosyalizmleri de değerlendiriyor. Ancak bunların tümünün tutarlı olduğunu söylemek mümkün değil ve konu araştırmanın sınırlarını da zorluyor dolayısıyla burada sadece çalışmayla ilgili temel kısımlara değinip geçiyorum. Bkz. Şeriatî, **İslâmbilim 2**, 200.

¹⁴⁰ Antikapitalist Müslümanlar, “Emperyalizm ve Çetelere Karşı Cuma Hutbesi”, 14 Ekim 2010, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/10/10/10-ekim-14-cuma-hutbesi/> [06.09.2015].

barış halinde yaşaması... Şirk ise varlığın bu bütünlüğünü bozacak her türlü eylemdir. Bu eylemi gerçekleştirenler ise tevhidden kopan, barış halini ihlal eden mülkiyetçi sınıflardır.”¹⁴¹ Barış halini bozanlar “kalkınmacılık” adı altında tıpkı Ad kavmi gibi doğayı tahrip ederler, Semud kavmi gibi hayvan haklarını gasp ederler ve Eyke-Medyen halkı gibi insan haklarını hiçe sayarlar.¹⁴² Cihad ise mülk ve otoriteyi tüm canlılar arasında paylaşmaya yanaşmayan ve doğal barışı ortadan kaldıranlara karşı verilecek mücadeledir. Allah’a inanmamak bir cihad sebebi olmayıp¹⁴³; mücahit, şehit gibi kavramlar da “kapitalizmin inşa ettiği suni aidiyetlerden” soyutlanarak bu perspektiften tanımlanmalıdır.¹⁴⁴ Bu aidiyetlerin de zemini olan ulus-devlet tıpkı “tanrı olarak krallar” (Nemrud örneği) ve “Tanrı’nın temsilcisi olarak krallar” (Firavun örneği) gibi mülkiyeti meşrulaştıran bir sistem olarak görülüyor.¹⁴⁵

Antikapitalist Müslümanlar’ın “ilerleme, kalkınma”¹⁴⁶ gibi kavramlar hakkında fikirlerini net olarak göremesek de Şeriatî’nin bu mefhumlara daha çok güven duyduğunu biliyoruz. Düşünür, birey için ayrı toplum için ayrı iktisadi yaklaşımlar ileri sürer. Birey “Alivari zühd (devrimci zühd)” içinde sade yaşamalı ancak toplum için maddiyat vurgulanmalıdır. “Takva, zühd, kanaat suffice” bir dünyayı reddetme değil “pratik-devrimci sosyal içerikte” bir anlam taşır.¹⁴⁷ “Tevhidi dünya görüşüne” göre Habilî ekonomi (ekonomik eşitlik) ve Prometesel altyapı (bilinç) ile oluşacak sınıfsız toplum ideal olandır.¹⁴⁸ Eklemek gerekir ki, Şeriatî hem ideal İslâm toplumunun bir örneğinin yaşanmadığını düşünüp hem de onun hakkında kesin

¹⁴¹ Antikapitalist Müslümanlar, “Varlığa; Doğaya, İnsana , Tüm Canlılara Dair Cuma Hutbesi”, 5 Eylül 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/5-eylul-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

¹⁴² Antikapitalist Müslümanlar, “Kalkınma Adına Yapılan Bozgunculuk Üzerine Cuma Hutbesi”, 7 Kasım 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/11/07/7-kasim-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

¹⁴³ Gruba göre bu mülkiyet ve otorite bahsinde inanıp inanmamak tartışılmıyor. Zaten inanmak, inanmamak, şirk, küfür gibi kavramları mülkiyet ilişkileri temelinde okuduklarını biliyoruz. Antikapitalist Müslümanlar, “Cihad Nikahı Üzerine Cuma Hutbesi”, 7 Şubat 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/02/07/7-subat-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

¹⁴⁴ Hutbe’de İŞİD’in kölelik, cariyelik gibi uygulamaları mülkiyetçi, saltanatçı iktidarların ürettiği bir anlayış olarak değerlendiriliyor. Ancak şehitliğin dini bir mefhum olarak milliyetçi-muhafazakar perspektifin dışından yorumlanması daha dikkat çekici olabilir. Antikapitalist Müslümanlar, **age**, [07.09.2015].

¹⁴⁵ Antikapitalist Müslümanlar, “Milliyetçilik Üzerine Cuma Hutbesi”, 22 Ağustos 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/08/22/22-agustos-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

¹⁴⁶ “Kalkınmacılık” kavramına yükledikleri olumsuz (ideolojik) anlamın dışında (ideolojiden soyut biçimde düşünülebilirse elbette) kullanıyorum.

¹⁴⁷ Şeriatî, **İslam Ekonomisi**, 186.

¹⁴⁸ **age**, 137.

hükme ulaşma iddiasının çelişkili olacağına da farkındadır. Bunun da kendi tasavvuru olduğunu kabul eder.¹⁴⁹

İkinci bir farklılık Şeriatî'nin ideal toplumunu tasvir ederken “sosyalizm” kelimesini kullanmasıdır. Ancak Antikapitalist Müslümanlar'da böyle bir kullanım mevcut değildir. Şeriatî'ye göre sosyalizm yalnızca modern çağa ait bir düşünce olmayıp tarih boyunca pek çok muhalif hareket bu kapsamda değerlendirilebilir.¹⁵⁰ Örneğin Antikapitalist Müslümanlar da Emevilerin oluşturduğunu söyledikleri, Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlılar'da devam eden ve günümüzde de hâkim bulunan mülkiyetçi paradigmanın dışında, Hz. Ebu Zerr, Hz. Ali, Hz. Hüseyin, Zencler ve Karmatiler, Pir Sultan, Babai isyanı, Şeyh Bedrettin isyanı gibi simaların ve hareketlerin ortak mülkiyetçi İslâm yorumları olduğunu düşünürler –sosyalizm demezler-. Bunu da hareketlerinin tamamen modern düşüncenin bir ürünü olmadığını delili olarak ortaya koyarlar.¹⁵¹ Bu yaklaşımı, dini sosyalist harekete taşıma gayreti içine girmiş olan Rosa Luxemburg'unkine benzetebiliriz. O da 1905 yılında kaleme aldığı makalede, ilk havarileri “ateşli komünistler”¹⁵² olarak görüyordu. Ancak üretim ilişkilerinin farklılığı sebebi ile yalnızca bir çeşit “tüketim ortaklığı” dönemi yaşandı. Sonuç olarak “sosyal demokrasi”¹⁵³ inşa edilemedi. Daha sonra da kilise merkezi kurumsal bir yapı halini alıp ruhbanlar bir sınıfa dönüştü.¹⁵⁴ Güçlü bir damar olmamasına rağmen Antikapitalist Müslümanlar'a göre bu “infak edici/kadim ortaklaşacı” hareketler/gelenekler egemen sınıfların oluşturduklarının karşısında hep var olmuştur.¹⁵⁵

Hala teorik tartışmalarını sürdüren grubun ideal toplum tasvirini net biçimde ortaya koymak henüz mümkün değildir. Ancak örneğin Seyyid Kutub, Mevdudi gibi İslâmcılığın önemli isimlerini, hatta Eliaçık'ı sosyal demokrat olmakla eleştiriyorlar ve bunun Aristo'nun “ortak iyi” ya da “doğru orta” öğretisinin bir ürünü olduğunu

¹⁴⁹ Şeriatî, **İslâmbilim** 3, 294.

¹⁵⁰ **age**, 133. Ayrıca tarih boyunca meydana gelen tüm muhalif hareketleri ekonomi-politik sebeplere dayandıran bir eser için bkz. Max Beer, **Sosyalizmin ve Sosyal Mücadelelerin Genel Tarihi**, (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2012).

¹⁵¹ Sedat Doğan bu argümanı Antikapitalist Müslümanlar'ın çokça karşılaştıkları “Bunu bugüne kadar kimse fark etmedi de siz mi farkına vardınız?” eleştirisine bir cevap olarak öne sürüyor. Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

¹⁵² Rosa Luxemburg, “Din ve Sosyalizm”, **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**, (İstanbul: Birikim Yayınları, 2013): 143.

¹⁵³ Yazıldığı dönem için sosyal demokrasi bugünkü anlamından farklı olarak sosyalizmin karşılığıydı.

¹⁵⁴ Rosa Luxemburg, **age**, 145-154.

¹⁵⁵ Bu konuya değinirken grup üyeleri belli toplumdaki belki “yeniden dağıtım” ya da “tüketim ortaklığı” diyebileceğimiz gelenekleri örnek olarak gösteriyorlar. Bkz. Abreg Togan, yüz yüze mülakat. 11.05.2014.

söylüyorlar.¹⁵⁶ Gruba göre dinin amacı mülkiyetin ve otoritenin yalnızca Allah'a ait olduğu tasdik edilene kadar “din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın” ayeti mucibince mücadele etmektir.¹⁵⁷ Mülkiyetin Allah'a ait olması insanlara ve diğer tüm canlılara ihtiyaçları oranında eşit biçimde nimetlerden istifade etme olanağı anlamına geliyordu.¹⁵⁸ Otoritenin Allah'a ait olması ise “anladığımız biçimiyle beşeri bir otoritenin olmadığı, ortaklığın ve eşitliğin olduğu toplumsal düzendir.”¹⁵⁹ Gruba göre Medine'de önce ortak mülkiyete geçilmiş bunun sonucu olarak otorite de ortaklaşmıştır. İşte Medine ‘toplum sözleşmesi’ de bu fikre dayanır. Bu toplumda kararlar şura ile alınır -bu yöntem temsili değil doğrudan bir katılımı gerektirir- ve çıkan kararların uygulaması için birileri sorumluluk üstlenir. Nisa suresinde geçen “ulul emr” bu sorumluluk sahibidir, yani memurdur. Dolayısıyla itaat edilecek olan da şura ile alınan karar olup şahsın kendisi değildir.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

¹⁵⁷ Antikapitalist Müslümanlar, “Dinin Ne Anlama Geldiği Üzerine Cuma Hutbesi”, 2 Ocak 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/2-ocak-15-cuma-hutbesi/> [06.09.2015].

¹⁵⁸ “O, yeryüzüne denge ve dayanıklılık sağlayan dağları yerleştirdi. Onda bereketlere vücut verdi. Ve onda, azıklarını dört mevsim takdir edip düzenledi. İhtiyacı olanlar için eşit miktarda olmak üzere...”, Fussilet Suresi 10. ayetten aktaran Antikapitalist Müslümanlar, “Üç Aylar ve 1 Mayıs Üzerine Cuma Hutbesi”, 26 Nisan 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/04/26/26-nisan-14-cuma-hutbesi/> [09.09.2015].

¹⁵⁹ Antikapitalist Müslümanlar, “Dinin Ne Anlama Geldiği Üzerine”. [06.09.2015].

¹⁶⁰ Antikapitalist Müslümanlar, “Ulul Emre İtaat Ediniz Ayeti Üzerine Cuma Hutbesi”, 27 Mart 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/27-mart-15-cuma-hutbesi/> [09.09.2015].

4. ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR'DA KİMLİK VE ÖRGÜTLENME

İncelediğimiz hareket en basit şekilde düşünürsek kendine has bir fikir dünyasına, biçime/şekle ve eylemlere/davranışlara sahiptir. Grubu anlamaya yönelik her çaba en azından bu üç konuyu ele almak durumdadır. Bunlardan ikincisini bir çeşit betimleme olarak düşünmek mümkündür. Tanışmaya başladığımız Antikapitalist Müslümanlar'ın “ismini öğrenmek” ve ardından “şekil şemail” konusunda bilgi edinmek yapmayı amaçladığımız analiz için kaçınılmazdır.

Bu bölümde öncelikle grubun analiz edilmesi ve ilk anda hakkında genel bir intibah oluşmasında oldukça etkili olan, kullanmayı tercih ettikleri isim konu edilmiştir. “Müslüman olmanın” kapsamlı bir kimlik olarak siyasal taraflaşmalara da karşılık gelip gelmediği üzerinden çetin bir tartışma ortaya çıkmış ve grup bu konuda ciddi eleştiriler almıştır.

İsmlendirme kadar örgütsel yapı da grup ve çevresi ile iletişimi açısından önem arz etmektedir. Aşağıda göreceğimiz gibi grubun hiyerarşik bir örgütlenme biçimini benimsememesi ve parti siyaseti, temsili demokrasi gibi hâkim siyasal paradigmanın dışında, daha sivil bir platform halinde kalmayı amaçlaması hem teorik alanla hem pratik alanla doğrudan ilişkilidir. Bunun sonucu olarak örgüt görünüşü hakkında bilgi sahibi olmak gerek grubun analizinde gerekse geleceğine dair tahminler yürütülmesinde faydalı olacaktır.

Geçtiğimiz iki bölümde Antikapitalist Müslümanlar grubunu beslenen kaynaklar ağırlıklı olmak üzere kuramsal bir değerlendirmeye tâbi tuttuk. Bu bölümde ise yukarıda bahsini açtığımız nedenlerle düşünsel arka plandan ayrı inşa edilmesi mümkün olmayan adlandırma ve örgütlenme şeklini inceleyeceğiz. Bununla birlikte katılımcı profiline dair genel bir kanıya varmayı deneyeceğiz.

4.1. Antikapitalist Müslümanlar'da İsmlendirme Sorunu

Antikapitalist Müslümanlar'ın kim olduğunun izahına kendilerine verdikleri isimden başlamak en doğrusu olacaktır. Hareketin ortaya çıkışından beri sürekli tekrarlanan

bir soru ve bu sorunun ardından gelen bir itiraz var: “Müslümanın kapitalisti, antikapitalisti olur mu?” sorusuna gelen “Müslüman olmak kâfidir”, “Müslümanlık zaten bunların hepsini ihtiva eder” itirazları gibi... İslam dininin ve belki de ahiret inancı olan bütün dinlerin temel savı; inananlara hem bu dünyada hem de ahirette saadetin kapılarının kendi inanç ve ritüelleri ile açılacağıdır. Öyle ki, İslam inancına göre yeryüzünde varoluşsal anlamda ne varsa yahut insanoğlunun edinmesi gereken özsel anlamda ne varsa –En’am Suresi’nin “[...] Yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, o her şeyi açıklayan kitapta bulunmasın” mealli ayetinde olduğu gibi- o, Kur’an’da bulunur.¹⁶¹

Hareketin medyada yer alması ile muhafazakâr ve/veya dindar kesimden yukarıda örneklerini verdiğimiz tepkiler yükselmeye başladı.¹⁶² İstanbul Cerrahi Tarikatı postnişini Tuğrul İnançer’in bu konuda bir televizyon programında sarf ettiği sözler şöyle:

Antikapitalist Müslüman değilim, sosyalist Müslüman değilim, feminist Müslüman değilim, çevreci Müslüman değilim. Çünkü her Müslüman’ın önüne veya ardına bir sıfat aldığında, Müslümanlıkta o sıfat yok ki bu, bunu yapıyor zihniyeti vardır. Demek ki Müslümanlıkta antikapitalizm *yeterince* yok. Birileri çıkıyor: *Antikapitalist ama Müslüman*. Demek ki Müslümanlık eksik. Hadi senin imanına!¹⁶³

İslamcılığın doğuşu ile birlikte ortaya çıkmış olabilecek bir düşünce yapısının ipuçlarını bu tartışmada görmek mümkündür. Bilhassa politik, ekonomik ve kültürel konularda – elbette bunun yüzyıllar öncesine dayanan İslam’da yahut İslam toplumlarında din ile siyaset ilişkisinin ve dinin zaten politik yönünün de farkında olarak – Müslüman olmak doğrudan bir siyasi/iktisadi tercihmiş gibi algılanmaktadır. Bu tercihin de özcü bir yaklaşımla tarih dışı olduğu zannı hâkimdir. Antikapitalist Müslümanlar da “devrimci” peygamberlerin mücadelesi olarak gördükleri kendi mücadelelerini; aşamalı tarih anlayışı içerisinde, tarihselliğinin farkında olarak ama Müslüman olmayı İslamcılıkla benzer biçimde ekonomi-politik bir tercih gibi yorumlamaktalar. Örnek vermek gerekirse; Müslüman ya da dindar kimsenin tercihi, cumhuriyet tarihi boyunca, Türkiye’nin büyük çoğunluğu tarafından milliyetçi-

¹⁶¹ M. Hamdi Yazır, “En’am Suresi 59. Ayet Meali”, http://www.kuranmeali.org/6/enam_suresi/59.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [03.08.2015].

¹⁶² Marksist soldan da “Müslüman antikapitalist olur mu?” sorularının/itirazlarının yükseldiğini eklemek gerek.

¹⁶³ “İstanbul’da İftar”, **Youtube**, 12 Eylül 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=HC8jYQ8dRqc> [10.05.2015]. (Vurgular bana aittir).

muhafazakâr olmak ile eş anlamlı görülmüştür.¹⁶⁴ Bugün ise Antikapitalist Müslümanlar daha soldan bir okuma yapıyorlar. Birinci örneğin dayandığı zeminin havada asılı olduğunu söylemek belki fazlaca ani bir hüküm olur (Müslümanların muhafazakâr olmasının kaçınılmaz olduğu iddia edilebilir). Ancak ideolojiden tamamen sıyrılmış olmadığını iddia etmek işten bile değil. Antikapitalist Müslümanlar'ın itirazları da zaten -daha sonra detaylı biçimde değineceğimiz gibi- bu algının kaynaklarına yöneliktir. Yine kaçınılmaz olarak başka bir tercihi de ortaya koyar niteliktedir. Manifestolarında belirttikleri şekliyle:

“Müslüman”, bütün zamanlarda ve mekânlarda ezeli ve ebedi evrensel adımızdır. Yerlerde ve göklerde bütün mülkün Allah'a ait olduğu gerçeğini teslim edenler, bundan razı olanlar, bu nedenle de doğal düzendeki barış halini bozmayanlar, doğal barış halini sürdürmek ve yaşatmak isteyenler demektir.

Kapitalizme karşı oluşumuz ise tarihsel bir vurgudur. Çünkü çağımıza egemen olan sistemin adıdır Kapitalizm. Her peygamberî mesaj kendi zamanının egemen sistemine karşı durmuştur. Bunun için “Antikapitalist” vurgusu yapıyoruz.¹⁶⁵

Manifestolarını okudukları gün grup üyelerinden Sedat Doğan yaptığı konuşmada: “Tarafımızı belli etmek istiyoruz; bu Müslümanlığı kapitalizmle bir arada tutamazsınız ve biz bu yüzden antikapitalistiz diyoruz”¹⁶⁶ sözleriyle isimlerinin çıkış noktasını belirtir. Bununla birlikte kendilerine ‘Müslüman antikapitalist olur mu?’ sorusunu yöneltenlere, “Ey iman edenler iman ediniz”¹⁶⁷ ayetine atıfta bulunarak şöyle yanıt veriyor: “İman edene ‘iman ediniz’ demenin sebebi ve alt yapısının bu olduğunu (antikapitalist olmak)¹⁶⁸ söylüyoruz. Müslüman zaten kapitalist olamazsa, doğal antikapitalistse ‘Ey Müslümanlar Müslümanca hareket edin!’ diyoruz. Ve böylece biz de ayeti iki kere vurgulamış oluyoruz.”¹⁶⁹

Bir başka grup üyesi olan Özgür Kazım Kıvanç; çıkış noktaları ve ilham kaynakları olduğunu söylediği Kur'an okumalarından, yaşadıkları çağ ile karşılaştırdıklarında,

¹⁶⁴ Bunu 1960'lı yıllarda yavaş yavaş çevirilerle filizlenen ve enternasyonalleşen İslamcılığın farklı sesleri olduğunu unutmadan dile getirmek gerekir.

¹⁶⁵ Antikapitalist Müslümanlar, “Antikapitalist Müslümanlar'ın Manifestosu”, <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/manifesto.htm> [23.05.2015].

¹⁶⁶ “Antikapitalist Müslümanlar Basın Toplantısı”, **Youtube**, 30 Eylül 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=DzuWydAQZdo> [02.08.2015].

¹⁶⁷ “Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği Kitab'a ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse sapıklığın en koyusuna düşmüş olur.” M. Hamdi Yazır, “Nisa Suresi 136. Ayet Meali”, http://www.kuranmeali.org/4/nisa_suresi/136.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [02.08.2015].

¹⁶⁸ Açıklama bana ait.

¹⁶⁹ “Antikapitalist Müslümanlar Manifesto Yayınlandı”, <http://www.adilmedya.com/antikapitalist-muslumanlar-manifesto-yayinladi-h32750.haber> [23.05.2015].

bir antikapitalist duruş gerçekleştirmeleri gerektiği sonucunu çıkardıklarını ve bu sebeple “antikapitalisti” Müslümanlığın önüne koyma ihtiyacı duyduklarını, bununla da toplum tarafından neye karşı durduklarının daha rahat anlaşılabilmesini amaçladıklarını ifade ediyor.¹⁷⁰ Barış Uzun ise 3 Mayıs 2012’de katıldığı TV programında medyanın hoşuna giden sansasyonel yakıştırmalara (sosyalist Müslümanlar gibi) mani olamadıklarını belirtiyor. “Ben kendimi sadece Müslüman olarak tanımlarım” diyor ve 1 Mayıs özelinde ortaya çıktığını söylediği antikapitalist sıfatının Türkiye’de kapitalistleşen Müslümanların varlığının bir sonucu olduğunu dile getiriyor.¹⁷¹

Diğer bir tartışma konusu ise hareketin ismine dair. 1 Mayıs 2012 günü grubun taşıdığı siyah zemin üzerine beyaz yazıları bulunan ve logo taşıyan dövizlerden farklı olarak “İnşallah Sosyalizm Gelecek” yazılı bir döviz, kortejle ilişkisi olmadığını söyledikleri biri tarafından Saraçhane civarında gösterildi. Grup üyeleri dövizin kendilerine ait olmadığını ve şahsı da tanımadıklarını belirttiler. Bu konuşmayı yaptıkları programda ise ekranda “Devrimci Müslümanlar 32. Gün’de...” yazılıydı. Yine aynı programda grup üyelerinden Halil Kurbetoğlu amaçları üzerinden hareketin tanımını şöyle yapıyordu: “Bizim anlatmaya çalıştığımız İslam’ın sosyal içerikli mesajlarının gerektiği önemde vurgulanmasıdır. Öne çıkarılması değildir. Bu sosyalist İslam veya İslam sosyalizmi değildir, olsa olsa sosyal İslam diye bir kavramla [...]” ifade edilebilir. Bunun üzerine aynı programda Eliaçık “İsim fazla önemli değil, kamuoyu bunu bir şekilde adlandıracaktır ama biz ne dediklerine bakmalıyız. Dört dilde yazılmış dev bir afişle, 12 tane pankartla ve 150 tane dövizle yürüdüler. Flama taşımadılar, isim taşımadılar, kendilerini göstermek niyetinde değildiler ama bir şey söylemek niyetinde oldukları anlaşılıyor” diyerek önemli olanın işlenmek istenen mesaj olduğunu vurguluyordu.¹⁷² İhsan Eliaçık’a ait adı da “Sosyal İslam” olan ve Antikapitalist Müslümanlar’ın pek çok söylemine ilham veren kitabın ilk kısmında yazar yaptıkları işi şu sözlerle açıklıyor:

Bu nedenle İslam’ın ekonomi-politik yorumunun sosyalizme yakın olduğunu Lehi’l Mülk şiarının, komünal mülkiyet anlayışını çağrıştırdığını söylememe rağmen, buna sosyalist veya komünist İslam (anlayışı) demedim, demiyorum. Yaptığımız şeyin ne olduğunu soranlara şunu

¹⁷⁰ “AntiKapitalist Müslümanlar (@kamuder) SosyalKafa’nın konuğuydu”, **Youtube**, 24 Temmuz 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=5t7PU-miy6E> [03.08.2015].

¹⁷¹ “Anti Kapitalist Müslümanlar 32.Gün’de 1”, **Youtube**, 4 Mayıs 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=0JTui-cEJjs> [13.08.2015].

¹⁷² “32. Gün Programı”, **KanalD**, 3 Mayıs 2012, <https://www.kanald.com.tr/32gun/03-05-2012-32-gun/13045?p=1> [12.08.2015].

diyeceğim bu İslam'ın sosyal yönünün öne çıkarılması veya Kur'an'ın 'sosyal' içeriğinin vurgulanmasından başka bir şey değildir. Kısaca buna 'Sosyal İslam' diyebiliriz.¹⁷³

Bu tartışmalar ışığında Antikapitalist Müslümanlar'ın adlandırma konusunda çok katı olmadıkları sonucuna varabiliriz. Müslüman olmanın belirttiğimiz gibi belli bir siyasi ve ekonomik duruşa karşılık gelmesinin zorunlu olduğu fikrini grup üyeleri de benimsemektedir. Dolayısıyla söz konusu adı seçmelerindeki temel gaye kendilerini eleştirenlerden farklı düşünmeleri değil, öne çıkarmaya çalıştıkları esas meselenin altının çizilmesidir.

4.2. Örgütlenme ve Grup Profili

Antikapitalist Müslümanlar grubu çok çeşitli çevrelerden gelen, genellikle gençlerin yapılandığı bir oluşum. Öyle ki grup üyeleri arasında ellili yaşlarında, daha evvel Milli Görüş Hareketi içinde aktif rol almış ve bu hareketin kadrolarını yakından tanıyanların yanında, sendikacılıktan gelenler de bulunuyor. Yine 28 Şubat döneminde İmam Hatip liselerinde öğrenci olanların yanında, bugünlerde çokça popüler olan biçimi ile 2000'li yılların çocuğu olup yakın Türkiye siyasi tarihine damgasını vuran günleri görmemiş, bilmeyenler de mevcut. Sünnilerden Alevilere, deistlere ve ömrünün çoğunu sokaklarda geçirmiş evsiz çocuklara kadar pek çok kişi de yine grup üyeleri arasında yerini almış bulunuyor.¹⁷⁴ Gençler ağırlıkta olmak üzere üyeler arasında yaşı 17 olan da var 65 olan da.¹⁷⁵

Önce İhsan Eliaçık'ın hem yayınevi olarak kullandığı hem de sohbetler düzenlediği bir mekân olan İnşa Kültür'de bir araya gelen grup, 2012 senesinin 1 Mayıs'ına Fatih Camii'nde iş kazalarında hayatlarını kaybeden işçiler için gıyabi cenaze namazı kılıp akabinde Taksim'e yürüyerek katıldı. Cenaze namazını kırdıran Eliaçık, yaptığı konuşmada şunları söyledi:

Bundan 40 yıl önce bu camide ve bunun gibi başka camilerde toplanan dönemin mukaddesatçı Müslüman gençleri, 6. Filo'yu protesto etmek isteyenleri taşlamak için camilerde bir araya

¹⁷³ İhsan Eliaçık, **Sosyal İslam**, 10.

¹⁷⁴ "Antikapitalist Müslüman Gençler - TV 10", **Youtube**, 25 Ocak 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=6wNgVh7xo88> [13.08.2015].

¹⁷⁵ "Sosyal Kafa", 24 Temmuz 2013, [13.07.2015].

geldiler [...] ve protestocuları taşıladı(lar). Biz bu zihniyetin yönlendirdiği İslami anlayışla ayrıldığımızı, reddi miras yaptığımızı bu kortejle duyuruyoruz.¹⁷⁶

O gün grup üyelerinin verdiği bilgilere göre tertip komitesinde 25 kişi vardı ancak, 1100 kişi eylem sırasında grupla birlikte yürüdü.¹⁷⁷

Ses getiren 1 Mayıs ile birlikte grup, medyanın dikkatini yoğun biçimde çekmeye başladı. Bu yoğun ilginin sonucunda bir dernek kurulması kararı alındı. 1960'larda kurulan komünizm ile mücadele derneklerinin miraslarının reddedilişinin vurgulanması anlamında Kapitalizmle Mücadele Derneği kurulmuş oldu.¹⁷⁸ 15 Aralık'ta 14 ilden katılımcılarla yeni şubeler için toplantı yapılmasının ardından dernek 10 ilde bulunan şubeleri ile faaliyetlerine başladı.¹⁷⁹

Mart 2013'te grup çeşitli yöntem ayrılıkları sebebiyle İnşa Kültür ve İhsan Eliaçık ile kurumsal olarak ilişkilerini kesti.¹⁸⁰ Daha evvelinde de kendi deyimleri ile "eşitler arası sorumluluk bilincine" göre hareket eden grup, hiyerarşik bir yapıyı ve dolayısıyla liderliği reddediyordu. İlişkileri kesilmeden önce de ne Eliaçık'ın ne de grup üyelerinin bu yönde bir açıklamaları olmuştu. Hatta 2012 yılının Mayıs ayında 32. Gün adlı programda Mehmet Ali Birand'ın "Sizi nasıl tanımlayalım, lider, fikir babası, ideolog, peygamber, ne?" sorusuna Eliaçık: "Arkadaş, bunlar benim arkadaşım ben de onların arkadaşayım [...] fikir babası falan değilim, aramızda bir gönül ilişkisi, fikri temas, alışveriş söz konusudur" yanıtını vermiştir. Bunun üzerine Birand, "onlar sizi arkadaş olarak görüyor mu?" sorusunu yöneltince katılımcılardan biri, "biz yoldaş olarak görüyoruz." şeklinde cevap vermişti.¹⁸¹ Sıkça vurguladıkları gibi, Eliaçık derneklerinin kapısından bir kez olsun girmiş değildi.¹⁸²

Grup üyeleri ilerleyen günlerde Eliaçık üzerinden kendilerine yönelik bir itibarsızlaştırma hareketi içerisine girildiğini iddia ettikleri bir yazı kaleme alıp sosyal medyada paylaştı: "Antikapitalist Müslümanlar'ın bir lideri veya önderi

¹⁷⁶ "Antikapitalist Müslüman Gençler' 1 Mayıs'ta", **Radikal**, 01 Mayıs 2012, http://www.radikal.com.tr/turkiye/antikapitalist_musulman_gencler_1_mayista-1086618 [12.08.2015].

¹⁷⁷ "32. Gün Programı", 3 Mayıs 2012, [12.08.2015].

¹⁷⁸ Serdar Şengül, "Teoloji ile antropoloji arasında Antikapitalist Müslümanlar", **Toplum ve Bilim**, s. 129 (Şubat 2014): 199.

¹⁷⁹ Birelma, **age**, 64.

¹⁸⁰ Düşünce boyutundaki ayrılıklar daha ileride irdelenecektir.

¹⁸¹ "32. Gün Programı", 3 Mayıs 2012, [13.08.2015].

¹⁸² Antikapitalist Müslümanlar, "Basına/Kamuoynuna Duyuru", 19 Haziran 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2015/06/19/yeryuzu-sofralari-uzerine-cuma-hutbesi/> [12.08.2015].

yoktur ve olmayacaktır. Bizler için tek otorite Allah'tır ve bize yaptıklarıyla liderlik edecek yetkinlikteki insanlar, yalnızca, tarih boyunca ortaya koydukları işlerle bize örnek olan peygamberlerdir.”¹⁸³

Kendilerine yönelik ortaya konan faaliyetlerin (yıpratma, karalama); düşünsel temellerini hedef aldığını ve tarihin tümüne yayılmış bir mücadelenin sonucu olduğunu iddia ettiler. Bunu, dinler tarihinden sıkça verdikleri referansları kullanarak, okumaları ile uyumlu halde izah ettiler: “İktidar ve egemenler, aslında bu tip itibarsızlaştırma çabalarıyla Nemrud'un Hz. İbrâhim'e, Firavun'un Hz. Mûsa'ya, Augustus'un Hz. İsa'ya, Mekke Oligarşisi olan 9'lu Çete'nin Hz. Muhammed'e (Tüm peygamberlere selam olsun) yaptıklarını tekrar etmekten başka bir şey yapmıyorlar.” Eleştirilerini kendilerini karalamaya çalıştıklarını söyledikleri çevre veya çevrelerle sınırlandırmayarak Eliaçık ile de anlaşmazlıkları olduğunu belirttiler: “[...] beraber aynı yolda yürüyüp mücadele ettiğimiz yol arkadaşlarımızı da, ortak prensiplerimiz ve ideallerimizden uzaklaştıklarını düşündüğümüz noktada eleştirmekten imtina etmeyiz.” Ayrıca yine aynı duyuru metninde herhangi bir parti ya da sermaye grubu ile ilişkileri olmadığını ve böyle bir ilişkiye de kapalı olduklarını belirtip, daha önce belirttiğimiz şekliyle kurumsal yapılarını şöyle tarif ettiler:

Antikapitalist Müslümanlar, Kapitalizmle Mücadele Dernekleri çatısı altında, eşitler arası sorumluluk bilinciyle hareket eder ve kararlarını şûra ile alır. Antikapitalist Müslümanlar'ın arkasında, herhangi bir kurum, kuruluş, parti ya da sermaye grubu yoktur ve olmayacaktır. Çağlar boyu olduğu gibi bugün de egemenler, iktidarlarını tehdit eden bir harekete karşı ellerinden geleni yapacaklardır. Bizler bu tip, karalamaya, marjinalleştirmeye, itibarsızlaştırmaya dönük hareketlerin, iktidarların çok bilindik yöntemleri olduğunu ve bizim üzerimizde denenme çabalarının daha yeni başladığını biliyoruz. Yaptığımız tarihsel okumaların hemen hepsinde, bununla ilgili birçok örnek görmekteyiz.

28 Haziran 2013 tarihinde kaleme alınan bu metnin ardından grubun Eliaçık ile ilişkileri daha da bozulacak ve gerçekleştirdikleri eylemleri ve hareketi kendisine mal etmeye çalıştığı iddiasına kadar eleştirilerin dozu artacaktır. Grup, Eliaçık'a arkasına sermaye aldığı ve şöhret elde etmeye çalıştığı yönünde eleştiriler getirecektir.

¹⁸³ Aksi belirtilmedikçe bundan sonraki alıntılar aynı kaynaktan yapılacaktır. Antikapitalist Müslümanlar, “Antikapitalist Müslümanlar'dan Basına ve Kamuoyuna Duyurudur”, **Facebook**, 28 Haziran 2013, <https://tr-tr.facebook.com/notes/kapitalizmle-m%C3%BCcadele-derne%C4%9Fi/antikapitalist-m%C3%BCsl%C3%BCmanlardan-basina-ve-kamuoyuna-duyurudur/382942998477592> [29.07.2015].

Grubun elbette öne çıkan isimleri olmakla birlikte bugün de herhangi bir liderleri, ya da öncüleri yoktur. Anlaşılacağı üzere daha ziyade yatay bir örgütlenme biçimiyle altı aylık dönemler için grup sözcüleri seçiliyor. Bu sözcüler basına demeç verme vb. işleri görev sürelerince ifa ile yükümlüler. Kararlar ise konuya dair birikimi olan üyelere kurulan komisyonlarca ele alındıktan sonra şûralarda karşılıklı fikir alışverişi yapılarak alınıyor.¹⁸⁴ Alınan kararlar aşağıda da örneğini verdiğimiz gibi zaman zaman basın açıklamaları yoluyla kamuoyu ile paylaşılıyor. Bunun dışında etkinlikler hem sosyal medya kanalları ile hem de grubun web sitesinden duyuruluyor.

Grup genel olarak işçi, işsiz ve öğrencilerden oluşmakla birlikte, aralarında birkaç küçük esnaf da bulunuyor. Bu üyeler gerek soldan gerekse İslami kesimlerden geliyorlar. Merkez ya da örgütlülük açısından en güçlü oldukları yer İstanbul olsa da, diğer şubeler herhangi eylem kararı aldıklarında İstanbul'daki üyelere danışmıyorlar. Bu şekilde grubun bir merkezi yok ve tamamen yatay şekilde örgütleniyor.¹⁸⁵

4.3. Parti Siyaseti ve İhsan Eliaçık ile İlişkiler

Antikapitalist Müslümanlar'ın ya da Kapitalizmle Mücadele Derneği'nin siyasi partilere bakış açısı, misyonu, vizyonu ve izlemek istediği yöntem açısından hem Eliaçık hem de HDP ile ilişkiler üzerinden yürütülen tartışmaları ele almak faydalı olacaktır. Ocak 2015'te HDP Eş Genel Başkanı "Selahaddin Demirtaş, Yenikapı'daki Asur Otel'de, Antikapitalist Müslümanlar, Demokratik İslam Kongresi, Din Alimleri Derneği, Emek ve Adalet Platformu temsilcileri ile aralarında ilahiyatçı İhsan Eliaçık, yazar Emine Uçak'ında bulunduğu bir grup yazar ve akademisyenle bir araya geldi." Bu buluşmanın amacını Demirtaş: "Bu toplantıda da İslami çevrelerde mücadele yürüten, fikir, yazı, eleştiri ve önerileriyle Türkiye'de hem demokrasi ve özgürlükler hem İslami mücadelenin gelişmesine katkısı olanların bu yaklaşıma dair görüş ve önerilerini almak istiyoruz" sözleriyle açıkladı.¹⁸⁶ HDP ile yapılan ve medyaya yansıyan bu görüşme Antikapitalist Müslümanlar'ın aktif siyasete ve

¹⁸⁴ "Sosyal Kafa", 24 Temmuz 2013, [13.07.2015].

¹⁸⁵ Birelma, *age*, 75.

¹⁸⁶ "Selahattin Demirtaş İstanbul'da", *Hürriyet*, 23.01.2015, http://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/istanbul-haberleri/selahattin-demirtas-istanbul-da_44823 [01.09.2015].

temsili demokrasiye yaklaşımlarının değişip değişmediği sorusunun sorulmasına yol açtı.¹⁸⁷

Grup üyelerinden bazılarının Haziran 2015 seçimlerinde Halkların Demokratik Partisi (HDP)'den milletvekili adayı olacakları, Antikapitalist Müslümanlar'ın seçimlerde HDP'yi destekleyecekleri yönünde çıkan haberler üzerine web sitelerinden yaptıkları duyuruda hem adaylık ve destek hem de mevcut sistem (temsili demokrasi) hakkında düşüncelerini yeniden dile getirdiler. Metin önce grubun kendileri ile “hareket etmek isteyen ya da kendileri üzerinden fayda sağlamaya çalışan” sermaye sahiplerine ve siyasi partilere sesleniyor:

Özellikle Gezi sonrası oluşan ortamda, tanınırlığımızın epey artmasıyla birlikte bizimle siyasi kazanım elde etmek adına diyalog kurmak isteyen iktidar ve muhalefetten parti yetkililerine ve sermaye sahiplerine kararlılığımızı kesin bir dille belirttiğimizi bilmenizi isteriz. Yine bizi finanse etmek adına yüksek meblağlar öneren, kanallarında düzenli program yapmamızı teklif eden, bir siyasi oluşumun sözcülüğünü yapan yazılı basın kuruluşlarında düzenli köşe yazmamızı teklif eden herkese, her zaman red cevabıyla döndüğümüzü de bilmenizi isteriz.¹⁸⁸

Ardından basın açıklamasının esas konusu olan seçimlerde HDP'nin desteklenmesi hususuna geliniyor. Ortaya atılan iddiaların, kendilerine yönelik bir algı operasyonu olduğu düşünülüyor. Bu operasyon, gruba göre bir siyasi kazanım elde etmek amacı ile yapılıyor ve Antikapitalist Müslümanlar'ın “parlamenter sisteme” yönelik tutumlarının üzerini örtüyor, onların fikirleri ile temelden karşıtlık arz eden bir tablo çiziyor:

Medyada ve kamuoyunda “Antikapitalist Müslümanlar HDP ile seçimlere giriyor” gibi bir intiba oluşturulmaya başlandı. Yine bu hareketin şûrâsında ve eylemlerinde hiçbir zaman yer almamış olan MUHAMMED NUR DENEK ve HÜDA KAYA gibi isimlerin, “Antikapitalist Müslüman HDP'den aday adayı” şeklinde propagandası yapılıyor. Aslında kamuoyunda şöyle bir algı yaratılmak isteniyor; “Antikapitalist Müslüman olmak başkadır, Kapitalizmle Mücadele Dernekleri başkadır.”

Burada, grubun rahatsızlığını belirttiği nokta; hareketlerinin bir siyasi parti kanalıyla mevcut siyasi sisteme entegre olduğu yönünde bir imaj oluşturulmasıdır. Ancak alıntının son cümlesinde ekledikleri “Antikapitalist Müslümanlık” ile derneklerinin

¹⁸⁷ Grup hem daha önce katıldıkları programlarda hem de bizimle yapmış oldukları mülakatta İslam'dan bugün anladığımız anlamda bir temsili demokrasinin (burjuva demokrasi) çıkmayacağını belirtmişti.

¹⁸⁸ Aksi belirtilmedikçe alıntılar bu kaynaktan yapılacaktır. Antikapitalist Müslümanlar, “16 Mart 2015 Tarihli Basın Açıklaması”, 16 Mart 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/aciklama/16-mart-15-tarihli-basin-aciklamasi/> [15.09.2015].

birbirinden ayrı düşünülmesine yönelik itirazları ilk etapta birinci serzenişleriyle doğrudan bağlantılı görünmemektedir. Esasında burada bir diğer yakınmadan da bahsedilmektedir. Bu yakınma, derneğin kamuoyunda sıkça kullanılan ismi olan “Antikapitalist Müslümanlar”ın grubun dışından isimler tarafından da kullanılmasıdır. Buna bağlı olarak da benimsemedikleri hatta karşı durdukları fikirlerin kendilerine mal edildiğini düşünmektedirler:

İşte buna, özellikle iktidarların ve sermayenin çokça başvurduğu bir yöntem olan ALGI OPERASYONU denir. Kamuoyunda ANTİ-KAPİTALİST MÜSLÜMANLAR olarak isimlendirilen hareketin siyasi iradesini KAPİTALİZMLE MÜCADELE DERNEKLERİ oluşturmaktadır. Kamuoyuna yansıyan bu haberler, doğal olarak siyasi iradeyi koyan bu hareketin parlamenter sisteme karşı olan net tavrının önüne geçmektedir. Bu hareketin, kamuoyunda bilindiği adı üzerinden siyasi kazanım elde etmeye çabalamak, bu algı operasyonunun en büyük sebebidir.

Hareketin amacının parlamentoda temsil edilmek ya da bundan maddi bir kazanç sağlanması olmadığı, siyasi parti ve sermaye gruplarından bağımsız, kendi ilkeleri doğrultusunda, sivil bir siyasetin entelektüel altyapısının ve edimlerinin gerçekleştirilmesi olduğu ifade ediliyor:

Şu iyi bilinmelidir ki; bu hareketin nihai amacı, ortaya çıkan duruşun en kısa zamanda meclis çatısı altında bir siyasi kazanıma ya da maddi bir kazanç dönüşmesi değil; Antikapitalist Müslüman bir geleneğin ve kimlik inşasının oluşması çabasıdır. Siyasi partilerden ve sermaye sınıfından bağımsız, sivil bir siyasetin köşe taşlarını oluşturabilmektir. Milyonlarca emekçi-yoksul halk kesimleriyle, inançlarımız doğrultusunda ORTAK MÜLKİYET ve ORTAK YÖNETİM bilincini paylaşabilmektir.

HDP Eş Başkanı ile yapılan görüşmeye ve Halkların Demokratik Kongresi (HDK) ile ilişkilerine değinilen kısımda HDP kendilerine yönelik bir algı operasyonu yapmakla itham ediliyor ve pek çok ildeki yapılanmalarının ve çalışmalarının bu yolla sabote edildiği suçlaması yapılıyor:

Geçtiğimiz ay yaptığımız ve birçok İslami kesimin temsilcisinin olduğu görüşmede, HDP Eşbaşkanı Selahattin Demirtaş’a da bu bağımsız duruşumuzu net bir şekilde ifade etmemize karşın, maalesef HDP bu algı operasyonunu oluşturma çabasından vazgeçmemektedir. Şu an karşımıza çıkan bu operasyon, bir SONUÇTUR. Yaklaşık 2 yıldır, birçok ildeki örgütlenme çabalarımızın içi HDK eliyle boşaltılmıştır. Şûrâlarımıza katılan ve hareketimizle yeni tanışan birçok insanı, seçim dönemlerinde bünyesine taşıma çabasına girişilmiştir. Maalesef değişik şehirlerden birçok arkadaşımız, daha Antikapitalist bir duruşla tanışmadan bu sele kapılmıştır. HDK’nin ve sonrasında HDP’nin bu çabalarından dolayı da; Antikapitalist Müslümanlar hareketinin önceliği olan Gelenek Oluşturma Çabası ve Kimlik İnşası süreci yavaşlatılmıştır.

Kimlik inşası adıyla kendi oluşturmaya çalıştıkları yapının asla bir çeşit sosyal demokrasi olarak görülemeyeceğini söyleyen grup kendileri ile daha evvel 1960'larda ortaya çıkan "İslam'da sosyal adalet" gibi reformcu (bir çeşit sosyal demokrasi gibi düşünürsek) yaklaşımların farklılığını ortaya koyuyor. Bu tespiti yaparken Eliaçık'ın buna benzer çalışmalarını da eleştiriyor:

Hepimizin tanıklık ettiği üzere, şu an kamuoyunda yakından bilinen isimler; temelli bir fikir inşa etme yetisinde de, çabasında da değiller. Örneğin; İhsan Eliaçık'ın "Ortak İyinin İktidarı" ve "Adalet Devleti" gibi önermeleri vardır ki; bu hiçbir şekilde Antikapitalist Müslümanlar'ın fikrî altyapısını oluşturmamaktadır. Ortak iyinin iktidarı ARİSTOCU bir felsefedir ve kökeni ANTİK YUNAN ŞEHİR DEVLETLERİ'ne dayanır. Aristo; Şehir Devletler'in yıkılma aşamasında, zenginlerin de yoksulların da "iyiliğine" olacak, tüm kesimleri memnun edecek bir "ortak iyinin iktidarı" düşüncesini ortaya atmıştır. Bu düşünce 2. Dünya savaşı sonrası felsefi olarak YENİ ARİSTOCULUK diye adlandırılan ve sosyal refah devleti olarak yeniden karşımıza çıkan bir kavramdır. İslamcılık o dönemlerde, sosyal refah devletinin etkisiyle sosyal adaleti, yani şimdilerde Eliaçık'ın dillendirdiği ismiyle ADALET DEVLETİ'ni savunmuştur.

Grup, önceki yaklaşımların ve ayrılık yaşadıkları Eliaçık'ın fikirlerinin felsefi kökenlerine değindikten sonra kendi projelerinin temel özelliklerini ortaya koyuyor. Tasarlamaya çalıştıkları bu politik iktisadi yapının ortak mülkiyete dayalı bir çeşit doğrudan demokrasi olduğu yorumunu yapabiliriz:

Oysa Antikapitalist Müslümanlar; MÜLKÜN ve OTORİTE'nin ORTAK olduğu, RIZAYA DAYALI TOPLUM SÖZLEŞMESİ'ni savunmakta; fikrî olarak da bu yolu geliştirmeye ve takip etmeye çalışmaktadır. Mülk ve Otorite yalnızca Allah'ındır. Ekonomi-Politik olarak bu itikadın karşılığı ORTAK MÜLKİYET ve ORTAK YÖNETİM'dir.

Metnin nihayetinde temsili demokrasiye niçin karşı olduklarını izaha girişiyorlar. Bunun ilk sebebi teorik temellerinin kendi meşveret düşüncelerine uymamasıdır ki bunu bir önceki paragrafta ele aldığımız gibi doğrudan demokrasiye işaret ederek savunmuşlardı. İkinci sebep ise mevcut temsili sistemin sermayeden bağımsız olarak işletilemeyeceğine inanmalarıdır. Ayrıca gruba göre bu siyasi düşünceleri aynı zamanda itikadi bir meseledir:

Bu teorik açıklamaların ve pratik uygulamaların ışığında yol alan Antikapitalist Müslümanlar'ın TEMSİLİ DEMOKRASİ ve PARLAMENTER SİSTEM içerisinde yer alması İTİKADÎ OLARAK MÜMKÜN DEĞİLDİR. Ortak Mülkiyet ve Ortak Yönetim anlayışı, bizim için İMÂNÎ BİR MESELEDİR. Yapısında hiyerarşik bir yönetim modeli bulunan ve Sermayeden bağımsız örgütlenme imkânı bulunmayan herhangi bir siyaset biçimine meyletmemiz ASLA ve ASLA SÖZ KONUSU DEĞİLDİR. Dolayısıyla; elbette bu seçimlerde de hiçbir partiyi desteklemeyeceğiz.

Böylelikle Antikapitalist Müslümanlar'ı bir araya getiren ortamdaki isimlerini nasıl belirlediklerine, katılımcı profilinden nasıl bir yapıda örgütlendiklerine, nasıl bir yöntem izlemeyi planladıklarından hangi referans ve tecrübelerle dayandıklarına kadar pek çok konuyu ele aldık.

Hareket görüldüğü gibi sosyal demokrat¹⁸⁹ bir siyasi projeden farklı olarak merkez politikanın uzağında kalmayı ve radikal bir duruş sergilemeyi tercih ediyor. Gelecekte bir siyasi parti halini alarak değil daha esnek bir sivil hareket şeklinde kitleselleşmeyi arzu ediyor. Bu radikal tutum meclisteki herhangi bir temsili ideolojik buluyor.

Söz konusu tutumu sosyo-tarihsel olarak tüm bir insanlık tarihini sınıf çatışması üzerinden okumak suretiyle açıklıyorlar. Ancak teorik kısımda incelediğimiz gibi bunun teolojik temelleri de var. Bunu da kendi İslam anlayışlarından elde ediyorlar. “İtikadi bir mesele” olarak gördükleri ortak mülkiyet ve ortak yönetimi (otoritenin ortak hale gelmesi) kimliklerinin birer parçası haline getirmek istiyorlar. Bunu yaparken grubun çeşitli gruplarla birlikte hareket etmesine değil ama herhangi siyasi parti veya sermayedardan destek alması fikrine karşılar. Zira bunun fikirlerinden ödün vermek anlamına geleceğini düşünüyorlar.

Grubun örgüt yapısı ve diğer gruplarla ilişkilerini tartışmak, elbette kendilerine nasıl bir kimlik inşa ettiklerini görmek açısından faydalıdır. Buna ilave olarak bir sonraki bölümde ele alacağımız gibi kimliklerinin ancak sosyal bir mücadele içerisinde kemale ereceğini düşünen bir grubu tanımak için eylemlerini mercek altına almak bir zorunluluktur. Dolayısıyla çalışmamızın sıradaki bölümü grubun yöntem ve faaliyetleri ile ilgili olacaktır.

¹⁸⁹ Ortaya çıktığı dönemdeki anlamından farklı olarak bugünkü anlamında kullanıyorum.

5. EYLEM VE SÖYLEM DÜZEYİNDE ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR

Çalışmanın bu kısmına kadar Antikapitalist Müslümanlar'ın kuramsal çerçevesini çıkarmaya ve grubu kabaca bir yerlere oturtmaya çalıştık. Hemen sonrasında düşünce dünyaları ile iç içe geçmiş örgütlenme şekillerini ve yine fikirleri ile doğrudan ilişkili biçimde kendileri için uygun gördükleri adlandırmayı ele aldık. Ancak henüz net bir düşünsel yapıyı sistematik biçimde ortaya koy(a)mamış olan hareketin esas dikkat çeken ve öncelenen yönü şüphesiz yer aldığı faaliyet alanlarıdır. Dolayısıyla hareketin bir tanımını yapmaya çalışıyorsak en az teorik çerçeve ve buna bağlı olarak gelişen örgütlenme biçimi kadar eylem ve söylemlerine de eğilmek durumundayız.

Bu amaçla bu bölümün ilk kısmında belli başlı eylemler ve sarf edilen söylemler bir arada, mümkün olduğunca kronolojiye riayet edilerek işlenmeye çalışılacak. Sonraki kısımda ise özellikle Gezi Parkı ile popüler hale gelen ve çokça ses getiren ancak ortaya çıkışı grubun kuruluşunun dahi öncesine giden Yeryüzü Sofraları ele alınacaktır.

5.1. Antikapitalist Müslümanlar'ın Çeşitli Eylem ve Söylemleri

Antikapitalist Müslümanlar'ın ilk görünür oldukları yer, 2011 yılında Emek ve Adalet Platformu öncülüğünde, beş yıldızlı otellerin önünde yaptıkları, lüks iftarları protesto eden alternatif iftarlardı. “Lüks Otel İftarlarını Protesto” buluşmasına tiyatrocular, aktivist ve gazetecilerin yanı sıra sokak çocukları ve Afrikalı göçmenler katıldı. Protestocular “Orucunu Kapitalizmle Bozma”, “İsraf Değil İnsaf”, “Otelde Değil Önünde İftar”, “1 Milyar İnsan Hangi Suçundan Dolayı Aç”, “İnsanlığa Açız”, “Ramazan Festival Değildir- İftar Zengin Eğlencesi Değildir”, “İstanbul İçin Utanç Vakti”, “Ağzımızın Tadını Bozmaya Geldik” vb. yazılı dövizler taşıdılar. Bu dövizlerin kimi ayetlerden kimi de okudukları kaynaklardan ilham alıyordu. Sofrada gruba seslenen Eliaçık “Kur'an'a göre, sultanlar Allah'ın yeryüzünde gölgesi değil; yoksullar ve açlar yeryüzünde Allah'ın yüzüdürler” sözleri ile Ramazan boyunca yoksullarla karşılaşmadan tutulan oruçların, edilen türlü ibadetlerin anlam

taşımayacağını öne sürdü.¹⁹⁰ İkinci protesto da Taksim’de Ceylan Intercontinental, Divan ve Hyatt Otel’e yönelik olacak şekilde Gezi Parkı’nın çıkışında yapıldı. Eliaçık burada yaptığı, Afrika’daki açlık sorununa, israfa ve gelir dağılımındaki adaletsizliklere dikkat çeken ve muhafazakârları eleştiren konuşmada eylemi ve amacını şu sözlerle özetliyordu:

Lüks otellerde hazırlanan abartılı iftar yemeklerine dikkat çekmek istiyoruz. Otellerin yanına yer sofrası sererek tepki gösteriyor ve çelişkiyi görmelerini istiyoruz. Otellerde yenen lüks yemeklerin, yapılan israfların ve harcanan paraların karşısında bir de Somali’de açlıktan ölen binlerce çocuk ve evine ekmek götüremeyen babalar var. Türkiye’de lüks iftarlar düzenleyen veya bu iftarlara katılan muhafazakârlara da mesaj veriyoruz. Onların fabrika ayarlarına geri dönmelerini isteyerek nereye gidiyorsunuz mesajını vermeye çalışıyoruz.¹⁹¹

Doğrudan gruba mâl edebileceğimiz ilk faaliyet ise Mayıs 2012’de gerçekleşti. Dernek haline gelmelerine de vesile olan 1 Mayıs 2012 Fatih-Taksim yürüyüşünden önce grup -yukarıda bahsettiğimiz gibi- İhsan Eliaçık’ın yayınevi olarak kullandığı ve sohbetler de düzenlediği İnşa Kültür’de toplanıyor, hareketin düşünsel temellerini atıyordu. Daha evvel bireysel olarak 1 Mayıs’a katıldıklarını söyleyen grup üyeleri, bu kez bu çevreden tanıştıkları ve aynı fikirleri paylaştıkları arkadaşları ile toplu bir katılıma niyetlenip bu fikri Eliaçık ile paylaştılar. Bunun üzerine İhsan Eliaçık’ın da desteğini alarak 25 kişilik tertip komitesi ile organizasyonunu İnşa Kültür’de tamamladılar.

Fatih Camii’nde hayatını iş kazalarında kaybeden işçilerin gıyabında cenaze namazı kıldılar ve diğer gruplara katılarak Taksim’e yürüdüler. Yukarıda değindiğimiz şekilde, cenaze namazını kıldıran Eliaçık; özellikle Komünizm ile mücadele dernekleri bünyesinde yer alan ve 6. Filo’yu taşıyan gruplara yönelik eylemlerde bulunan mukaddesatçı camianın mirasını reddettiklerini ve bu anlayışı benimsemeyip, bilakis karşısında durduklarını ifade etti.¹⁹² Daha sonra Sedat Doğan, katıldığı bir TV programında, gerçekleştirmiş oldukları eylem ile iki farklı kesime mesaj verdiklerini söyleyecekti:

¹⁹⁰ “Otelde Değil Önünde İftar”, 7 Ağustos 2011, <http://www.emekveadalet.org/faaliyetler/%E2%80%9Cagzinizin-tadini-bozmaya-geldik%E2%80%9D/> [21.07.2015].

¹⁹¹ “Lüks İftar Protestosu”, **Vatan**, 14 Ağustos 2011, <http://www.gazetevatan.com/luks-iftar-protestosu-394123-gundem/> [21.07.2015].

¹⁹² “Antikapitalist Müslüman Gençler’ 1 Mayıs’ta”, **Radikal**, 01 Mayıs 2012, http://www.radikal.com.tr/turkiye/antikapitalist_musluman_gencler_1_mayista-1086618/ [29.07.2015].

Türkiye'nin genelini oluşturan dindarlara var olan ibadetlerin toplumsal dayanışma bütünleşme ile birlikte bir anlam kazanabileceği imajını veriyorduk. Aynı zamanda bugüne kadar emek üzerine eşitlik üzerine mücadele gösteren gruplara da iktidar merkezli İslam anlayışının getirmiş olduğu bozukluklardan ötürü dindar kesimlerden uzaklaşanlara da bu dindar kesimlerin altyapısında böylesi bir eşitlik ve özgürlük taleplerinin olduğu mesajını veriyorduk. Her iki mesajı bir arada tuttuk. Fatih ve Taksim de bu konuda sembolik olarak bir anlam ifade etti.¹⁹³

Tanınmaya başladıkları 2012 yılı 1 Mayıs'ından sonra grup, Taksim'in gösterilere kapatıldığı diğer yıllarda da aynı şekilde Fatih Camii'nde cenaze namazı kılarak meydana yürümeye çalıştılar. 2013 yılında Fatih'ten Galata Köprüsü'ne kadar yürüdüler ancak buradan sonrasına devam edemediler.¹⁹⁴ 2014 yılında, Saraçhane'de, önleri polis tarafından kesildi ve yürümek konusundaki ısrarları nedeniyle kısa bir arbede yaşandı. Grup eyleme devam edemedi ancak Bozdoğan Kemer'i'ne "Mülk Allah'ındır." yazılı bir pankart asmayı başardı.¹⁹⁵

Kuruluş tarihinden sonra (Kasım 2012) dernek üyeleri, "1 Mayıs' a çıkan ruh aslında nedir?"¹⁹⁶ sorusunun cevabını bulmak için teorik çalışmalara başladılar. Paralel şekilde insanlık tarihi, siyasal tarih ve peygamberler tarihi okumaları yaparak yeni bir tefsir hazırlığına girişildi ve bunun üzerine ne tür eylemler yapacaklarını tartıştılar. Beş aylık bir süre sonra artık "teorik bir metinle 'Burası böyle bir yapıdır.' diye insanlara çağrı yapabilmenin bir aracı [...]" olan manifestoları aşağı yukarı ortaya çıkmıştı ve Kapitalizmle Mücadele Derneği 15 Kasım'da manifestosunu yayımladı.¹⁹⁷ Bu manifestoda değinilen noktaların daha sonra yapılacak eylemlere dayanak sağladığını ve grubun burada ortaya konan perspektiften yola çıkarak birtakım faaliyetler içerisine girdiğini söyleyebiliriz. Daha sonra, yine yapmış oldukları okumaların üzerine, web sitelerinde makaleler ve -düzenli olmasa da- Cuma hutbeleri kaleme almaya başladılar. Bununla birlikte, düzenli olmayan aralıklarla, "Ehad" adlı bir de dergi çıkarmaya başladılar.

Web sitelerinde 2 Eylül 2013 tarihinde yayınladıkları "Antikapitalist Müslümanlar'ın Mücadele Alanları: Beled Suresi" adlı makale, yukarıda bahsettiğimiz çalışmalar

¹⁹³ "Antikapitalist Müslümanlar Hayat TV'deydi", **Youtube**, 04 Ağustos 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=cVTXqj9Ar5k> [04.08.2015].

¹⁹⁴ "Antikapitalist Müslümanlara Köprüde Müdahale", **Hürriyet**, 01 Mayıs 2013, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23178035.asp> [21.07.2015].

¹⁹⁵ "Antikapitalist Müslümanlar'a Polis Müdahalesi", **Milliyet**, 1 Mayıs 2014, <http://www.milliyet.com.tr/antikapitalist-muslumanlara-polis/gundem/detay/1875818/default.htm>

¹⁹⁶ Birelma, **age**, 64

¹⁹⁷ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

ışığında izledikleri yolun ana hatlarını vermesi açısından önemlidir. Zikredilen surenin kısa bir tefsirini/tevilini içeren makale Antikapitalist Müslümanlar'ın sıkça dile getirdikleri kavramlara değinir. Belirtmek gerekir ki, makalenin yazarı Sedat Doğan tefsir faaliyetinin zorluğunu kabul ediyor (Kur'an'a etimolojik olarak bakabilecek birikime herkesin sahip olmaması durumunu) ancak Kur'an'ın belli bir örüntü içerisinde kendisini tefsir ettiğini söylüyor. Makalenin ana fikri surede insanlara kurtuluş için nasıl bir yöntem izleneceği, mücadelenin hangi minvalde yürütüleceği konusunda öğüt verildiğidir. Bu anlamda ayetlerde dile getirilenler ile antikapitalist hareket birebir eşleştirilerek sure tefsir ediliyor. Hareketin önündeki zorluklar “sarp bir yokuşa” benzetilirken varılması umulan nokta “cennet” olarak tasavvur ediliyor. Kısaca surede (makaledeki tefsirinde) otokratik bir rejim ve buna karşı çıkan bir peygamberin -dolayısıyla inananların-metoduna dair ipuçları veriliyor:

İlk olarak ‘zorluk ya da açlık gününde’ başkasını doyurmaktan bahsetmektedir. En başından beri sureyi algılamaya çalışırsak bir şehir (ülke), anne, baba, evlatlar (toplum,) kimsenin güç yetiremeyeceğini sanan iktidardan bahsedilmekte. Bu düzlemde en mağdur olan kesim iktidarın bile görmezlikten geldiği, zayıf olduğu için, kadın, güçsüz, sakat, çocuk ya da yaşlı olduğu için, ya da o iktidar sahiplerinin ihtiyacı olmadığı için çalışmayan ve kölelik standartlarında bile yaşamak için bir geliri olmayan insanlardan bahsetmekte. Yani günümüzün evsizlerinden, işsizlerinden, yaşlılarından vs. bahsedilmekte. Çünkü en zor onların günü. Açlık içindeler ve ölüme çok yakınlardır. İlk olarak onları ayağa kaldırmalı ve onlarla bütünleşilmelidir. Sonrasında ise yakınlığı olan bir yetim...¹⁹⁸

Yukarıda alıntısını yaptığımız kısımda neye karşı konulması gerektiğinin ve kimler ile kimler için birlikte hareket edilmesi gerektiğinin düşünüldüğü açıkça ifade ediliyor. Ardından, Doğan, “yetim” kavramına ilk anlaşılmanın dışında farklı bir anlam yüklüyor:

Yakınlığı olan bir yetim kavramını gene yukarıdaki siyasal ve toplumsal bir düzlemde düşündüğümüzde, salt anne babasından, fiili olarak yoksun kişilerin kastedildiği anlaşılmalı, aynı zamanda yaşadığı toplumda soyundan, ırkıdan, anne babasının kimliğinden ötürü hakir görülen ve yok sayılan halklardan bahsedildiği anlaşılmalıdır. Etnik kimliğiyle, yani anne babasının kültürel boyutuyla kamu alanında var olamayan topluluklar yetimdir.

¹⁹⁸ Aksi belirtilmedikçe sonraki alıntılarının tümü bu metinden yapılacaktır. Bkz. Antikapitalist Müslümanlar, 2 Eylül 2013, “Beled Suresi ve Antikapitalist Müslümanlar Mücadelesi”, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2013/09/02/beled-suresi-ve-antikapitalist-muslumanlar-mucadelesi/> [07.08.2015].

Bu anlamda yetimlik kamusal alanda görünür olamamak ve kimliğinden ötürü ayrımcılığa maruz kalmak olarak karşımıza çıkıyor. En nihayetinde toplumun çok büyük bir kesimini içine alacak şekilde mücadele seslendiği kitleyi genişletiyor:

Son olarak ise toprak üstünde olan bir miskini, yani güçlükler içinde çalışan ve geçimine güç yetiremeyen gerçek anlamda 'köle'yi ayağa kaldırmak. Günümüz şartlarında toprağa değil de makineye bağımlı yaşayan, artık post-kapitalist üretim süreçlerinde çok farklı kompartımanlarda çalışan beyaz-mavi yakalılar, yani bir grup mutlu azınlık dışında kalan bütün halkların ayağa kalkması için mücadele etmek...

Böylelikle neye karşı mücadele edileceği ve kimlerle, kimin için mücadele edilmesi gerektiği ortaya konulmuş oluyor. Peki, bu mücadele nasıl bir minvalde götürülecektir? Doğan bu soruya da şöyle yanıt veriyor:

Yani günümüzde sanıldığı gibi, halkı ötekileştirip onların değer yargılarına yabancılaşarak halktan kopmak değil, halkla bütünleşip değer yargılarını devrimci bir niteliğe büründürerek halkı iktidarlardan koparmaktır asıl amaç. Görüldüğü üzere burada halkın değer yargılarına yönelik herhangi bir taarruz yok. Vahyin indiği bu süreçte halk putlara da tapıyordu, kendi geleneksel kültürlerinin yansıması olan (kurban, tesbih, çaput bağlama v.s) şirk eylemlerini de gerçekleştiriyordu. Ama özgür değildi ve Allah'ın nimeti insanlar arasında eşitçe ve hakça bölüşülmemişti. Kölelik şartlarında yaşayan bir halkın inancını sorgulamak yersizdir de.

Burada eleştirinin iki boyutu olduğunu söylersek sanırım hata etmiş olmayız. Bunlardan birincisi İslamcılığa, teccidçi/modernist/reformcu din anlayışına bir göndermedir ki teorik kısımda kısmen değindiğimiz gibi temelde hâkim din anlayışına (buna kimi zaman cami cemaati kimi zaman halkın din algısı vesaire gibi isimler veriliyor) bir itirazı ve müdahaleyi savunur. İkincisi ise özellikle sosyalist hareketlerdir ki halkın değerlerinden kopuk ve katı, hatta saldırgan laik bir anlayışın hareketin esas amacının hep önüne geçtiği eleştirisini barındırır.

Sonra iman edip, birbirlerine sabır tavsiye edenlerden ve birbirlerine merhamet tavsiye edenlerden olmak. (Beled 17)

Dörtlü şiirsel anlatım tamamlanmış oluyor. Burada imanın da toplumsal mücadele içinde işlenerek bir kıvama geldiğini görüyoruz. Hayatla mündemiç bir iman algısını diri tutabilmek için birbirlerine sabrı ve merhameti tavsiye etmek de örgütlü mücadelenin göstergesidir. Bir insanın diğer bir insanın mücadelesinin yanında olmak merhamettir, güven (iman) ve huzur verir. Mücadele azmi yani sabır böylece aşılanmıştır olur.

Doğan'ın fikirlerine göre; insanın imanının kemâle ermesi, toplumsal mücadele içerisinde olması ile mümkündür ki bu da daha evvel bahsettiğimiz İslam'ın sosyal yönünün vurgulanması ile örtüşmektedir.

“Sonsöz olarak Antikapitalist Müslümanlar yaşadığı topluma yabancılaşmamalıdır. Antikapitalist vurgu, Beled süresindeki ‘Fekku Ragabe’nin günümüzdeki karşılığıdır ve vahyin tefsiridir. O yüzden yabancılaşma kavramda değil pratiklerdedir.” Doğan’ın grup için çizdiği stratejiyi şöyle özetlemek mümkündür: Antikapitalist Müslümanlar yaşadığı çağa ve topluma yabancılaşmadan, peygamberi yöntemle çağının Beled Suresi’nde örneği verilen “insanına” (kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini sanan bir insan) karşı tüm ezilenler, zulüm görenler ve yetimler ile birlikte karşı koymak durumundadır. Bu mücadeleyi verirken hareketi teorik olarak oturtmaya çalışmakla vakit kaybetmemelidir. Zira Doğan’a göre; hareketin tekâmülü de ancak toplumsal mücadele içerisinde gerçekleştirilebilir.

Kasım 2012’de yayımlanan manifesto genel hatları ile hâkim “iktisat bilimine”, mülkiyete, faize, manevi değerlerin metalaşmasına, doğal kaynakların özel mülkiyetin konusu olmasına, küresel bir sorun olarak açlığa, yine küresel anlamda gelir adaletsizliğine, savaflara, taşeronlaşmaya, sömürü ilişkilerine, erkek egemen anlayışa, faşizme, ırkçılığa, zorunlu askerliğe, zorunlu eğitime, homojenleştirici kimlik politikalarına, başörtüsü yasağına itiraz ediyor. Kimlik başlığı altında, antikapitalist olmanın ve Müslüman olmanın ne anlama geldiğini izaha girişiyor. Ardından tüm bu itirazlarının sebeplerinin ortadan kalktığı “Cenneti [..]; sınırsız, sınıfsız bir adalet ve barış yurdu(nu) (darusselam) [..]” hedef gösteriyor. Tüm bu itiraz, kimlik ve çağrı anlatılarını Kur’an’dan ayetlere dayandırıyor. Grup; manifestoda vurgulanan ve eleştirilen hususlardan (itiraz, kimlik ve çağrı) yola çıkarak, olmaları gerektiğini düşündükleri eylemler içerisinde, kimi zaman kendileri organize ederek tek başlarına kimi zaman da başka gruplar ile birlikte bulunuyor.¹⁹⁹

Yukarıda değindiğimiz fikir ve yöntemler çerçevesinde giriştikleri faaliyetlerden birkaçını örnek verelim. Grup; Koç ve Ülker’in ortaklaşa otoyol özelleştirilme ihalesini almalarını protesto için Ülker’in Davutpaşa’daki fabrikasının önünde “Müslümanlar sermayeye köprü olmayacak”, “Cehenneme kadar yolunuz var”, “Sırat köprüsünde gişeler yoktur”, “Koç gibi Müslüman Ülker” dövizleri ile bir eylem yaptı. Eylemde kamu mülkünün toplumun geneline yayılmasını değil de; ihale yoluyla belirli ellerde toplanmasını sağlayan AKP hükümetinin politikalarına itiraz

¹⁹⁹ Antikapitalist Müslümanlar, “Antikapitalist Müslümanlar’ın Manifestosu”, <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/manifesto.htm> [23.05.2015].

[..]” ettiklerini ifade ettiler.²⁰⁰ Bu eylem ile kamu mallarının özelleştirilmesine karşı olumsuz tutumlarını ortaya koymuş oldular.

NATO Eylem Birliği (Emperyalizme ve NATO’ya Karşı Eylem Birliği) olarak bilinen ve genellikle sol örgütlerin bulunduğu bir platformla birlikte, biri 6. Filo protestolarının yıldönümünde olmak üzere üç eyleme katıldılar. Böylelikle anti-emperyalist bir duruş sergilediklerini göstermeye çalıştılar. Web sitelerinde paylaştıkları “1 Mart 2013 EKEB Kuruluş” adlı açıklamada Marshall Planı’ndan, NATO’ya, Türkiye’nin teşkilata katılışından (Kore Savaşı) Soğuk Savaş’ın bitimine kadar örgütün ve ABD’nin gerçekleştirdiği söylenen pek çok illegal faaliyete kadar eleştiriler sıralanıyor ve ardından NATO’nun ve ABD’nin yakın dönem faaliyetlerine yönelik itirazlar dile getiriliyor. Soğuk Savaş sonrası örgütün “komünizmle mücadele” sloganını “terörle mücadele ve demokrasi, özgürlük getirme” olarak değiştirdiği ama benzer emperyalist rolü oynamaya devam ettiği eleştirisi dile getiriliyor:

Afganistan işgalinin gerekçesi, “teröre karşı savaş”tır. Irak işgalinin gerekçesi Saddam diktatörlüğüne karşı demokrasi getirmektir. Biz Afganistan’a da Irak’a da gelen demokrasiyi çok iyi biliyoruz. İşgal ettikleri Irak’tan geriye 1,5 milyondan fazla ölü, sayısız tecavüz ve işkence ile her yönden yağmalanmış bir ülke bıraktılar.

Libya’daki durum bundan farksızdır. Libya’da “cihatçı” denilen gruplara verdikleri ağır silahların, Mali’deki silahlı grupların eline geçmesi üzerine şimdi bu Afrika ülkesinde yine “terörle savaş” adı altında işgal gerçekleştiriyor. Şimdi Suriye’de, benzer bir saldırıyı yürütmektedirler.

NATO Genel Sekreteri Rasmussen’in yaptığı konuşmada da görüldüğü üzere, NATO kendini Filistin işgalcisi siyonist rejimin korunması, bunun için de bölgesel anti-emperyalist ve anti-siyonist tüm direnç odaklarının etkisizleştirilmesi stratejisine konuşlandırmıştır.²⁰¹

Grubun Suriye’deki iç savaşa yönelik tutumu da genellikle bu çerçevede şekillenmiştir. Metinde, Türkiye’nin Soğuk Savaş sürecinde ve sonrasında yürüttüğü Batı eksenli politikaların sert bir eleştirisi dile getiriliyor. Suriye’deki ortamın Batılı ülkelerin ve özellikle İsrail’in çıkarları ve bölgede Batı ile iş tutanların faaliyetleri doğrultusunda bu noktaya taşındığı fikrinden yola çıkarak, Türkiye’ye emperyalist devletlerin talepleri doğrultusunda hareket etmemesi uyarısı yapılıyor:

²⁰⁰ Davutpaşa’da yapılan basın açıklaması. “Antikapitalist Müslümanlar’dan Ülker- Koç Protestosu”, **Youtube**, 24 Aralık 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=gct4zjIWITI> [10.08.2015].

²⁰¹Antikapitalist Müslümanlar, “1 Mart 13’ EKEB Kuruluş”, 01 Mart 2013, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/aciklama/1-mart-13-keeb-kurulus/> [14.08.2015].

Bugün Suriye’de bölgesel işbirlikçilerin her türlü desteğiyle çıkartılan iç savaşta da, nükleer silah üretmek istiyor gerekçesiyle İran’ın hedefe konulmasında da, İran savunmasının etkisizleştirilmesi için füze kalkanları ve Patriot füzelerinin ülkemize kurulmasında da bu temel amaç yatmaktadır.

Bizler bu topraklarda yaşayan halklar olarak bölgemizde savaş hazırlıklarının sürdüğünü ve savaşın çok yakınlarda olduğunu biliyoruz. Ve bu savaşı istemiyoruz. Bu savaş bizim savaşımız değildir. Asla NATO’nun askeri olmayacağız. Bizim emperyalistlerin çıkarları, işbirlikçilerin kirli hesapları ve siyonist işgal rejiminin güvenliği için dökülecek bir damla kanımız yoktur.²⁰²

Kuruluş sürecinde vurgu yaptıkları ve muhafazakâr camiaya yönelttikleri en büyük eleştirilerden bir tanesi de kendilerinden görmedikleri mazlumlara sahip çıkılmamasıdır. 29 Nisan 2012 tarihinde yayımlanan bir söyleşide grup üyelerinden Muhammed Cihad “İslami kesime” şöyle söylüyor: “Kur’an-ı Kerim’deki ‘Mazlumun kimliği sorulmaz’ şiarı hatırlatıldığında, ‘elbette’ derler ama Türkiye’de Müslümanların, Müslüman olmayanların haklarını bir kez bile olsa savunduğunu gördünüz mü?”²⁰³

Eksik olduğunu düşündükleri bu noktada manifestonun da ruhuna uygun biçimde harekete geçtiler ve 19 Ocak 2013 günü “Zulme karşı omuz omuza” sloganı ile Şişli Camii’nde toplandıktan sonra Hrant Dink için yapılan yürüyüşte yer aldılar.²⁰⁴ Grup 2014 yılındaki anmaya ise “AKP rantın Müslümanlar Hrant’ın yanında” yazılı pankartla katılacaktı.²⁰⁵

Duyurusunda belirttikleri “Bir kimliği, bir dili yani bir halkı, hakkı savunmak Allah’ın ayetlerini savunmaktır. ‘Renklerin ve dilleriniz Allah’ın ayetleridir.’ “ düsturundan yola çıkarak “Açlık grevlerindeki tutsakların talepleri taleplerimizdir” dediler ve 18 Ekim 2012 akşamı Galatasaray Meydanı’nda toplanıp cezaevlerinde açlık grevi yapan mahkûmlara destek eylemi gerçekleştirdiler.²⁰⁶

²⁰² Antikapitalist Müslümanlar, “1 Mart 13’ EKEB Kuruluş”, [14.08.2015].

²⁰³ Hazal Özvarış, “Antikapitalist Müslümanlar: Hem Muhafazakâr Hem De Sol Kesim Kendisini Sorgulamalı”, **T24**, 29 Nisan 2012, <http://t24.com.tr/haber/antikapitalist-muslumanlar-turkiyedeki-muslumanlar-ozur-dilemeli,202763> [14.08.2015].

²⁰⁴ “Hiç geçmeyecek bir vicdan azabı”, **Milliyet**, 20 Ocak 2013, <http://www.milliyet.com.tr/hic-gecmeyecek-bir-vicdan-azabi/gundem/gundemdetay/20.01.2013/1657724/default.htm> [14.08.2015].

²⁰⁵ 19 Ocak 2014 tarihli yürüyüş. “19 Ocak 2014, Antikapitalist Müslümanlar Hrant Dink Eyleminde”, http://antikapitalist.web.tv/video/5zutde_qp_6 [14.08.2015].

²⁰⁶ “Antikapitalist Müslümanlar’dan Tutsaklar İçin Eylem”, <http://www.adilmedya.com/antikapitalist-muslumanlardan-tutsaklar-icin-eylem-h33069.haber> [14.08.2015].

Maltepe Gülsuyu olaylarına tepkilerini Armutlu'ya giderek, “Bu faşizme karşı bütün Müslümanlar; bütün devrimci peygamberlerin yollarını izleyerek, ezilen yoksul halklarla bütünleşip, çetelere ve devlet faşizmine karşı mücadele etmelidir.” sözleri ile gösterdiler.²⁰⁷

Uludere faciasından sonra 28 Aralık 2012’de Fatih Camii’nde bir gıyabi cenaze namazı kıldılar.²⁰⁸ 2013 senesinin Ramazan ayında son iftarlarını (yeryüzü sofralarını) yine bölge halkı ile birlikte Roboski’de düzenlediler.²⁰⁹ Sabahında mağdur aileler ile bayramlaşan grup adına Sedat Doğan kısa bir konuşma yaparak başsağlığı diledi. Gıyabi cenaze namazından önce yapılan bir röportajda hem hadiseye dair fikirlerini ortaya koyuyor hem de muhtemelen muhafazakâr camiadan fikirlerine ve yöntemlerine yöneltilen eleştirilere cevap veriyordu:

Zulüm ve haksızlık nereden gelirse gelsin Müslüman’a düşen görev, kınayıcının kınamasına aldırmaksızın hakkın, doğrunun müdafaasını yapmaktır. Biz de Antikapitalist Müslümanlar olarak bu vazifemizi yerine getirmek ve Müslüman halkımızla vahyin evrensel prensipleri çerçevesinde bütünleşmek için bu eylemi gerçekleştiriyoruz.

Bütün söylem ve eylemlerimizi Kur’an zaviyesinden yaklaşıyor ve iktidarın manipülasyonuna karşı tavır alıyoruz. “Bir insanı öldüren bütün bir insanlığı öldürmüştür demektir” ayeti gereğince, doğruları kitabın ortasından haykırmaya devam ediyoruz.²¹⁰

25 Ekim 2013’te derneğin Bursa şubesi; konteyner kentlerde yaşayan 200 civarında Vanlı depremzede ailenin konut sorununun çözülmesi ve koşullarının iyileştirilmesi için derneğin duvarlarına, Hz. Muhammed’in “Komşusu açken tok yatan bizden değildir” sözü ile “Van aç, biz de açız”, “Van’da devlet yok, açlık grevi var” ve “Mülk Allah’ındır.” yazılı pankartlar asarak açlık grevine başladılar. Aynı zamanda Bursa şubesine İzmir şubesi de oturma eylemi ile destek oldu.²¹¹

Pir Sultan Abdal Derneği’nin Kadıköy’de düzenlediği “Unutmadık, unutmayacağız” mitingine, “Birlik olmaya geldik” yazılı pankartla katıldılar. Dönem sözcülerinden

²⁰⁷ “Anti-Kapitalist Müslümanlar Armutlu Basın Açıklaması”, **Youtube**, 02 Ekim 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=hVfFkf47NKw> [14.08.2015].

²⁰⁸ “Antikapitalist Müslümanlar Roboski İçin Namaza Çağırıyor”, <http://www.demokrathaber.net/etkinlik/antikapitalist-muslimanlar-roboski-icin-namaza-cagiriyor-h14366.html> [14.08.2015].

²⁰⁹ Gülay Fırat, “Kardeşlik İçin Son İftar Uludere’de”, **Posta**, 06 Ağustos 2013, <http://www.posta.com.tr/yasam/HaberDetay/Kardeslik-icin-son-iftar-Uludere-de-.htm?ArticleID=189219> [14.08.2015].

²¹⁰ “Antikapitalist Müslümanlar Roboski İçin Namaza Çağırıyor”, [14.08.2015].

²¹¹ Elif İnce, “Antikapitalist Müslümanlar Van İçin Açlık Grevinde”, **Radikal**, 25 Ekim 2013, http://www.radikal.com.tr/turkiye/antikapitalist_muslimanlar_van_icin_aclik_grevinde-1157396 [14.08.2015].

Özgür Kazım Kıvanç, “Bizim İslam algılayış biçimimiz ezilenlerin yanında olmamız gerektiği yönünde [...] Madımak'ta yaşananlara karşı, egemenlere karşı bir duruş olarak bugün Alevilerle birlikteyiz.” dedi.²¹² Ardından, 2 Temmuz günü, Sivas’a giderek burada düzenlenen anmalara katıldılar. Sivas ile birlikte Başbağlar katliamını da unutmayan grup üyeleri “Başbağlar Katliamı Üzerine” adlı duyurularında: “Antikapitalist Müslümanlar olarak Sivas katliamını kınayarak nasıl Alevi kardeşlerimizle ‘Bir olma’ yolunda ilk adımımızı attıysak, Başbağlar’daki kardeşlerimiz için de aynı duygularla hareket etmekteyiz” dediler.²¹³

Özgecan Aslan cinayeti sonrası kaleme aldıkları hutbede kadına yönelik şiddetten kadının metalaştırılmasına ve cinsel bir obje haline getirilmesine kadar pek çok konuya değindiler. Bu tip şiddet olaylarının erkek egemen bir toplumsal yapının ürünü olduğunu, kadının özne olarak değil bir nesne olarak telakki edildiğini, buna bir şekilde sessiz kalarak yahut içinde olarak bulaşanların zalim olacağını ve ahirette “zulümlerden zulüm beğeneceklerini” söyleyerek kadına yönelik şiddete yine kendi referansları üzerinden itiraz ettiler.²¹⁴

Böylelikle kendi ifadeleri ile “Ezilenlerin tümü Müslüman’dır.” şiarına uygun biçimde hak ihlallerinin ve adaletsizliklerin olduğunu düşündükleri tüm alanlarda yalnızca İstanbul’da değil bütün şubelerinde olmak üzere eylemliliklerini sürdürdüler.

5.2. Yeryüzü Sofraları: 5000 Yıllık Kadim Gelenek

Gezi olaylarını takip eden günlerde “sermayenin lüks iftarları kapitalizm, egemenlerin iftar çadırları sömürü, halkın Yeryüzü Sofraları özgürlüktür” sloganı ile Taksim’de “Yeryüzü Sofrası” kurdular. Yukarıda değinilen lüks otellerdeki iftarların protestosu ile benzerlik taşıyan bu eylemler daha sonra Antikapitalist Müslümanlar tarafından anlamı genişletilerek kullanılmaya başlandı. Destek vermek istedikleri çeşitli eylemlere Yeryüzü Sofrası kurarak katılmaya başlayan grup üyeleri, sofraları

²¹² “Antikapitalist Müslümanlar Sivas anmasında olacak”, **Timeturk**, 24 Haziran 2013, <http://www.timeturk.com/tr/2013/06/24/antikapitalist-muslumanlar-sivas-anmasinda.html> [14.08.2015].

²¹³ Antikapitalist Müslümanlar, “Başbağlar Katliamı Üzerine”, 04 Temmuz 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/tag/sivas/> [14.08.2015].

²¹⁴ Antikapitalist Müslümanlar, “Özgecan Aslan”, 14 Şubat 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2015/02/14/ozgecan-aslan/> [14.08.2015].

“karnavaldan çok bir direniş” haline getirmek istediklerini söylüyorlar.²¹⁵ Sofraları halka mal etmek amacıyla bayrak, flama vs. taşımıyorlar. Sofra kurmak isteyen olursa kendileri organize etmeden de bu sofralara iştirak ediyorlar: Çadırsız sofraların flamasız, bayraksız ve sponsor desteği olmadan kurulacağını belirten Hadiye Yolcu; “biz Antikapitalist Müslümanlar ve Devrimci Müslümanlar olarak sadece çağırma noktasında öncülük yapıyoruz. Biz vesile oluyoruz. Bu sofraları halk kendisi kuracak, halk kendi öncülük yapacak. Herkes ekmeğini alıp gelecek’ diyor.”²¹⁶

Kandil kutlamasından söz ederken değindiğimiz “kadim geleneklerin” bir parçası olarak değerlendirilen ve “Halil İbrahim sofrası” ile özdeş görülen yeryüzü sofraları 19 Haziran 2015 günü grubun web sitelerinde yayımladığı hutbenin de konusu oldu. Yeryüzü sofralarını, hutbenin çizdiği teorik çerçeve ile organizasyonun çizdiği pratik ışığında değerlendirmek mümkündür. Hz. İbrahim döneminde yemeklerin sokaklarda yendiği ve herhangi bir sıra gözetilmeksizin, maliyetleri kimin karşılayacağı belli olmadan hazırlandığı rivayeti organizasyon biçiminin temel ilkesidir:

Bu sofralar öncelikle bir organizasyon işi değildir. Yani bir sponsoru yoktur. Kurumlar ya da belli kişiler insanlara ramazan sofrası ikramında bulunmamaktadır. Burada herkes kendinden bir şeyler katmaktadır. Yani kimse bir kişinin ya da kurumun davetine icabet etmiyor; davet de, sofrada ortaklaşmış oluyor.

Halil İbrahim sofrası olarak tanımlanan bu sofraların özünde yatan da budur. Kadim halk kültüründe anlatıldığına göre; Hz. İbrahim döneminde insanlar yemeklerini hep dışarıda yermiş. Kapısının önüne sofrasını kurarlar herkesi sofraya davet ederlermiş. Sofralar birleştirilerek ilerler ve böylelikle herkesin kendinden bir şey kattığı ve herkesin eşitlendiği yeryüzü sofrası kurulmuş. Aslında burada ilk sofrayı kuranın kim olduğu bilinmezmiş. Çünkü her gün bir başkası ilk sofrayı kurarmış. Hz. İbrahim döneminde yapıldığı varsayıldığı için bu sofralara “Halil İbrahim Sofrası” denmiş.²¹⁷

Alıntıdan anlaşılacağı gibi grup, sofranın “kadim geleneğin” bugünkü bir devamı olarak görülmesini istiyor. Organizasyonun herhangi bir sahibinin olmadığını söyleyerek “ortaklaşacı” bir geleneğin inşasına/hatırlatılmasına çaba sarf ediyor. Hutbenin devamında bu anonim geleneğin gerçek anlamda “alan ve veren eli” gizli

²¹⁵ Özgür Kazım Kıvanç, yüz yüze mülakat, 27.08.2015.

²¹⁶ “Gezi’nin Ramazan’a yansıması: Yeryüzü İftarı”, 09 Temmuz 2013, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/07/130709_yeryuzu_iftari [15.08.2015].

²¹⁷ Aksi belirtilmedikçe sonraki alıntılar bu kaynaktan yapılacaktır. Antikapitalist Müslümanlar, “Yeryüzü Sofraları Üzerine Cuma Hutbesi”, 19 Haziran 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2015/06/19/yeryuzu-sofralari-uzerine-cuma-hutbesi/> [15.08.2015].

tuttuğu ve herkesin ihtiyacı olanı elde ettiği bir ortak mülkiyet temsil ettiğini dile getiriyor. Yine Hz. İbrahim ile Mecusi bir adam arasında geçtiği rivayet edilen hikâye üzerinden çok kültürlülük vurgusu yapılıyor:

Yeryüzü sofraları oruç tutan-tutmayan, inanan-inanamayan herkese açıktır. Hatta tüm canlılara açıktır. Sokak hayvanları, kediler, köpekler de bu sofradan nasiplenmektedir.

Yine kadim kültürde bu sofralardan bahsedilirken; Hz. İbrahim'e atfedilen bir hikâye anlatılır. Hz. İbrahim yere sofrasını kurduktan sonra yoldan geçen birini: "Ey Allah'ın kulu... Gel Allah'ın nimetini birlikte paylaşalım" diyerek sofraya davet etmiştir. O kişi sofraya otururken: "Ben senin Allah'ına inanmıyorum. Çünkü ben mecusiyim" demiş. İbrahim bunun üzerine hiddetlenmiş ve mecusi kişiyi sofradan kovmuş. Sonra Cenâb-ı Allah da Hz. İbrahim'e demiş ki: "Ey İbrahim... Sen nasıl oluyorsun da benim kulumu benim nimetimden esirgiyorsun. Git çağır o kulumu, tekrar özür dile ve ekmeğini yeniden paylaş."

Organizasyon sorumluluğu konusundaki yaklaşım, ortak mülkiyet, çok kültürlülük ya da "farklılıklarla yaşama bilinci" olarak toparlayabileceğimiz bu üç vurgu hutbede üç mesaj olarak işleniyor: "Siyasal mesaj: Ortak yönetim" (bu organizasyonun örgütlenme biçimini de izah eder) "toplumsal mesaj: Çok kültürlülük" ve "ekonomi-politik mesaj: Ortak mülkiyet."

Hutbenin son kısmı ise grubun ayrılık yaşadığı kimselere (büyük ölçüde Eliaçık'a) yönelik bir eleştiriye ayrılıyor. Yeryüzü sofralarını kurma fikrinin 4 yıl önce ortaya çıkmadığı, yukarıda çizilen çerçeve gereği kimseye mal edilemeyeceği, bunların "halkın kendi öz sofraları" olduğu vurgulanıyor ve Kur'an'dan ayetlerle eleştiri destekleniyor:

Bu sofralar gelmiş geçmiş tüm özerk, ortaklaşacı halkların ortak bir kültürüdür. Anonimdir. "Bu sofralar aslında 2011 de başlamıştı işte orda da ben konuşmuştum. Bakın işte bu da kanıtı" gibi oldukça ucuz ve sofraları sahiplenmeye yönelik çıkışlara değer vermemeliyiz. Böyle çıkışlara verilebilecek en iyi cevap; onları popülerite hastalığı ve basın ordusunun arasındaki yalnızlıklarıyla başbaşa bırakıp, soframızı ve rızıklarımızı paylaşmaya devam etmek olacaktır.

O yüzden diyoruz ki; bu sofraya 4 yıllık değil, 5000 yıllık gelenektir. Bu topraklarda 5000 yıldır bildiğimiz ya da bilmediğimiz birçok beldede bu sofralar kuruldu, şimdi de kuruluyor ve bundan sonra da Allah'ın izniyle kurulacaktır.

Sofraları birkaç örnekle incelemek faydalı olacaktır. "Kimsenin kimseyi yönetmediği, kimseyi seçmek zorunda bırakılmadığımız, farklılıklarımızın zenginliğimiz olduğunu, ortak yönetim ve ortak mülkiyet anlayışını; eşitlik-adalet ve

özgürlük temelinde inşâ edebileceğimizi göstermek için...”²¹⁸ sözleri ile Alevilik konusunda genel kabul gören muhafazakâr yaklaşımdan farklı bir yaklaşıma sahip olduklarını sergilemek için Sarıgazi Cemevi’nde 11 Temmuz 2013 günü bir yeryüzü sofrası kuruldu. Programa katılan Eliaçık, yaşadıklarına dair sosyal medya üzerinden şu ifadeleri paylaştı:

Değişler, dualar, yakarışlar, mersiyeler mükemmeldi. İslam'ın mazlum yüzü Ali, Hüseyin, Ehl-i Beyt, Hünkâr Hacı Bektaş mektebinden dem aldık. İftarı avluda, akşam namazını cemevinin başka bir bölümünde kıldık. Sonra yeni yapılan bölümde perşembe Cemine katıldık.²¹⁹

“Kaza demek istediler. Kader dememizi beklediler. Suçu Allah'a atarak kendilerini sıyırmak istediler. Şahidiz YA RAB. Sen kimseye zulmetmezsin. Kimlerin hangi çıkarları uğruna 301 canımıza kıydığına ŞAHİDİZ!” dedikleri çağrılarını ile Türkiye’nin her yerinden Soma ile dayanışma içerisinde olmak isteyen insanları, hayatını kaybeden madencilerin aileleri ile Soma’da 26 Temmuz’da kuracakları sofraya davet ettiler.²²⁰

Mart 2014’te Mısır’da 529 kişiye idam cezası verilmesi üzerine Antikapitalist Müslümanlar 12 Nisan’da Mısır Konsolosluğu önünde düzenleyecekleri Vicdan Nöbeti’ne bir çağrı hazırladılar:

Şimdi yeniden insanlık için vicdanımızı ortaya koyma vakti. Birlikte birçok şey başardık. Tüm farklılıklarımıza rağmen omuz omuza verip, hepimizin ortak yaşam alanı olan parklarımızı, doğal düzenimizi muhafaza etmeye çabaladık.

YERYÜZÜ SOFRALARI'nda rızkımızı paylaşarak eşitlendik. Bu vesilelerle birbirimize yakınlık ve zulme karşı kardeşçe bir duruş sergiledik.

Şimdi ise hiç görmediğimiz, belki de birçok konuda aynı düşünmediğimiz insanların, yaşadıkları zulüm için bir araya gelme vakti...²²¹

Daha evvel farklı düşüncelere sahip oldukları insanlarla belirli ilkeler doğrultusunda bir araya gelen grup, bu metinle Mısır konusunda kendileri gibi düşünmeyen insanlardan tıpkı kendi yaptıkları gibi ilkesel bir itiraz ve dayanışma beklentisine sahip olduklarını ifade etti.

²¹⁸ Antikapitalist Müslümanlar, “Yeryüzü Sofralarında Buluşuyoruz”, <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/> [16.08.2015].

²¹⁹ “Antikapitalist Müslümanlar Cemevi’nde”, **Cumhuriyet**, 12 Temmuz 2013, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/433238/Antikapitalist_Muslumanlar_Cemevi_nde.html [16.08.2015].

²²⁰ Antikapitalist Müslümanlar, “Soma’da Yeryüzü Sofrası”, <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/> [17.08.2015].

²²¹ Antikapitalist Müslümanlar, “Anti-kapitalist Müslümanlar’dan Mısır İçin Vicdan Nöbeti Çağrısı”, <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/> [17.08.2015].

“Sofralarımızla kuşatıyoruz. Yeryüzü sofralarıyla hep birlikte elinde silah kendisine benzemeyeni öldürenin anlayışına karşı elinde ekmek kendisine benzemeyenle bölüşen bir anlayışı inşa ediyoruz. Zafer yakındır ve zafer adalete, barışa, kardeşliğe, eşitliğe, farklılıkların ortak yaşam biçimine inananlarıdır” diyerek Temmuz 2014’te İsrail Konsolosluğu önünde kurdukları sofraya ile farklı olanla bir arada olma ve hayatı paylaşmayı vurgulamak suretiyle İsrail’in Filistin’e yönelik saldırılarını sahura dek protesto ettiler.²²²

Grubun, sofraların “ortak yönetim mesajı” olarak ifade ettiği; programın organize edilmiş biçimine uygun olarak Antikapitalist Müslümanlar’ın bilgisi dışında yeryüzü sofraları da kurulmaya başlandı. Tuzla’da İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılması planlanan dolgu alanı projesine karşı çevreci aktivistler tarafından sosyal medya üzerinden örgütlenecek kurulan sofraya bunlardan biridir. Yaklaşık 150 kişinin katıldığı program çevreci bir itirazı dile getiriyordu.²²³

Benzer şekilde “yeryüzü sofraları” nükleer karşıtı eylemler için de kullanılmaya başlandı. Mersin Nükleer Karşıtı Platformu (NKP) üyeleri Akkuyu Nükleer Santrali yapımını protesto için Akkuyu NGS firması yetkililerinin Hilton Otel’de verdikleri iftarın 100 metre uzağında bir yeryüzü sofrası kurdular.²²⁴

Bu sofralara verilebilecek bir diğer örnek ise Mazlumder Van şubesi tarafından Kobani’ye destek amaçlı kurulan ve Erciş Belediyesi Eşbaşkanı’nın da katıldığı sofradır.²²⁵ Bu sofralar, Antikapitalist Müslümanlar’ın tek başlarına sahip oldukları bir fikir ve eylem olmasa da belediye başkanının katıldığı bir yeryüzü sofrasının grup tarafından ne kadar olumlu karşılanacağı bir soru işareti gibi görünüyor.

Diğerlerinden farklı olarak bir başka sofraya da Antalya Müftülüğü’nden geldi. Muratpaşa Camii etrafında yere serilerek kurulan sofraya lüks iftarlara bir alternatif oluşturması amacıyla yapıldı. Ancak bu sofralar Antikapitalist Müslümanlar’ın sofraya yükledikleri anlamları içermiyor. Bu sofraların Antikapitalist Müslümanlar

²²² “Antikapitalist Müslümanlar İsrail Konsolosluğu Önünde İftar Yaptı”, **Milliyet**, 11 Temmuz 2014, <http://www.milliyet.com.tr/antikapitalist-muslumanlar-israil-konsoloslugu-istanbul-yerelhaber-288134/> [14.08.2015].

²²³ İskender Özsoy, “Tuzla’da Yeryüzü Sofrası”, 29 Haziran 2015, <http://www.evrensel.net/haber/254779/tuzlada-yeryuzu-sofrasi> [14.08.2015].

²²⁴ “Nükleercilerin Hilton’daki İftarına Karşı Yeryüzü Sofrası”, 10 Temmuz 2015, <http://www.evrensel.net/haber/255670/nukleercilerin-hiltondaki-iftarina-karsi-yeryuzu-sofrasi> [14.08.2015].

²²⁵ “Yeryüzü Sofrası Kobani için kuruldu”, <http://www.baskalenews.com/haber/yeryuzu-sofrasi-koban-icin-kuruldu-8010.html> [14.08.2015].

tarafından kurulan sofralara benzetilmesi üzerine il müftüsü kendi projelerini şöyle özetliyor:

Burada sivil toplum kuruluşlarının talebi oldu. Çok lüks değil. Otellerde verilen iftar yemekleri gibi değil. Hacda sıkça görüyorduk. Hemen iki dakikada sofralar kuruluyor. Yoğurt, küçük bir pide bunun yanında bir hurmadır. Bununla orucunu açıp ibadete geçme gibi. Çok lüks sofralar yerine cami etrafında insanları toplayalım düşüncesiyle 'Bu geleneği başlatalım' dedik. Antalya'da deneme yapılacaktır.²²⁶

Dolayısıyla Antalya Müftülüğü tarafından Muratpaşa Camii etrafında kurulan sofralar şekil itibari ile yeryüzü sofraları ile benzerlik taşısa da sadelik vurgusu, paylaşma ve dayanışma dışında Antikapitalist Müslümanlar'ın öne çıkardıkları kavramların hiçbirini sahiplenmiyor. İlhamını gruptan değil Mekke'de Kâbe etrafına serilen sade iftar sofralarından aldığını söylüyor.

Her ne kadar sofraların herhangi bir fikri mülkiyet ilişkisine konu yapılamayacağı savunulsa da bu konu üzerinde bir tartışma ortaya çıktığını söyleyebiliriz. İhsan Eliaçık'ın grup ile ilişkisinin kesilmesinden sonra gruptan Eliaçık'a yönelik sert eleştiriler geldiğini söylemiştik. Bu eleştiriler Eliaçık'ın düzenlediği ya da katıldığı yeryüzü sofralarında takındığı tavır ve yaptığı konuşmalar üzerine yoğunlaştı.

Grup 2013 yılında Eliaçık ile artık fikri açıdan ve yöntem açısından da ayrılık yaşadığını duyurmuş olsa da yeryüzü sofraları konusunda ilkesel tavrını korudu ve Eliaçık'ın bu sofralara katılmasını engellemedi. Zira söylemlerine göre bu sofraların sahibi ne Eliaçık ne de gruptu. 2014 yılının Haziran ayında İstiklal Caddesi'nde kurulan sofrada futbol takımı taraftarından oluşan bir grup, Eliaçık'a "Halkın hocası" şeklinde tezahüratlar yağdırdı.²²⁷ Antikapitalist Müslümanlar 2014'ün ilk sofrası üzerine kaleme aldıkları yazıda isim vermeden şu eleştirileri getirdiler:

Bu sofralar, popülizm peşinde koşan kişilerin, günlük aforizmalarla hayran kitleleri yaratma derdinde olanların, TV ve sosyal medyada şovmenlik yapanların değil; sorumluluk alan, taşın altına elini koyan, omuzdaşlarının selametini kendi selametinin önüne koyan, polislerin, TOMA'ların, copların önünde kalkan olabilen isimsiz kahramanların sofrasıdır. Bu sofralardan

²²⁶ "Müftülükten 'yeryüzü sofrası' denemesi!", **Radikal**, 16 Haziran 2015, http://www.radikal.com.tr/turkiye/muftulukten_yeryuzu_sofrasi_denemesi-1380040 [14.08.2015].

²²⁷ "İftarda İhsan Eliaçık Tezahüratı", 29 Haziran 2014, <http://www.ensonhaber.com/iftarda-ih-san-eliacik-tezahurati-izle-2014-06-29.html> [16.08.2015].

medet umarak, kişisel heva ve hevesleri için yanlış tavırlar içerisinde olanlar, bu sofranın ruhuna aykırı davranmaktadır.²²⁸

2013'te ayrılığın kamuoyuna duyurulmasının ardından Eliaçık ile yollarına devam eden ya da onun etrafında toplanan ve kendilerine “Yeryüzü Sofrası Gönüllüleri” diyen bir grup çeşitli yerlerde sofralar kurmaya başladılar. Grup Facebook üzerinden örgütlenmeye başladı ve Eliaçık'ın da desteği ile görünür hale geldi. Medyanın da etkisi ile kamuoyunda oluşan izlenim Antikapitalist Müslümanlar'ın Eliaçık'ın bir grup öğrencisi olduğuydu. Örneğin Yeryüzü Sofrası Gönüllüleri'nin davetini gerçekleştirdikleri sofralardan bir tanesi Kamp Armen'de kuruldu. Bu sofradan sonra Eliaçık'a grup dışından da eleştiriler gelmeye başladı. Bir web sitesinin haberine göre gruba yakın olduğu söylenen Emine Canlı sosyal medya hesabından Eliaçık'a grubun ismini ve çalışmalarını kullandığı yönünde eleştiriler getirdi. Canlı başından bugüne kadarki süreci şöyle özetliyor:

Söz oyunu yapıyor Eliaçık, 'Antikapitalist Müslümanlar' diyemez çünkü son grup tamamen ayrıldı. Kendisinden bu sebeple 'Yeryüzü Sofrası Gönüllüleri' diyor. En başından beri diyorum Eliaçık'ın yaptığı ayıptır, emekler üzerinden reklam yapmaktır.

İlk Yeryüzü Sofrası kurulduğunda da hiçbir Antikapitalist Müslümanlar grubu kurulmamıştı, Emek ve Adalet Platformu düzenledi. Bu popülizm yüzünden geri çekildi.²²⁹

Grup üyeleri, başından beri Eliaçık ile yalnızca gönül bağları olduğunu ve bunun da Ocak 2013'ten itibaren kesildiğini söyledikleri yazıda eylemlerinin birkaç kişinin kişisel kazanımına dönüştüğünü belirtiyorlar. Bu durumdan duydukları rahatsızlığı şöyle ifade ediyorlar:

Bu süreçte Kapitalizmle Mücadele Dernekleri'nin ortaya koyduğu SİVİL CUMA NAMAZLARI, KANDİL KUTLAMASI ve YERYÜZÜ SOFRALARI gibi eylemlilikler, Gezi direnişine katılan ve bedel ödeyen insanların oluşturmuş olduğu ortak ruha armağan edilirken; İhsan Eliaçık ve Eren Erdem gibi isimler, hem bu kolektif ruhu, hem de bu hareketin eylemselliklerini bir kişisel kazanıma ve RANT'a dönüştürdü.²³⁰

Eliaçık'ın bir çeşit popülist ilişki içerisine girdiğini söyleyen Kazım Kıvanç, yazarı “kendi mahallesine hitap derdi yok” sözleri ile tenkit ediyor. Yeryüzü Sofrası

²²⁸ Antikapitalist Müslümanlar, “2014 İlk Yeryüzü Soframızdan”, 21 Haziran 2014, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/06/21/2014-ilk-yeryuzu-soframizdan/> [16.08.2015].

²²⁹ “Maskesini düşürdüler! Antikapitalist Müslümanlar, Anti-İhsancı oldu!”, 22 Haziran 2015, <http://superhaber.tv/maskesini-dusurduler-antikapitalist-muslumanlar-anti-ihsanci-oldu-17227723> [16.08.2015].

²³⁰ Antikapitalist Müslümanlar, “Yeryüzü Sofrası Gönüllüleri”, 03 Temmuz 2015, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/tag/yeryuzu-sofrasi-gonulluleri/> [17.08.2015].

Gönüllüleri ile Eliaçık'ın davetini gerçekleştirdiği sofraların, devamlı seküler kesimlere yönelik olduğu ve girdiği çeşitli konular sebebi ile de muhafazakâr/dindar kesimlerin kırmızı çizgilerini aştığı eleştirisini getiren Kıvanç; yoksul, muhafazakâr işçilerin dertlerinin unutulduğunu ve hareketlerinin sürekli Eliaçık ile anılmasının önüne geçemedikleri için bu kesimlerin kendilerine de tepki gösterdiğini söylüyor. Onların düzenlediklerinin aksine, sofralarının çeşitli alanlardaki direnişlerin birer parçası olmasını istediklerini belirtiyor.²³¹

Kıvanç'ın ikinci itirazı ise Eliaçık'ın “yeryüzü sofralarının hocası” olma yolu ile bir hiyerarşi tesis etmeye çalışmasına yönelik. Bu durum da hem örgütlenme bakımından hem de sofralara yükledikleri anlam bakımından Antikapitalist Müslümanlar tarafından kabul edilebilir değil.²³²

Diğer bir itiraz ise; grup üyelerinden Münibe Altıparmak'ın sosyal medya aracılığıyla yapılan “sponsorlu binanızda oturarak sponsorsuz bir sofa üzerinden popülerlik aramayı da bırakın lütfen” şeklindeki paylaşımından anlaşılacağı gibi Eliaçık'ın sermayedarlar tarafından desteklenmesindedir.²³³ Aynı şekilde bunun da hareketin hem kendilerine sermaye sağlayacak kişi ya da kurumlarla ilişki kurmama ilkesi hem de sofraların herhangi sahibinin olmaması ilkesine aykırı olduğu düşünülüyor.

Eliaçık'ın “popülist” ve “sekülerlere yönelik” olduğu iddia edilen ve ilkelerinden uzaklaştığı düşünülen yeryüzü sofralarının karşısına birer direniş hali olarak çeşitli anlamlar yüklenerek konulan sofralar ise daha az ses getirse de grup tarafından hala değerlendiriliyor.²³⁴ Bunlardan biri Kartal'da emekliler ile “Emeklilerimiz Yeryüzü Sofrası Kurmaya Çağırıyor! sloganı ile 4 Temmuz Cumartesi Kartal Meydanı'nda Emeklilerimizle Yeryüzü Sofrası Kuruyoruz” denilerek oluşturuldu.²³⁵ Bir diğer sofa Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ile ve diğer bir sofa 11 Temmuz 2015 günü bostanında yapılması planlanan otopark projesine karşı Piyalepaşa Bostanı'nda kuruldu. Bunun yanında Serapool işçilerinin eylemlerine destek

²³¹ Özgür Kazım Kıvanç, yüz yüze mülakat, 27.08.2015.

²³² **age.**

²³³ Münibe Altıparmak, **Twitter**, 13 Mayıs 2015, <https://twitter.com/munibaltiparmak/status/609845600822132736> [28.08.2015].

²³⁴ Kuruluyor demek yanlış olacaktır. Verilen örneklerin etkinlik duyurularına bakıldığında daha net anlaşılacaktır.

²³⁵ Kapitalizmle Mücadele Derneği, “Emeklilerimiz Yeryüzü Sofrası Kurmaya Çağırıyor”, <http://www.wherevent.com/detail/Kapitalizmle-Mucadele-Dernegi-Emeklilerimiz-Yeryuzu-Sofrasi-Kurmaya-Cagiriyor> [29.08.2015].

amacıyla fabrika önünde çeşitli grupların da katılımı ile iki kez sofrası kuruldu.²³⁶ 20 Haziran 2015'te Serapool'deki durum gibi Tüm Emek Sen üyesi işçilerin işten çıkartılmaları üzerine Grand Hyatt Otel önünde bir yeryüzü sofrası kuruldu.²³⁷

²³⁶ “Serapool'da Yeryüzü Sofrası Kuruldu”, 24 Haziran 2015, <http://www.evrensel.net/haber/254465/serapoolda-yeryuzu-sofrasi-kuruldu> [29.08.2015].

²³⁷ “Grand Hyatt Otel Önünde Yeryüzü Sofrası”, <http://mucadelebirligi.com/index.php/haberler/emek/4160-grand-hyatt-otel-oenunde-yeryueze-sofras.html> [29.08.2015].

6. ANTİKAPİTALİST MÜSLÜMANLAR GEZİ PARKI'NDA

Gezi Parkı protestoları 2013 yılının şüphe yok ki en çok tartışılan konusuydu. 27 Mayıs 2013 günü Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında Topçu Kışlası'nın yeniden inşa edilmesi amacıyla iş makinelerinin parka girmesi tepkilere yol açtı. 29 Mayıs sabahı polisin göstericilere yönelik sert tutumuyla alevlenen olaylar aylarca sürdü ve ülke geneline yayıldı. Özelde parkta yapılması düşünülen proje ve genelde kentsel alana yönelik politikaların ciddi itirazlar doğurması sonucu yükselen tepkiler çeşitli düşüncelerden insanların farklı beklentilerle katıldıkları eylemlere dönüştü. Genel olarak kabul edildiği şekliyle protestoların arka planında, hükümetin otoriter söylemler geliştirmesinin ya da kimi grupların yaşam tarzlarına müdahale edildiği yönündeki algısının yattığını söyleyebiliriz. Elbette muhtemel sebepleri çok farklı okumalarla (ekonomi politik, siyasi, sosyolojik) çeşitlendirebiliriz.

Olaylar hakkında farklı kesimlerden çok farklı yorumlar geldi. Kimilerine göre Gezi, bir “devrimdi”. Kimilerine göre “dış mihrakların komplosu” olarak değerlendirildi. Uçtaki bu iki yorumun arasında nitelikli olsun veya olmasın hacimli bir literatür oluştu.

Antikapitalist Müslümanlar, Gezi Parkı'na katılımları ile de tıpkı 1 Mayıs'ta olduğu gibi çok ses getirdiler, medyanın yoğun ilgisiyle karşılaştılar. Grupla ilgili olarak lehte ya da aleyhte çokça yazılıp çizildi. Bu katılım grubun fikirleri ve eylemleri arasındaki bağın izlenmesi kadar çevresiyle ilişkilerini de belirlemiş oldu.

Geliştirdikleri ilişkiler ve düşünsel tutarlılığın incelenmesi adına önemli olan bu bölümde; Gezi Parkı'na katılımları, eylemler süresince nasıl bir tutum takındıkları, nasıl saiklerle parkta buldukları, temel itirazları ve bunlara bağlı çeşitli çevrelerle kurdukları ilişkiler ele alınacaktır.

6.1. Yeryüzü Cennetine Giriş: Katılım Süreci ve Faaliyetler

27 Mayıs 2013 günü iş makinelerinin parka girmesinin ardından 28 Mayıs'ta Gezi Parkı'na giden grup, diğer katılımcılar gibi çadır kurma kararı aldı. 29 Mayıs günü,

“‘Mülk Allah’ındır’ sözü, Allah’ın bir şeyi kendisi için var ettiği anlamından zaten müstağnidir, uzaktır. O bir şey ‘Bana aittir.’ diyorsa o bütün yaratılanlar içindir. İnsanlar olsun, canlılar olsun, hayvanlar olsun, doğa olsun bütün mahlûkat için, doğal düzen içindir. Onu korumak Müslüman’ın vazifesi.” diyerek “Mülk Allah’ındır Sermaye Defol” yazdıkları pankartları ile parka yerleştiler.²³⁸ Haftalık şura toplantıları sonrasında bir üyenin Gezi Parkı’nda henüz başlayan hareketliliği anlatması üzerine parktaki durumu yerinde gördüler ve grup olarak katılım kararı almış oldular. Olayların sonuna kadar parkta kalan grup herhangi bir başka oluşum ile değil Antikapitalist Müslümanlar olarak katılım gösterdiler. Bir mülakat gerçekleştirdiğimiz Özgür Kazım Kıvanç, eylemlere kendi argümanları ve kendi bakış açıları ile katıldıklarının altını çiziyor.²³⁹

22 Ağustos’ta bir haber sitesine verdikleri mülakatta Kıvanç Gezi Parkı’nda yaşanan olaylarda yer alma sebeplerini yaptıkları okumalardan edindikleri iki temel çıkarıma dayandırıyor. Bu çıkarımlardan birincisi; otoyol ihalesinde takındıkları kamu mallarına yönelik tutumla aynı biçimde mülkiyete ilişkindi. İkincisi ise; otoriterleşme eğilimine karşı radikal sayılabilecek bir meşruiyet/otorite eleştirisi ile bağlantılıydı:

Biz Kuran’ı okurken, İslam’ı okurken, Peygamberlerin mücadelesine bakarken iki şey görüyoruz; birincisi mülkün Allah’a ait olduğu bir bakış açısı, bizim de okuduğumuz mülk bütün insanlığıdır, etnik kimliği, mezhebi ne olursa olsun. İkincisi de "La illaha illallah," Allah’tan başka otorite yoktur. Dolayısıyla da bizim Gezi’de bulunmamızın nedeni şu: Mevcut otoriteye karşı, Allah’ın mülkünü bir azınlık gruba, zenginlere, sermayelere peşkeş çekmeye çalışanlara karşıydı.²⁴⁰

7 Haziran 2013 günü çok ses getiren Cuma namazını parkın girişinde kıldılar. Böylelikle daha sonra hazırlamaya devam edecekleri ve hareketin teorik temelleri ile ilgili fikir edinmemizde büyük rolü olan Cuma hutbelerinin ilkinde okumuş oldular.²⁴¹ İslamcılık bakiyesi ile ilişkili dikkat çekici bir husus da burada ortaya çıktı. Hareket, İslamcı grupların yıllarca tartıştıkları siyasal bir konu olan Türkiye’nin “dar-ül harb” olup olmaması ve buna bağlı olarak örneğin cuma namazının kılınıp kılınamayacağı meselesine bakışlarını şu şekilde ortaya koydu:

²³⁸ Birelma, **age**, 67

²³⁹ Özgür Kazım Kıvanç , yüz yüze mülakat, 01 Haziran 2014.

²⁴⁰ Gülşen İşeri, Soner Çetin, “Anti Kapitalist Müslümanlar Gezi’yi Anlattı”, 22 Ağustos 2013, <http://www.insanhaber.com/insan-ozel/anti-kapitalist-muslimanlar-geziyi-anlatti-h20335.html> [02.09.2015].

²⁴¹ “Antikapitalist Müslümanlar Gezi Parkı Cuma Namazı 7 Haziran 2013”, **Youtube**, 07 Haziran 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=DRIVGnaxLLE> [22.08.2015].

Doğanın savunusu, adaletin ve eşitliğin sağlanması için, hegemonyaya, baskılara karşı hep birlikte direndik ve Taksim Gezi Parkı'nı doğa katili sermayeden temizleyerek halkların barış içinde bir arada olmasına vesile olduk. Böylesi bir barış ortamında Cuma namazı kılmak inananların üzerine farz olmuştur. Biz de bu münasebetle burada Cuma namazı kılıyoruz.²⁴²

Gezi Parkı'nda oluşan koşulları manifestolarında da gördüğümüz gibi bir çeşit yeryüzü cenneti veya darüselam olarak değerlendirdikleri sonucuna varmak yanlış olmaz. Üyelerden Özgür Kazım Kıvanç'ın bir mülakatta “Sizin için komün bir hayat cennet o halde?” sorusuna verdiği yanıt da bu çıkarımı destekler nitelikte:

Elbette. Hem bu dünyada hem de diğer dünyada açlığın olmadığı, barınma sorununun olmadığı herkesin güler yüzle ve selam diyerek gezindiği bir ülkedir... Demek ki bu olabiliyormuş, hangi koşullarda oluyormuş bunu sorgulasınlar. Otoritenin olmadığı bir ortamda oluyormuş. O yüzden insanlar birbirlerini hasım yerine hısım görebiliyormuş.

Hutbe, Gezi'de biriken öfke ve itirazların tümünün sembolü haline geldiğini söyleyebileceğimiz Topçu Kışlası ve onun karşılığı olan inşaat sektörü/sermayesine yönelik eleştiriler ile devam etti: “Büyük binalar, köşkler, rezidanslar, ikiz kuleler, hep bir servetin ve gücün göstergesi olmuşlardır. Tarihte de bu böyledir. Bütün devrimci peygamberler kulelerde, saraylarda yaşayan, halkını sömüren hükümdarlara, firavunlara karşı durmuş; doğanın, emeğin, eşitliğin mücadelesini vermişlerdir.”

İlerleyen günlerde, grup parkta kalmaya devam etti, ancak 11 Haziran 2013 Salı günü polis müdahalesi ile mescitleri yıkıldı. İkinci Cuma hutbelerinde bunu yine Kur'an'dan ayetlerle sert biçimde eleştirdiler: “Allah'ın mescitlerinde, Allah'ın isminin anılmasını engelleyen ve onların harap olmasına çalışan kimselerden daha zalim kim olabilir? Bunların oralara korka korka girmekten başka çareleri yoktur. Bunlara dünyada zillet, ahirette de büyük bir azap vardır. (Bakara 114)”. İkinci hutbenin antikapitalist itirazlardan daha çok yöneticilerin eylemcilere yönelik tutumlarının eleştirisi ve bu eleştirinin ayetler ile desteklenmesinden ibaret olduğu görülüyor. Ayrıca Gezi sürecinde yoğun olarak gündeme gelen başörtülü kadınlara yönelik şiddet ve Bezmialem Valide Sultan Camii'nin kutsiyetine uygun olmayan davranışlar sergilendiği iddiaları da hutbede yer alıyor. İktidarın başörtüsü gibi özellikle Türkiye için ciddi bir yara olma özelliği taşıyan dini sembeler üzerinden istismar yaptığı eleştirisi getirilirken Gezi Parkı'nda kendilerinin böyle bir muamele

²⁴² Antikapitalist Müslümanlar, “Gezi Direnişi I. Cuma Hutbesi”, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/gezi-direnisi-i-cuma-hutbesi/> [01.09.2015].

ile karşılaşmadıkları, ancak münferit yahut grup halinde bu çeşit taciz olayları yaşanıyorsa buna asla izin verilmemesi gerektiği, bunun parktaki atmosfere yakışmadığı ifade ediliyor.²⁴³

Grup, takip eden günlerde özellikle cami ile ilgili iddiaların çokça konuşulması ve cami imamının cami içerisinde içki içilmediği yönünde beyanı üzerine imamı tebrik etmek için teravih namazına katıldı. Namaza katılan, cami içerisinde içki içilmediğini ve olaylar sırasında camiye giren göstericilerin bundan başka çarelerinin olmadığı tezini savunan Eliaçık: “Burada içki içilmemiştir” diyerek, dik bir duruş sergiledi. Onu tebrik etmek için buraya geldik. Bugün onun arkasında teravih namazı kılacağız. Kendisi burada olsun olmasın fark etmez. Ramazanın bu ilk gününde kendisini tebrik edeceğiz, destek olacağız” dedi.²⁴⁴

Mescitlerinin yıkılmasının ardından okunan hutbeden de anlaşılacağı gibi grubun polis müdahalesine dair ne düşündüğünü kestirmek zor değil. Polisin eylemcilere yönelik tutumunda art niyetli olduğunu ve kendi gruplarının polisle herhangi bir çatışmaya girmediklerini ve zaten bir çatışmanın parkın fiziksel yapısı itibari ile imkânsız olduğunu söyleyen Kıvanç şiddete karşı yaklaşımlarını ise şöyle izah ediyor:

İdeal olan tabii ki şiddet kullanılmadan derdinizi anlatabilmenin yollarını aramaktır, sonuna kadar. Hz. Peygamberin de en başından sonuna kadar yapmak istediği şey buydu. Ama Bedir’de karşılaşmak zorunda kaldı mı? Kaldı. Yani bir yerden sonra karşı durduğunuz fikir sizi öyle bir kısıpaca alıp sizi artık nefes alamaz hale getiriyor ki mecburen kendinizi savunmak adına siz de şiddet uygulamak zorunda kalıyorsunuz. Ama şiddet bizim için asla bir yöntem değildir. Olabildiğince uzak durmanın yollarına bakarız. Ama geçtiğimiz 1 Mayıs’ta böyle bir sahne oldu. Gittik, köprü kaldırılmış Eminönü’nde. Gideceğiz köprünün önünde basın açıklaması yapacağız. Derdimiz de şu; 1 Mayıs komitesinin içerisindeydik ve biz bir söz verdik gidebildiğimiz yere kadar gideceğiz Taksim’e çıkabilmek için diye. [...]. Polise diyoruz ki bırak köprünün önünde basın açıklaması yapacağız ve gideceğiz. Bırakmadı adamlar, gaz attılar. Mecburen orada karşı karşıya gelmek durumunda kaldık itiş kakış oldu yani. Ne yapabilirsin ki kaçamıyorsun yani.²⁴⁵

²⁴³ Antikapitalist Müslümanlar, “Gezi Direnişi II. Cuma Hutbesi”, <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/gezi-direnisi-ii-cuma-hutbesi/> [01.09.2015].

²⁴⁴ “Antikapitalist Müslümanlar, teravihi Bezm-i Alem Valide Sultan Camisi’nde kıldı”, **Milliyet**, 10 Temmuz 2013, <http://www.milliyet.com.tr/antikapitalist-muslumanlar-gundem/detay/1734708/default.htm> [02.09.2015].

²⁴⁵ Özgür Kazım Kıvanç, yüz yüze mülakat, 01.06.2014.

Grup üyelerinden Yusuf Akşeker ise iktidar medyasının olayı “şiddet, bunlar işte şöyle vahşi, otobüsleri ne hale getirmişler” şeklinde yansıttığını bunlara benzer şiddet olaylarının olmuş olabileceğini fakat olaylara katılan hiçbir grubun insan öldürmediğini ama polisin bunu yaptığını, mukayese edildiğinde bu tip şiddet içeren protestoların polisin eylemcilere yönelik tutumu karşısında çok hafif kalacağını söylüyor. Bu durumdan ise dönemin başbakanını sorumlu tutuyor ve kendisinin eylemcilere duyduğu kinin polis marifetiyle yansıtıldığını iddia ediyor.²⁴⁶

İktidarın dilinin “çok ayrıştırıcı, üstten ve kibirli” olduğunu söyleyen Kıvanç, Gezi Parkı’na bayrak, flama, poster gibi sembollerle katılan grupları da eleştirmekten geri durmuyor. Kendi aralarında bu konuyu tartıştıklarını söyleyen Kıvanç bu sembollerin Gezi sürecini takip eden potansiyel destekçilerin (anladığım kadarıyla muhafazakâr ya da dindar çevreleri kastediyor ama bu küme genişletilebilir) değer yargılarına uygun bulunmadığını ve hoş karşılanmadığını söylüyor:

Özellikle sol örgütlerin –biz bunun kendi aramızda tartışmasını da yaşadık- bizce çok yanlış bir tutum içerisinde her tarafı parti ya da örgüt simgeleriyle, kişiler üzerinden İbrahim Kaypakkayalar, Mahir Çayanlar, belki kendi mücadeleleri içerisinde çok kıymetli insanlar eyvallah. Ama bu halkın değerlerini temsil etmiyorlar yani o halkın içerisinde. Orayı bir sol örgüt alanıymış gibi göstermek yerine bütün o simgeleri kaldırıp sadece sivil halk varmış gibi gösterilebilirdi. Eğer bu başarılı olabilseydi, belki bugün AKP’yle bağımlılık ilişkisi içerisinde olan, AKP’yi mecburen destekleyen ama bir çıkış noktası arayan insanlar da oraya gelip gidip; “yahu burada ne oluyor, evet burada halk var, bayrak yok hiçbir şey yok, demek ki burada bir sıkıntı var ve insanlar belki haklı bir gerekçeyle burada olabiliyorlar” diyerek orada diyalog kurma yöntemlerini geliştirebilirlerdi.

Hala da yapılıyor. Mesela orada Gezi’de öldürülen çocukların mahkemelerinin önünde, yani bu artık insanların kafasında siz ne yaparsanız yapın o bayraklar sizin kendi değerleriniz içerisinde bir anlam ifade etse de halkın gözünde marjinal. Yani artık bu algı yerleşti. Bundan ne yaparsanız sıyrılamıyorsunuz.²⁴⁷

Kıvanç “yerlilik” eleştirisinin ardından ortak bir hedefe yönelik çalışmalar yapılması için; siyasetin alışılmış sembollerin kullanılmadığı ortak zeminlerde yapılması gerektiği ve bunun da ancak halk ile iç içe organize edildiğinde başarıya ulaşacağını söylüyor. Düzenlemiş oldukları (daha doğrusu çağrısını yaptıkları ki grup bunların katılımcılar tarafından düzenlendiğini özellikle vurgulamak istiyor) ve bayrak, flama

²⁴⁶ Yusuf Akşeker, yüz yüze mülakat, 01.06.2014.

²⁴⁷ Özgür Kazım Kıvanç, yüz yüze mülakat, 01.06.2014.

kullanmadıkları ileride ele alacağımız “Yeryüzü Sofralarını” ise bu tip bir hareketin örneği olarak veriyor.²⁴⁸

Sosyalistlerle teorik olarak çok büyük farklılıkları olmadığını söyleyen Sedat Doğan, farklılığın metodoloji alanında ortaya çıktığını söyleyerek sosyalist gruplara Kıvanç’inkine benzer bir eleştiri getiriyor: “Çok açık söylemek istiyorum: Eğer bir toplumda Fatiha bilmiyorsan, bir toplumda Ceme katılmamışsan, bir cenazede bulunmamışsan, "Allah razı olsun" dememişsen bu toplumda gerçekten devrimci olamazsın.”²⁴⁹

Gezi Parkı’nda yaşanan, belki de en dikkat çeken ve ses getiren olaylardan biri de Miraç Kandili programının yapılması idi. Yukarıda ele alınan eleştiri ile de bağlantılı olarak değerlendirmenin mümkün olduğu kutlama, Antikapitalist Müslümanlar’ın hareket yönteminin ortaya konması açısından önemli. Zira bu program; yine çokça tartışma konusu olan İslam’da kandillerin yerinin ne olduğu (dolayısıyla modernlik/gelenekselcilik) tartışmasını bir karara vararak noktayı yola devam etmek yerine, tartışmayı bir kenara bırakarak işlevi üzerine odaklanan bir düşünce yapısını işaret ediyor. Bunun da aslında pratik olarak karşılığının az önce eleştiri konusu olan “halkın değerleri” ile uyumluluk olduğunu söylemek mümkün. Gezi Parkı’nda kandil kutlanmasının eylemlere katılan diğer kişiler tarafından özellikle talep edildiğini söyleyen Sedat Doğan, kandili tanımladıkları “Kandiller halkların birlik, eşitlik, kardeşlik günleridir” pankartının anlamını ve esbabı mucibesini şöyle izah ediyor:

Şefaathat, kabir azabı, ölünün arkasından dua okunur mu, kandiller kutlanır mı gibi tartışmaları biz çok hızlı yaparken aramızda ve bir türlü sonuçlandıramazken, Gezi Parkı bize bu konuda nasıl tavır almamız gerektiğini göstermiş oldu. Aslında bu tartışmaların Kur’an’ın temel mesajını öldüren gereksiz tartışmalar olduğunu, Kur’an’ın özündeki ruhu toplumların zamanla gelenekler üzerinden ürettiğini bu üretimin kapitalistler tarafından tekrar manipüle edildiğini ve bunların tekrar ezilenlerin mücadelesine dahil edilmesi gerektiğini düşündük.²⁵⁰

Kandiller, teravîh ve Cuma namazları gibi üzerinde yıllardır tartışmalar yürütülen konularda Antikapitalist Müslümanlar’ın görüşü bir ilkeye dayanıyor; tıpkı İslam’ın olduğu gibi ibadetin ya da ritüellerin de sosyal yönünün vurgulanması. Toplumların inşa etmiş oldukları “kadim geleneklerin” İslam’ın sosyal yönünün işaretçileri

²⁴⁸ Özgür Kazım Kıvanç, yüz yüze mülakat, 01.06.2014.

²⁴⁹ Gülşen İşeri, Soner Çetin, “Anti Kapitalist Müslümanlar Gezi’yi Anlattı”, 22 Ağustos 2013, [02.09.2015].

²⁵⁰ Birelma, *age*, 68.

olduğunu ve bu geleneklerin toplumsallaşma, örgütlenme gibi fonksiyonları olduğunu düşünen Doğan, gelenekleri kabaca ikiye ayırıyor; “ezilen toplumsal sınıfların ürettikleri” ve “egemen sınıfın ürettiği”. Bunlardan ilki olan “kadim değerler” ya da “kadim gelenekler” Kur’an’dan, Sünnetten ve son olarak alt sınıfların ya da Müslümanların vicdanından süzülerek ortaya çıkmış olup bu kültür dinin sosyal boyutunun gündelik hayatta birer yansıması olarak değerlendiriliyor:

Biz bunun 5000 yıllık İbrahimi tarih ile birlikte kadim gelenek olduğuna inanıyoruz. Ve bizim yürüdüğümüz yol vahiy-Kur’an, bütün peygamberlerin çizdiği devrimci tevhidi yol, üçüncü olarak da antropolojik çalışmalara ihtiyacı olan üzerinde çok fazla çalışmalar yapılması gereken bu kadim halk kültürleri; bu Alevilik içerisinde de çıkar, Kürt halkının içerisinde çıkar, Yezidilerden çıkar her yerden çıkabilir: Eşitlikçi, ortaklaşıcı, kardeşleştirici bir yapı. Biz bu üçlü sacayağına oturtuyoruz.²⁵¹

Gerçekleştirmiş oldukları Kandil programının sözünü ettiği “kadim gelenek” olarak Türkiye’nin sosyolojisine uygun biçimde kendi argümanlarını desteklediğini düşünen Doğan, kutlama ile farklı kesimler arasında diyalogun önünün açıldığını ve sosyalist hareketlerin bu toplumsal yapıyı doğru okuması gerektiğini söylüyor. Teorik kısımda değindiğimiz sol ilahiyat çalışmalarında sıkça tartışılan Marx’ın dine yaklaşımının ikili yapısına gönderme yapıyor:

Hayatında hiç kandil kutlamayan insanlar kandili kutladı. Bunlar bu toplumun ürettiği, tamamen tanışma durakları. Biz buradan birbirimizi tanırız. Bu noktayı önemsiyoruz, bir sosyalist de olsak, inanç olarak Müslüman olmasak bile, Alevi olmasak, Kürt olmasak, Ermeni olmasak bile sosyolojik olarak olmak zorundayız. Sosyolojik olarak bir Fatih’i bir işçinin, bir emekçinin arkasından okuyabilmeliyiz. Bu mücadele bu şekilde kültürel kodlarla bütünleşirse, bu toplum artık Antikapitalist Müslümanları da aramaz... Sosyalist arkadaşlara da sesleniyorum Marks "din afyondur" derken aynı Marks "din Müslümanların içli bir çılgıdır" der. O zaman bunu içli bir çılgılık haline dönüştürelim.²⁵²

Hâkim sosyalist hareketin din konusunda takındığı tavrın eleştirisinden sonra Doğan da Kıvanç’ın flama ve bayrak eleştirisini yapıyor ancak bu kez esas husus “halkın değerleri” değil hareketi domine etme çabası olarak karşımıza çıkıyor. Önemzediklerini söylediği sosyalist grupları bir anlamda oligarşinin tunç kanunu üzerinden eleştiriyor. Gezi’de oluşan atmosferin otorite kabul etmediğini ve iklimin sürdürülmesi esnasında sosyalist gruplar tarafından yeni bir otorite tesis edilmesi çabasına girilmesinin hata olacağını söylüyor:

²⁵¹ Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

²⁵² Gülşen İşeri, Soner Çetin, **age**.

Sosyalist devrimci arkadaşları biz çok önemsiyoruz. Biz hep şunu söyledik toplantılarda; bu halk hareketi, anti-otoriter bir halk hareketi. Kendi içinde de otoriteyi ve öncülüğü kabul etmez... Bize düşen halka öncülük etmek değil halkın öncülüğü içinde erimektir. Biz o yüzden Meydana hiçbir zaman bayrak asmadık, büyük flamalarımız olmadı. Hatta Kandil günü büyük bir afiş astığımızda tamamen bütünleştirici bir afiştii. "Kandiller halkların, birlik, eşitlik ve dayanışma günüdür" dedik. Tamamen mesaj vermek istedik. Orada da bir mescid kurduk; çünkü bizim yaşam alanımızdı, mücadele alanımızdı, buradan da kopmamak gerekiyordu.²⁵³

Elbette yukarıdaki alıntıda “anti-otoriter” kavramının ne ifade ettiği burada önem taşımaktadır. Yazıya dökülmesi sırasında bir hata yapılmamışsa Doğan’ın burada kullandığı “anti-otoriter” kavramı yaklaşık olarak sivil alanların hükümet tarafından biçimlendirilmesi ve baskı altında tutulmasına karşı olmak anlamına geliyor. Öyleyse kavramdan hiyerarşik bir yapının tümü ile reddi anlamı çıkarılamaz dolayısıyla Gezi hareketini de yönetme çabaları meşru görülebilir. Ancak kavram otorite karşıtlığına denk düşüyorsa bu farklı bir politik duruş anlamına geliyor ki bunu teorik kısımda da ele aldığımız gibi “Allah’tan başka otorite yoktur” söyleminde yakalamak mümkündür. Sonuç olarak burada ikinci anlamın kastedildiğini düşünürsek hata etmiş olmayız.

Aynı mülakatta Kıvanç, yukarıda sözünü ettiğimiz “ayrıştırıcı” bulduğu bayrak, flama, sembol vb. eleştirisini yeniden ortaya koyuyor. Sembollerin fikirlerin önüne geçtiğini söylüyor ve sosyalist gruplara, birlikte hareket etmenin olanaklarının aranması teklifini getiriyor:

Fikir öne çıkmalıydı, figürler değil. Nasıl ki İslam’da peygamberin neye benzediği belli olmuyorsa, fikir ön plandaysa sosyalistler de komünistler de böyle yapmalıydı. Vazgeçsinler... Che, İbrahim Kaypakkaya, Mahir Çayan, hepsi çok kıymetli insanlar, hepsi çok ciddi mücadeleler vermiş, kimsenin ödeyemeyeceği bedelleri ödemiş insanlar ama artık bunların arkasına sığınıp mücadele etmekten vazgeçsinler. Ortak bir mücadele dili oluşturup hareket edelim, yoksa üstesinden gelemeyeceğiz.²⁵⁴

²⁵³ age.

²⁵⁴ age.

Sonuç olarak hayata geçirmeyi umdukları iletişimin ancak Türkiye siyasetine has ayrılıkların bir şekilde göz ardı edilmesiyle yakalanabileceğini düşünüyorlar. Daha doğru bir okumayla taktiksel olarak farklı gruplarda farklı çağrışmaları olan sembollerin veya sembol isimlerin bu iletişim sırasında fazlaca ön plana çıkarılmaması gerektiğini düşünüyorlar.

6.2. “Sizin Orada Ne İşiniz Var?”: Gezi’ye Katılımanın Getirdikleri

Gezi Parkı olayları, grup hakkında olumlu kanaatlere sahip olan kimi kesimleri hareketten soğuttu, şüphe ile bakan kimi muhafazakâr kesimleri daha da keskinleştirdi. Gruba zaman zaman yöneltilen teolojik veya fihhi itirazlar yerini daha gündelik politik eleştirilere bırakmaya başladı. Bunların başında Kemalistlerle, ateistlerle, komünistlerle ve dikkat çekici biçimde “faiz lobisi” ile birlikte hareket etmek geliyor. Olaylar sırasında bir TV kanalına canlı yayında konuşan Fatma Doğan kendilerini Kemalistlerle aynı safta olmakla suçlayanlara; “Yok Kemalistler de orada, yok işte Kürtler de orada. Olacak tabii kardeşim. Bizim onlarla problemimiz yok. Biz kardeşiz. Bizim böyle bir gündemimiz yok. Bizim hedefimiz, iktidar, sermayedar grupları, kendilerini üst sınıfa çekmeye çalışan ve diğerlerini ötekileştirip onları yoksulluğa mahkûm eden sınıfa karşıyız biz.” diyerek, Türkiye siyasetinin değişmezi seküler-dindar çatışması yerine bir sınıf çatışmasını referans aldıklarını ortaya koyuyordu.²⁵⁵ Yine muhafazakâr camiadan gelen tepkilere, Kandil günü namaz kıldırıp dua eden Eliaçık’ın iktidar ve devlet eleştirisi yaptığı cevabı şöyle:

Böyle yerlerde Kur’an okunmaz, dua edilmez diyenler bir kez daha yanılıyor. Yan tarafta çukurlar açtılar. Çukurlar nasıl çöktüyse ön yargılarda inşallah öyle yok olup gidecek. Bize diyorlar ki: Orada sarhoşlar var, ne işiniz var orada. Bizde diyoruz ki: Sarhoş olsun anlaşırız, yeter ki kalles olsun.

Bize diyorlar ki: “Onlar çapulcu.” Diyorlar ki; “onlar çete.” Bizde diyoruz ki: “Sokakta yeşil parkların arasında uyuyanların arasında çapulcu olmaz. Çapulcu devletin 40 tane odası vardır. Her bir odasında 40 tane fırıldak çevrilir. Çapulcular yağma yapanlardır, makam odalarında oturur, kravatlarıyla dolaşır. Çapulcular yağma yiyenlerdir.”²⁵⁶

²⁵⁵ “Gezi Parkı Direnişi Antikapalist Müslümanlar”, **Youtube**, 08 Haziran 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=z4WLKc4ZEIQ> [03.09.2015].

²⁵⁶ “Gezi Parkı’nda Kandil’li eylem”, **Radikal**, 06 Haziran 2013, http://www.radikal.com.tr/turkiye/gezi_parkinda_kandilli_eylem-1136463 [01.09.2015].

Burada ilginç olan yalnızca İslamcı camianın değil öyle görülüyor ki toplumun neredeyse hepsinin sahip olduğu; sebepleri değil ama sonuçları üzerinden bir kapitalizm eleştirisi ile grubun hedef alınmasıdır. Yani “faiz lobisi” söylemi üzerinden Antikapitalist Müslümanlarla gerçek antikapitalistlik/antiemperyalistlik yarışına girilmektedir. Yeni Şafak’taki 17 Temmuz 2013 tarihli köşe yazısında önce gelenekçi-modernist tartışması üzerinden Eliaçık’a yüklenen Salih Tuna, İslamcılık içerisinde Soğuk Savaş sırasında zirve yapan antikapitalist söyleme (bunlar arasında Antikapitalist Müslümanlar’ın etkilendikleri Şeriatı de yer alıyor) değiniyor, bir çeşit finans kapital komplo tezi ile bağlantılı şekilde “antikapitalist” eleştiriler getiriyordu:

Suudi Arabistan’ın sponsorluğu, İsrail’in teşviki, ABD’nin ve AB’nin onayıyla Mısır’da yapılan o alçak darbenin en işbirlikçi aktörlerinden Baradey’in telefonunu, “Biz darbecilerle görüşmeyiz, kendimizi kullandırmayız” diyerek elinin tersiyle iten Sayın Erdoğan’a demediğini bırakmıyorsun, yeryüzünün tüm müstekbirlerinin desteklediği bu alçak darbeyi alkışlayanlarla “yoldaşlık” ediyorsun!

Kapitalizme karşıyım diyorsun, piyasadaki bütün “devrimcilerin” iptal edemeyeceği bir ihaleyi (Koç- Ülker konsorsiyumunun karayolları ihalesi) kamu yararına iptal eden bir lidere lagaluga yapıyorsun!

Deutsche Bank “Gezi” dolayısıyla puslanan havayı görüp, “faizleri artırım” dayatması yapmaya başladı, sen hâlâ “direnişten” bahsediyorsun?²⁵⁷

Tıpkı az önce dile getirdiğimiz gibi Tuna, sonuçları üzerinden bir kapitalizm eleştirisine karşı görünmeyi bırakın bunu desteklediğini iddia ediyor fakat ilkesel düzeyde değil gündelik politika seviyesinde bir itirazı dile getiriyor. Ona göre asıl “antikapitalist” Eliaçık’ın “taarruzuna” maruz kalan hükümettir.

Eliaçık, eleştirilere sosyal medya hesabından yayımladığı ve Tuna’nın yazısı ile aynı tarihi taşıyan “Gezi Savunması Neden Oradaydım” başlıklı bir yazıda yanıt veriyor. Söz konusu paylaşımda, “darbecilerle”, “dış mihraklarla”, “din düşmanlarıyla”, “ergenekoncularla”, “ulusalcılarla”, “büyük sermaye gruplarıyla” ve Kemalistlerle bir arada bulunma itham ve eleştirilerine ilk olarak: “Cevabı çok basit; bunların hiçbirine inanmadım, inanmıyorum. Muktedirin dolduruşuna gelip bunlara inananlar, bizi çok ters bir yerde görebilirler fakat ben onlar gibi düşünmediğimden bana gayet normal geliyor” diyor. Ardından hükümetin “antikapitalist/antiemperyalist olmada” daha ileride olduğu savına şöyle karşılık veriyor: “Paranın dini imanı yoktur... Faiz

²⁵⁷ Salih Tuna, “Ebu Zer Sizin Gibi Salak Değildi”, **Yenişafak**, 17 Temmuz 2013, <http://www.yenisafak.com/yazarlar/salihtuna/ebu-zer-sizin-gibi-salak-degildi-38606> [03.09.2015].

bir dünya gerçeğidir... İstanbul'u finans merkezi yapacağız.' deyip daha 1,5 ay önce Borsa İstanbul'u 'besmele' ile açan, 'cesaret ödüllü', 'BOP eşbaşkanı' muktedir, 10,5 yıldır faiz lobisine zaten hizmet ettiğinden ve benim nazarımda tüm inandırıcılığını yitirmiş olduğundan bu yalanlara ne yazık ki karnım tok". Eliaçık, camide içki içilmesinin, bayrak yakılmasının, başörtülü kadınlara yönelik saldırı iddialarının gerçekdışı olduğunu ve bunların hükümetin "PR çalışmalarından" ibaret olduğunu savunuyor. Yazının devamında 28 Şubat'ta "sopayı tutanlara" karşı mücadele ettiğini ve yargılandığını bugün de bu görüşünün değişmediğini ilkesel bir duruş sergilediğini ve karşıt tezler doğru olsa dahi kendilerine bu ilkeler çerçevesinde "hüsn-ü zanda" bulunularak saygı duyulmasını beklediklerini söylüyor.²⁵⁸

Bir web sitesinde yayımlanan röportajında dini semboller üzerinden üretilen "ağır derecede muhafazakâr devlet söylemine" başvurulduğunu ve bununla dindar çevrelerin Gezi'den uzak tutulmaya çalışıldığını iddia eden Eliaçık, eylemlere katılanları "darbecilik" ile suçlayanlara karşı, "eğer Gezi'dekilerin böyle bir niyeti olsaydı, koşullar çok elverişliydi, olurdu. Darbeye benzer bir şey olurdu." diyor. Gezi'den sonra bir cadı avı başlatıldığı, bundan grubun zarar görmediği ve bunun altında da dini hassasiyetler olduğu savını içeren soruya ise: "Bu adamları neden gözaltına aldınız denilecektir. Onlar da direkt bizim söylemlerimizden dolayı değil de, bunlar işte 'Ergenekonculara alet oldular, Ulusalçıların saflarına geçtiler, Kürtlere destek verdiler' bahanesiyle bir şey yaparlar. Oysa bizim söylemimiz direkt hükümete karşı ve hükümetin icraatlarına karşı." şeklinde cevap veriyor.²⁵⁹ Anlaşılacağı üzere Eliaçık da kendilerine yönelik eleştirinin teorik alandan gündelik politikaya kaydığını ve esas tepkinin buradan doğduğunu düşünmektedir. Aynı web sitesine konuşan Sedat Doğan:

"Bize zulmedenlerle, 28 Şubatı yaşatanlarla ne işiniz var" diyorlar. O halde Gezi'den biz çıkalım, Kürtler Çıksın, Kemalizmle hesaplaşmış sosyalistler çıksın, eşcinseller çıksın, ne olacak o zaman! Zaten iktidar bunu istiyor... Bizler oraya sahip çıkacağız. Ortak bir mücadele alanı oluşturacağız ve rengi bütün halkların rengi olacak. Müslüman'a düşen de budur; ayette çok açık söyler: Dillerinizin ve dinlerinizin farklı oluşu Allah'ın ayetlerindedir. Bize diyorlar

²⁵⁸ R. İhsan Eliaçık, "Gezi Savunması Neden Oradaydım", **Facebook**, 17 Temmuz 2013, https://tr-tr.facebook.com/permalink.php?story_fbid=690209280995088&id=271788566170497 [04.09.2015].

²⁵⁹ Gülşen İşeri, Soner Çetin, "Gezi'de niyet darbe olsaydı Başbakan devrilirdi", 23 Ağustos 2013, <http://www.insanhaber.com/insan-ozel/gezide-niyet-darbe-olsaydi-basbakan-devrilirdi-h20400.html> [04.09.2015].

ki Kürtleri neden savunuyorsunuz, neden farklı eğilimleri olan insanları savunuyorsunuz...
Bunlar Allah'ın ayetleri...²⁶⁰

Gelen pek çok itiraza rağmen grup üyelerinin çok da karamsar olmadığını söyleyebiliriz. Zira kendilerine, hatta Gezi'ye katılan gruplara yönelik kitlesel bir karşı duruş olmadığını birkaç olayın ise organize edilmiş saldırılar olduğunu düşünüyorlar. Hatta hükümet ile ilişkisi bozulan muhafazakârların (mülakattaki örnek kentsel dönüşümle evi yıkılacak bir kadın), kendilerini “Müslüman olarak mücadele eden birileri” şeklinde gördüklerini ve temasa geçtiklerini söylüyorlar. Bu durumu ise muhafazakârların Gezi'ye yönelik bir “önerisi” olarak değerlendiriyorlar. Bu koşullar altında bütün sorunlu gördükleri alanlarda Gezi benzeri organizasyonların gerçekleştirilmesi teklifini yapıyorlar:

İşçi grevleri var, öğrencilerin hakları var, Kürtlerin meseleleri var, Alevilerin sorunları var, bu enerjiyi bütün alanlara yaymamız lazım. Bir işçi işten atıldığında Gezi Parkı'nı doldurduğumuz gibi o fabrikanın önünü de doldurmamız lazım. Mısır için de keza... Gezi bir kazanımdır, bu kazanımı dünyanın her yerine yaygınlaştırmak lazım. Bu bilinçle olursa ezilenlerle, Gezi ruhunu algılayamamış muhafazakârlarla daha rahat bütünleşebiliriz. [...] Onun yanına gidip doğruyu söyleyecek kimse yok, biz olacağız... Sosyalistler, antikapitalist Müslümanlar, Kürtler, ezilenler, demokratlar, ulusalcılar olacak.²⁶¹

Alıntıdan da anlaşıldığı üzere Antikapitalist Müslümanlar, muhafazakâr camiadan gelen eleştirileri kabul etmemekle birlikte muhafazakârların ekonomik olarak güçsüz kesimlerinin, kendilerine ilgi duyduklarını düşünüyorlar. Pek çok toplumsal sorun karşısında benzer eylemler organize etmenin, muhafazakârların teveccühünün kazanılması hususunda kendilerine yardım edeceğini umuyorlar.

²⁶⁰ Gülşen İşeri, Soner Çetin, “Anti Kapitalist Müslümanlar Gezi'yi Anlattı”, 22 Ağustos 2013, [02.09.2015].

²⁶¹ Gülşen İşeri, Soner Çetin, **age**.

7. GENEL BİR DEĞERLENDİRME

On dokuzuncu yüzyılda “Batı’nın”, siyasal, ekonomik ve askeri üstünlüğü tartışmasız hale gelmişti. İnsanlık, geçmişte tecrübe ettiğinden çok daha fazla iç içe geçmek durumunda kalmıştı. Artık ne imparatorluk evrenselliği ne de feodalizmin yerelliği hayatta kalabilirdi. Bilim, ilerleme, ulus, eşitlik, özgürlük gibi kavramlar yükselen değerler olarak dalga dalga yayılmıştı. Yüzyıl bittiğinde emperyalist taşkınlık topyekûn bir kıyım doğurdu.

Emperyalizm ve modernleşme, kendisinden bağımsız olmayan reaksiyonlara da gebeydi. Sömürge ya da yarı sömürge haline getirilen ülkelerde ortaya çıkan milliyetçilikler bunun birer örneğini teşkil eder. Benzer biçimde İslamcılık bu şartlar altında düşmanın silahı ile silahlanacaktır. İlginç olan, İslamcılığın Müslümanlara yönelik oryantalizmi (İslam’ın değilse de Müslümanlar’ın mevcut yaşam şekillerinin ilerlemeye mani olduğu yönündeki düşünce) sahiplenmesidir. Modernizmin getirdiği insan felsefesi, düşünce biçimi ve bunlara bağlı dünya görüşü benimseniyor, sonuç olarak yenilginin faturası geleneksel olana kesiliyordu. Ya da geleneksel olan modern olanın bir izahı, bir prototipi haline sokuluyordu. Bundan tamamen sıyrılmak, içinde bulunulan çağda pek mümkün değildi. Tartışma kaçınılmaz ve zaten arzu edilir süreç olan modernleşmenin nasıl gerçekleştirileceğine dairdi. Çözülen siyasi yapının korunmasını amaçlayan İslamcılık bu anlamda bir reform hareketiydi. Cumhuriyet dönemiyle birlikte ise İslamcılığa “gericilik” imajı layık görülecek ve düşüncenin hareket alanı kısıtlanacaktı. Zira kurucu modernleşme düşüncesi muhafazakâr bir tutum geliştirerek dine ait öğelerin kullanımını tekeline alıyordu. Faşizmin yenilgisinden sonra çok partili hayat İslamcılık için de yeni bir imkân(sızlık) demektir. Demokrat Parti ile birlikte İslamcılık milliyetçi-muhafazakâr siyasette kendisine yaşam alanı buldu. Böylelikle 1970’lerde ilk İslamcı parti kurulana kadar din referanslı politika hep muhafazakâr siyasetin stepnesi olarak kaldı. Bu tarihten sonra ise özerkleşti.

İslamcılığın ortaya çıkış döneminden miras kalan anti-emperyalizm, milliyetçilik, Asr-ı Saadet fikri ve dini kavramları modern olanlara uyarılama uğraşı yakın

dönemde de etkisini sürdürdü. İslamcı gelenek iki itirazda bulunuyordu. Birincisi, Batı'ya ya da modern dünyaya (bazen anti-emperyalizm, bazen milliyetçilik vs. yoluyla) ikincisi ise İslam'ın geleneksel yorumlarına yönelikti. Tarihselci yaklaşımlar ile geleneksel yorumlar çok farklı şekillerde modern düşüncenin süzgecinden geçiyordu. Terakki, zaruret, kudret gibi kavramlar İslamcı düşünce için kilit rol oynuyordu. Mağlubiyet hissi tabii olarak maddi terakki ve kudrete ilgiyi arttırıyor bunun içinse “rakibin oyun kurallarına” uymak anlamına gelen zaruret halinin ortaya çıktığı düşünülüyordu. İslamcı politika, su götürmeyecek şekilde iktidar hedefliyordu ki zamanla bu hedefe de ulaştı.

7. 1. İslamcılığın Kulvar Değişimi ve Antikapitalist Müslümanlar

1960'lı yıllardan sonra çeviriler yoluyla yurtdışından İslamcı düşünceye entelektüel bir katkı sağlandı. Sömürge tecrübesine de sahip kimi düşünürlerin muhafazakârlıktan kısmen uzak fikirleri Türkiye İslamcılığını da etkilemeye başladı. İran Devrimi ise iyiden iyiye devrimci ve enternasyonal fikirleri Türkiye İslamcılığı ile yakınlaştırdı. 1980 sonrası İslamcı düşüncenin Marksizm ve postmodernizm ile alışverişte bulunduğunu gözlemlemek mümkün hale geldi. Yüzyıllık bir geleneğin ürünü olarak modern kavramlar dini kaynaklardan referanslarla okundu. Ütopya olarak belirlenen “Asr-ı Saadet”, yapılan yorumlara göre kimi zaman İslam dünyasının güçlü olduğu dönemler dikkate alınarak tasarlandı kimi zaman yalnızca peygamber dönemi olarak görüldü. Ütopyanın birer öntasarımı olarak çok hukukluluk yaklaşımı ilkinde, Medine Sözleşmesi de ikincisine denk geliyordu. Bunlarla birlikte radikal duruşlar da vardı. Refah Partisi'nin yükseliş dönemine kadar serpilmiş bu fikirler Türkiye'yi “dar-ul harb” olarak görüyor ve bunun sonucu olarak örneğin devleti ve mülkiyet hakkını sorguluyorlardı. Bu fikirler ışığında İslamcı gruplar önce devleti, sonra da toplumu değiştirmek gibi bir strateji geliştirmişti.²⁶² Yıllar geçecek, hem İslamcılık merkez siyasete geri çekilecek hem de siyasetin merkezindeki kadrolar eski İslamcılardan oluşacaktı.

Sözünü ettiklerimiz Soğuk Savaş yıllarında yazılan kitaplara ait çevirilerdir. Bu dönem ortaya çıkan reaksiyon sol-sosyalist düşünce dünyasının kavramlarına sıkça

²⁶² Başından beri varılan kanılar İslamcı grupların ekserisi ile ilgilidir, tümünü kapsamaz. Örneğin İslam'ın geleneksel yorumunu öne çıkaran tarikat ve cemaatler bu analizin dışındadır. Ayrıca yapılan genellemelere uysa da diğer pek çok konuda İslamcı grupları üç beş arkadaşın sohbet gruplarına kadar farklı farklı ele almak mümkündür.

başvuruyordu. Bununla birlikte bu kavramlar genelde İslamcı yazarların analizlerinde tali öneme sahiplerdi. Sosyal demokrat esintiler içeren fakat radikal soldan uzak konumlandırılabilir yaklaşımlar hâkimdi. Zaman zaman bu kavramlar taktiksel olarak da kullanılmışlardı. Daha radikal olarak değerlendirilebilecek kimi yorumlarsa, sosyalizm ile İslam'ın salık verdiği ekonomik ve sosyal yapı arasında benzerlikler kuruyordu. Bu birinci tip yaklaşımların ortak niteliği İslam'da var olan bir sosyal adalet söyleminin mevcudiyetidir. İkinci tip yaklaşımlar ise daha çok "Hasan Hanefi ve Muhammed Arkoun gibi isimlerin dillendirdiği, solun içinden İslam'ın yeniden tanım bulduğu; teolojinin antropoloji haline geldiği bir 'İslami sol.'dur.²⁶³ Örneğin tarihselci yaklaşımı benimseyen Muhammed Taha gibi kimi isimler, İslam'ın "ruhu ile lafzını" ayrı ele alıyor ve İslam'ın nihai hedefinin bir çeşit sosyalizm olduğunu iddia ediyordu.²⁶⁴ Antikapitalist Müslümanlar'ı büyük ölçüde etkileyen Ali Şeriati'nin farkı ise bunu dinler tarihini sınıf çatışması üzerinden okuyarak bir ideoloji haline getirmeyi denemesiydi.²⁶⁵

Şeriati, inşa ettiği düşünceyi egzistansiyalizm, Marksizm ve İslam'dan oluşan bir sacayağı üzerine oturtmaya çalışıyordu. Faydalanılan bu fikirlerin sentezlenip aşılmasını öngören bu yaklaşımın temelinde ise "tevhid" inancı bulunuyordu. Ruh ve balçıktan yaratılmış olup bu diyalektikle kendi mahiyetini oluşturacak insan, Allah'ın halifesi olmasının bir sonucu olarak seçebildi, yaratıcıydı, bilinçliydi ve "tüketim cennetinden"²⁶⁶ seçtiği ütopyasına²⁶⁷ yollanmıştı. Habil ile Kabil'in çatışması ise avcı toplayıcı dönemin ilkel komünal toplumsal yapısı ile neolitik dönemin mülkiyetçi yapısının karşılaşması olup, sanıldığı aksine cinsellik ikinci plandaydı. Böylelikle sınıf çatışması ortaya çıkıyor ve tarih burada başlıyordu.

Tarih boyunca çatışmanın din ile küfür arasında olduğu yönündeki klasik iddia Şeriati için de geçerli olmasına rağmen yazarın bu kavramlara yüklediği anlamlar bambaşkaydı. İnsanlık tarihi boyunca hiçbir toplumun külliyen dinsiz olmadığını söyleyen yazara göre tarih, tevhid dini ve şirk dininin çatışması ekseninde

²⁶³ Mustafa Tekin, "Mülk Yazılarına Bir Kritik", **Umran Dergisi**, s. 188 (Nisan 2010):37.

²⁶⁴ Mahmud Muhammed Taha, **İslâm'ın İkinci Mesajı**, çev. Haydar Aslan (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011).

²⁶⁵ Ali Şeriati, **İslâmbilim, İslambilim 2, İslambilim 3**, çev. Hicabi Kırilangıç, (Ankara: Fecr Yayınları, 2011)

²⁶⁶ Şeriati, **İnsanın Dört Zindanı**, 22.

²⁶⁷ İnsanın cennetten çıkarılışını edebi bir dil ile anlatan çalışmada insan bilgi arzusu ile ütopyasına adım atar. Bkz. Burhan Sönmez, "Ütopya: Sol İlahiyat", **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**, der. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç (İstanbul: Birikim Yayınları, 2013):37-51.

şekilleniyordu. Sahih din tevhid dini olup, şirk koşmak tevhidi (Allah'ın birliği, insanların eşit yaratılmış olması, sınıfsız toplum, tabiattaki birlik vs.) inkâr etmek anlamına geliyordu. Küfür ise kökeni bakımından örtmek anlamına geliyor ve bu kavramlar amele dayandırılıyordu. Burada dinin tanrı ile insan arasında hususi bir alan olarak görülmeyip toplumsal yönünün belirginleştirildiğini görüyoruz. Şeriatî şirk dinine mensup sınıfların Firavun, Karun ve Bel'am Bin Baura'nın şahsında Kur'an'da üçe ayrıldığını, bunların sırasıyla iktidar sahipleri, sermayedarlar ve din adamları olduğunu söylüyordu. Karşı tarafta ise Antikapitalist Müslümanlar'a göre tevhid dinine inananlar (eşitlenenler, ortaklaşacı yapıyı ve doğal barış halini koruyanlar)²⁶⁸ ile Allah aynı safta yer almaktadır.²⁶⁹

Din adamlarının elinde fikhın da sınıfsal ilişkiler içinde muarız olduğunu söyleyen Şeriatî'ye göre fikhî yorumlardan önce İslam'ın ekonomi felsefesine odaklanmak gerekiyordu. Bu konuda çalışan ve bu çalışmada ismini zikrettiğimiz çoğu isimle aynı biçimde; paylaşma, emek, adalet, eşitlik gibi kavramlara vurgu yapan ayet, hadis ve hadiseler İslam'ın iktisat felsefesinin eşitlikçi/ortaklaşacı bir toplumsal yapıya işaret ettiği tezini doğrulayacak şekilde sıralanıyordu.

Benzer bir yaklaşımı benimseyen İhsan Eliaçık ve Antikapitalist Müslümanlar Şeriatî'nin fikirlerini bir nebze geliştirerek pratiğe odaklanan bir hareket oluşturmayı amaçladılar. İslamcı gelenekten farklı olarak teorik tartışmalardan sıyrılıp faaliyete ağırlık vermeyi denediler. Pratiği öne çıkaran bu yaklaşımın da Şeriatî'den ilhamla oluşturulduğunu söylersek hata etmiş sayılmayız. Zira Şeriatî de yaşamı boyunca teorik çalışmalarını sürdürmüş olsa da aktif siyasetten uzak kalmadı. Bununla birlikte "Şehadet"²⁷⁰ örneğinde olduğu gibi yaptığı konuşmalarda da eylemi öne çıkarıyordu.

İslamcılık deyince akla ilk gelen modernlik geleneksellik dikotomisidir. Konu buraya geldiğinde ise tartışma içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Neyin gelenekselin, neyin modernin hanesine yazılması gerektiği, dinsel veya modern olanla gelenekselin ne kadar uyumlu olduğu gibi çetrefil tartışmalar çoğu kez pratik olana sıranın hiç

²⁶⁸ İnanmak yeterli değildir. İnanan biri aynı zamanda amel bazında da küfürden kurtulmalıdır. Bkz. Antikapitalist Müslümanlar, "Antikapitalist Müslümanlar'ın Manifestosu", <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/manifesto.htm> [23.05.2015].

²⁶⁹ Şeriatî, **Dine Karşı Din**, 51.

²⁷⁰ Şeriatî, yaptığı konuşmada Hz. Hüseyin'in mücadelesinin düşünceden çok pratiğe dayalı olduğundan bahsediyor ve amacının zafer değil şehadet olduğunu bununla da geride kalanlara işaret vermeyi hedeflediğini öne sürüyor. Dolayısıyla yazar için mücadelenin esas hareketi yerli yerine oturtmaktan çok farkındalık oluşturmaktır. Bkz. Ali Şeriatî, **Şehadet**, çev. Murat Demirkol, (Ankara: Fecr Yayınları, 2013).

gelmemesi ve hakikatin uzağına düşülmesi riskini beraberinde getirmektedir. Grup, İslamcılık gibi modern kavramlara dini referanslar bulmakta; dinler tarihinden, Sünnetten ve Kur'an'dan pek çok kavramı politik iktisadi anlamlar yükleyerek kullanmaktadır. Ancak bununla birlikte bugüne kadar tartışılmış kandiller, bidat görülen kimi ritüeller gibi çoğu geleneği de kabullendiklerini ve sosyolojik bir zorunluluk olarak değerlendirdiklerini görüyoruz. İşte tam bu noktada hakikatin bulanıklaştığı yani postmodern yaklaşımın öne çıktığı yerde Eliaçık ile yollarının ayrıldığını söylemek mümkündür.

Hem Şeriatı ve Eliaçık, hem de grup için, “nasıl” sorusu yerine “neden” sorusunun öne çıkarılması, ritüellerin şekli ile ibadet yani esas kısımlarının ayrılmasının yolunu açmıştı. Rasyonalite bu çağın bir icadı olmamasına rağmen bu düşünme tarzının modern dönemlerde yükselişe geçtiği aşikârdır. Kendisini gelenekselcilikte konumlandıran bir inanan bile bundan geri duramaz, durması da beklenmez. Ancak Eliaçık'ın ritüellere yönelik modernist müdahalesi özellikle muhafazakârları/dindarları ciddi oranda rahatsız ediyor. Antikapitalist Müslümanlar ise Eliaçık'ın yaklaşımının “tekfirci” yaklaşımlardan çok da farklı olmadığını söylüyorlar. Sosyolojik zorunluluklar olarak gördükleri birtakım dinsel muameleleri yalnızca kendileri için değil, benzer düşünceleri savundukları sosyalist gruplar için de gerekli görüyorlar. Bu strateji de pratiği önceleyen bir grup için doğal görünüyor.

Antikapitalist Müslümanlar gelenekler arasında bir ayrıma gidiyorlar. Bunlardan ilki egemen sınıfların eliyle inşa edilenlerdir. İkincisi ise “kadim geleneklerdir” ki bunlar, toplumun “devrimci peygamberler” öncülüğünde inşa ettikleri geleneklerdir. Bu gelenekler ortaklaşacı toplumsal yapıyı sürdürmek ya da bunun yolunu yapmak için geliştirilmiştir. Örneğin kandil gibi ritüellerin bilgi düzeyinde tartışılması sonuçsuz görülüyor. Grup bu tip geleneklerin “halkların birlik, eşitlik ve dayanışma günleri” olarak görülmesinin ve verdikleri mücadelenin birer parçası haline getirilmesinin daha anlamlı olacağını düşünüyor. Zira peygamberlerin geldikleri toplumun kültürel antropolojisine uygun biçimde ritüellerin anlamlarını değiştirdiği fikrini benimsiyorlar.

Oluşturdukları ya da katıldıkları Yeryüzü Sofraları da gruba göre bu kadim geleneklerin bugüne uyarlanmış bir hali olarak karşımıza çıkıyor. Hz. İbrahim döneminde kimin tarafından kurulduğu bilinmeyen ve herkese inanç farkı gözetilmeksizin açık tutulan sofraların günümüzdeki hali olarak tasarlanan bu

sofraların; ortak yönetim şeklinde bir siyasal mesajı, çok kültürlülük şeklinde bir toplumsal mesajı ve ortak mülkiyet olarak karşımıza çıkan ekonomi-politik bir mesajı olduğunu düşünüyorlar. Bu üç mesajın gönderilmesi gerektiğini düşündükleri bütün alanlarda sofraların kurulmasına ya öncülük ediyorlar ya da kurulan sofralara katılıyorlar. Ayrıca gruptan tamamen bağımsız sofraların da kurulduğuna şahit oluyoruz. Bu durum grubun bu “kadim geleneğin” sahibinin, sponsorunun olamayacağı yönündeki fikrine de uygun düşüyor.

Yeryüzü Sofraları’nda verilen mesajlar grubun eylemlerinin temelini oluşturuyor. 1 Mayıs katılımından NATO karşıtı eylemlere, Hrant Dink’ten Madımak ve Başbağlar anmalarına, Ülker-Koç otoyol ihalesinden grevlere kadar pek çok eylem ve bunlara eşlik eden duyuru, hutbe gibi metinler genel olarak ortak mülkiyetçi, otoriteyi sorgular ve çok kültürlülüğü vurgular niteliktedir.

7.2. Muhafazakâr veya Mütedeyyin Kesimlerde Oluşan İzlenimler

Grubun geliştirmiş olduğu söylemin Türkiye’deki İslam referanslı siyasal düşünce için yabancı olması muhafazakâr ya da İslamcı çevrelerde şüphe uyandırmaktadır. Grup ise temsilcisi oldukları bu damarın yaşadığımız coğrafyanın kültürel geçmişinde yakalanabileceğini düşünüyor. Şeriatî’nin peygamber dönemi Medine’sinin on yılı haricinde hiçbir zaman tevhidin hâkim olduğu bir toplumsal yapının oluşmadığı yönündeki fikrinden hareketle grup da Türkiye’deki çoğu İslamcı grubun aksine İslam dünyasının “güçlü” dönemlerini ya da Osmanlı dönemini dahi özlem duyulacak zamanlar olarak görmüyor. Dolayısıyla siyasal projelerini ya da ütopyalarını buna göre şekillendirmiyor. Bunun diğer bir sonucu ise bu dönemlerde ortaya çıkan “heretik” ya da protest hareketleri kadim kültür veya gelenek olarak sahiplenmeleridir.

Tartışma buraya geldiğinde grubun teoloji ile antropoloji arasında tekinsiz bir alanda kaldığını söyleyebiliriz. Özellikle Yahudi ve Hıristiyan ilahiyatına sonrasında da İslam ilahiyatına getirdikleri eleştiriler üzerinden “antropolojik teoloji” ya da sol bir teolojinin kapısına çıktıkları iddia edilebilir. Aşkın bir tanrı inancının ideolojik tutumlar için zemin hazırladığı ya da bizatihi ideolojik olduğu da iddia edilebilir. Ancak bu yaklaşımların her zaman için Feuerbachvari bir teolojik anlayışa varması

mümkündür.²⁷¹ Böyle bir durumda ise grubun çokça üzerinde durduğu halkların kadim gelenekleri veya oluşacak kamuoyu Antikapitalist Müslümanlar'ın lehine işlemeyebilir.²⁷² Bırakın teolojiye yönelik ciddi bir müdahaleyi grubun savunduğu ekonomik ve siyasal kavramlar bile muhafazakâr/dindar kesimler tarafından (sınıf fark etmeksizin) fazlaca kabul görmüş ya da ilgi çekmiş gibi görünmüyor.²⁷³ Bu da grubun seslenmek istediği genişçe bir tabanla arasına kapanması zor bir mesafe koyabilir. Bu konuyu ele alan ve çeşitli toplumsal tabakalardan katılımcılarla yapılabilecek bir çalışma ilgi çekici olabilir. Böylece grubun mesajlarının kimler tarafından nasıl karşılandığını görebilir; belki de gelecekte grubu nelerin beklediğini tahmin edebiliriz. Biz ise burada sadece yazılıp çizilenlerle sınırlı kalmak durumundayız.

Sözünü ettiğimiz muhtemel mesafe şu anda da kısmen mevcuttur. Muhafazakâr kesimlerden Antikapitalist Müslümanlar'a iki çeşit itiraz geliyor; birincisi pratik alanda olup eylemlerinde takındıkları tutum ile ilgiliyken ikincisi teorik alanda karşımıza çıkıyor. 1 Mayıs'a katılımlarıyla birlikte ortaya çıkan Müslüman'ın antikapitalisti ya da kapitalisti olup olmayacağı tartışması, Gezi Parkı'ndaki tutumlarından sonra yerini daha çok eylemlerine yönelik eleştirilere bıraktı.

Adlandırma ile ilgili eleştiriler genel manada Müslüman olmayı zorunlu olarak bir siyasi tercih ile ilişkilendiren yaklaşımlardır. İslam'ı bütün siyasi yaklaşımlardan belli (gerektiği) ölçülerde taşıyan veya etki kabul etmeyen, aşkın, tarih dışı bir ideoloji olarak görmektedirler. "İslamiyet'in akidelerini bir anlamda □ tarih dışı □ sayabilirsiniz; ama İslam'a dayandırılan siyaseti □ tarih dışı □ saymak mümkün değil."²⁷⁴ Dolayısıyla bir ideolojinin zaman ve mekândan münezzeh algılanması mümkün değildir. Aslında Antikapitalist Müslümanlar da bu yaklaşımı tersinden yeniden üretiyorlar. Müslüman olmayı zorunlu olarak sınıf siyaseti mücadelesi

²⁷¹ Bkz. Hasan Hanefi "Teoloji mi Antropoloji mi?", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, çev. M. Sait Yazıcıoğlu, s. 23 (1979):505-531.

²⁷² Sosyalist sol ve din referanslı siyasetin "companeros (yoldaşlar)" olma imkanları üzerine bir değerlendirme içeren yazıda Ortodoks dinsel tabuların yıkılması (cinsellik, kürtaj, boşanma vs.) bir başlangıç olarak öneriliyor. Bu yaklaşım öyle sanıyorum ki Antikapitalist Müslümanlar'ın deyimi ile sosyolojik zorunlulukla uyumsuzdur. Bkz. Görkem Özizmirli "Özgürlüğün Teolojikleşmesi mi Teolojinin Özgürleşmesi mi?", **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**, der. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç (İstanbul: Birikim Yayınları, 2013):213-225.

²⁷³ Siyasal fikirlerinin teolojik yaklaşımlardan ayrı düşünülmesinin bir an için mümkün olduğunu varsaymak gerekecektir. Ayrıca bu kanaatimi herhangi araştırmaya dayandırmıyorum. Tamamen kişisel bir gözlemimi aktarıyorum.

²⁷⁴ Etyen Mahcupyan. "Ortadoğu'da Özcülük", **Zaman Gazetesi**, 10 Mayıs 2004, http://www.zaman.com.tr/yazarlar/etyen-mahcupyan/ortadogu-da-ozculuk_45974.html [11.10.2015].

vermek ya da kamusal alanda yeterli temsili sağlayamamışlar için (Kur'an dili ile yetimler olarak görüyorlar) kimlik siyaseti olarak okuma eğilimindedirler. Aslında Antikapitalist Müslümanlar için de 'Müslüman olmak' bu anlamda yeterlidir. Çünkü manifestolarındaki haliyle Müslüman zaten mülkiyet ve otorite iddiasında bulunmayan ve kimliklerinden dolayı insanlar arasında fark gözetmeyip doğal barışı koruyandır. Ancak bu isimlendirmede temel amaçları, aktif olarak içinde yer aldıkları hareketi tanımlamak, ne üzerine çalıştıklarını vurgulamaktır.

Grup, Gezi Parkı'na kamuya ait varlıkların inşaat sermayesine devri özelinde neoliberal politikaların eleştirisi için katıldığını söylüyordu. Ancak getirilen itirazlar daha çok hangi gruplarla birlikte hareket ettiklerine yönelikti. Grubun Müslüman olmak, tevhid, şirk gibi kavramlara yükledikleri ekonomi-politik anlamlar ise onlara bu konuda hâkim düşünceden çok farklı bir tutum geliştirme imkânı tanıyordu. Dolayısıyla Antikapitalist Müslümanlar için bu katılımı herhangi bir tutarsızlık ya da çekinilecek bir durum gözüküyor; zira Kürt sorunundan sosyalizme kadar İslamcılıktan farklı bir paradigmaya sahipler. Sosyalist solla birlikte hareket etmekte de bir beis görmüyorlar. Üretilen komplo teorileri üzerinden yapılan "faiz lobisi" ile birlikte hareket etme eleştirisi ise teorinin inandırıcı bulunmaması ve baştan kabul edilmemesi sebebiyle grup için anlam ifade etmiyor.

Teorik itirazlara doğrudan Antikapitalist Müslümanlar'ı değil ama İslam ve sosyalizm arasında benzerlik kuran çalışmaları eleştiren Gülen Cemaati lideri Fethullah Gülen'in, "İslam Sosyalizmi" adlı yazısını örnek vererek başlayalım. Gülen yazısında bu yaklaşımları bir "fantezi" olarak görüyor, bunun ancak Kutub'un sosyal adaletçi yaklaşımında olduğu gibi İslam'ın içtimai yönünün vurgulanması anlamına gelebileceğini söylüyor. Yazara göre İslam tamamen iktisat temelli bir toplumsal yapı kabul etmemiş ve "meseleyi hiçbir kişi ve zümreyi incitmeden, tabiatı beşere ve kâinata uygun şekilde tahakkuk ettirmiştir. Başka sistemlerde baskıyla tahakkuk ettirilen bu içtimai sistem, İslâm'da gönül rızasıyla tahakkuk ettirilmiştir." Gülen, ardından olması gerekene dair kanaatini Batı demokrasilerini örnek vererek liberal bir pencereden tarif ediyor ve paylaşımı ilgili hususları "Müslümanlar antikapitalistlerin"²⁷⁵ de verdiği hadis ve ayet örnekleri ile tamamen ahlaki bir mesele olarak değerlendiriyor.²⁷⁶

²⁷⁵ Bu kavramı hem Antikapitalist Müslümanlar'ı hem de bu konuda yazan, faaliyette bulunan herkesi (Eliyaçık, Şeriatî, Devrimci Müslümanlar gibi) kapsayacak şekilde kullanan bir çalışma için bkz. Güneş

Bu istikamette itirazlardan bir diğeri Türkiye’de sermaye devlet ilişkilerini eleştirirken “gerçek burjuva sınıfı biziz” diyen Erol Yazar’a ait. Yazar herkesin harcamasının Allah’ın kendisine verdiği kadar olması gerektiğini söyledikten sonra “Denetime de karşıyım. [...] Herkes hesabını Allah’a verir” diyor. Bu konu da mahalle baskısının olup olamayacağı sorusuna “Olamaz da. Âlemlerin Rabbi bizi kendisini tanıyıp tanımama konusunda özgür bırakmış. Kim kime baskı yapacak, Allah’tan büyük güç mü var?” sözleriyle yanıt veriyor.²⁷⁷ Eliaçık ile katıldıkları bir TV programında da paylaşmanın tercihe bağlı olduğunu; zenginliğe ruhsat verildiğini ifade ediyor ve Eliaçık’ın fikirlerini “komünizm oldu bu” sözleriyle eleştiriyor. Aynı programda klasik anlayışla Antikapitalist yaklaşım arasındaki farkı tespit etmek mümkündür. Bahçe sahipleri kıssasını yorumlayan Eliaçık kıssa da sözü geçen zenginin malını infak etmediğini ve muhtaç durumda olanlarla paylaşmadığı için Allah’a şirk koştüğünü iddia ediyor. Buna karşılık Yazar bu bahçe sahibinin malının Allah’tan olduğunu bilmemesi ve kibirlenmesi sebebi ile müşrik olduğunu iddia ediyor.²⁷⁸ Dolayısıyla klasik yaklaşım zenginin zenginliğine değil buna bağlı şımarıklığına karşı iken antikapitalist yaklaşım doğrudan kişinin zengin olmasına karşı duruyor.²⁷⁹

Yukarıdaki iki itirazın dışında muhafazakâr/mütedeyyin kesimlerden yükselen itirazların pek çoğunun ilgi çekici ortak paydası ise sınıfsal özellikleri ile belirginleşen muhafazakâr sermayeye/yaşam tarzına veya kapitalizme yönelik eleştirilere katılıyor olmaları. Teorik tartışmalara girebilecek düzeyde makalelerden gazetelerde yer alan yüzeysel köşe yazılarına kadar çok sayıda değerlendirme, Antikapitalist Müslümanlar’ı ya da “İslam-sol” birlikteliği üzerine geliştirilen diğer çabaları değerli bulduklarını da ifade ediyorlar. İslamcılığın mirasında böyle bir antikapitalist-antiemperyalist söylemin olduğunu biliyoruz hatta daha da yüzeysel biçimde TV dizilerine bile konu olan antikapitalist söylemin popülaritesini de görüyoruz. Ancak muhafazakâr kesimlerde aynı derecede “solun” antipatik

Gümüş, “Radikal Muhalefette Yeni Bir Soluk: Müslüman Antikapitalistler”, **Praksis**, s.35-36, (2014):107-134.

²⁷⁶ Fethullah Gülen, “İslam Sosyalizmi”, 20 Ekim 2011, <http://tr.fgulen.com/content/view/19759/3/> [19.09.2015].

²⁷⁷ Erol Yazar, “Erol Yazar: Gerçek burjuva sınıfı biziz”, Fadime Özkan tarafından yapılan mülakat. **Haber 7**, 20 Temmuz 2009, <http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/421393-erol-yazar-gercek-burjuva-sinifi-biziz> [19.09.2015].

²⁷⁸ “Karşıt Görüş” adlı TV Programı. “İhsan Eliaçık Erol Yazar (Tam)”, **Youtube**, 24 Eylül 2013, https://www.youtube.com/watch?v=DDo8_msV2Xg [19.09.2015].

²⁷⁹ Benzer bir yaklaşımı Kurtuluş Teolojisi’nde de görüyoruz. Bkz. Özizmirli, “Özgürlüğün Teolojikleşmesi mi Teolojinin Özgürleşmesi mi?”, 222.

bulduğu da bir gerçektir.²⁸⁰ Antikapitalist Müslümanlar'ın üzerine yapılan değerlendirmeler de pek çok örnekle bu durumu doğrulamaktadır.²⁸¹

Bu takdirin yahut neoliberal kapitalizm eleştirisinin yer aldığı metinleri kabaca tasnif edersek; birinci grup, İslam'ın bu yorumunun ekonomik indirgemecilik ile malul olduğunu düşünenlerden; ikinci grup, kapitalizmin bu tip bir eleştirisinin paradigma içi ve ancak sonuçları hedef alacak nitelikte olduğunu düşünenlerden; üçüncü grupsa Antikapitalist Müslümanlar'ın basit bir öykünme ve taklitçilik içinde “yanlış tarafta” yer aldıklarını düşünenlerden oluşuyor.

Bunlardan birincisine Asım Öz'ün değerlendirmesi örnek verilebilir. “Geçerli varsayımlardan bazılarına karşı çıkmak ya da onları değiştirmeyi içeren yeni anlayışların geliştirilmesine dair bir strateji arayışı kuşkusuz başlı başına değerli” diyen Öz, “ ‘buğz İslâmcılığı’nın ardından gelen ‘söz İslâmcılığı’nın sınırlarını bir miktar daha genişletme ve geliştirme düşüncesini” önemli bulduğunu söylüyor. Ancak bununla birlikte klasik İslamcılıktan rahatsız olduğunu söyleyen grubun klasik Marksist bir antikapitalizmden aynı derecede rahatsız olmamasını eleştiriyor. Bu yaklaşımların İslam'a ait olmayan kavramlara başvurduklarını hatta belli alanlarda “tecdid-i imana” sürüklenebileceklerini dile getiriyor.²⁸²

Diğer bir itiraz ise Anadolu bir yaklaşım benimseyen Lütfi Bergen tarafından yapılıyor. Bergen, İslamcı geleneğin “Batının tekno-endüstrisini alalım” mottosunun İslam ahlakı ile uyumlu hale getirilemediğini ve Müslümanlar'ın bu koşullar altında çaresiz kalarak sosyalizm gibi Batı menşeli ideolojilere kaydığını düşünüyor. Yazara göre Doğu toplumlarının iktisadi seyrinin farklılıklarının daha iyi kavranması gerekir. “İşçiler-patronlar ittifak ederek esnaf/zanaatkâr/köylüleri kentlere çeken ve mülksüzleştiren endüstriyel toplumu tahkim etmişlerdir.” Endüstri kapitalist sömürünün bir maskesidir. Dolayısıyla sosyalist/emek hareketleri başka bir sınıfın da sömürsü pahasına yürütülmektedir.²⁸³ Antikapitalist Müslümanlar da “emek savunusu içinde Batılı endüstriyel topluma, kentleşme düzenine, modernleşmenin eşya sistemine eleştiri getirememektedir. Bu cenah da bölüşüm meselesini kent

²⁸⁰ Bu durumun solun Türkiye’de algılanış biçimini şekillendiren belki onlarca sebebi bulunabilir.

²⁸¹ Türkiye’de “antikapitalist” söylemin ve “solun” nasıl algılandığının yukarıdaki argümanı destekleyen ve Antikapitalist Müslümanlar’ı değerlendiren bir örneği için bkz. Özlem Albayrak, “Antikapitalist Müslümanlar solcu mu?”, **Yenişafak**, 04 Mayıs 2012.

²⁸² Asım Öz, “İslâm, Antikapitalist Sözlüğün Neresinde?”, 02 Mayıs 2015, <http://www.haksozhaber.net/islam-antikapitalist-sozlugun-neresinde-47485h.htm> [17.10.2015].

²⁸³ Lütfi Bergen, “Sanayi Toplumu ve İslam: Anadolu Bir İtiraz”, **İştiraki**, s. 5-6 (Mart-Ağustos 2015): 161-164

içinde görmektedir.” Bu anlamda Antikapitalist Müslümanlar, İslamcılık, Kürt hareketi, sosyalist sol gibi “Türkiye’de muhalif düşüncenin kadro içi bir mücadele olduğunu ve taleplerini ‘toplumu ne kadar Batılılaştıracağız’ meselesine rücu ettiğini göstermektedir” şeklinde bir eleştiri pekâlâ mümkündür. Bunun sonucu olarak modern tarih okuması ciddi tenkit edilmeyerek tekno-endüstriyel medeniyet anlayışı, kırsalın kente itilmesi dolayısıyla proleterleşme gibi konulara değinilmeyerek “şimdinin teorisini yapmayı zaruri görmek(tedirler)”. Hareket dergisi menşeli Anadolu sosyalizmi fikrinin üzerinde durduğu Doğu/Anadolu halkları tipi üretim tarzı üzerine görüş beyan edilmemektedir.²⁸⁴

Bergen’in itirazına çok yakın bir eleştiri de Abdurrahman Arslan’dan geliyor. Arslan “İslam ve sola” dair vermiş olduğu mülakatta “solu” genellikle tarihsel-felsefi anlamlarından kopuk olarak kimi yerde Marksizm kimi yerde sosyalizm ile eş anlamlı olarak kullanıyor. Ardından doğaya ve tarihe materyalist bir bakışın İslam ile örtüşemeyeceği savı ile tartışmaya girizgâh yapıyor. Sonrasında felsefi uyumsuzluğu kenara bırakarak mevcut “İslami sol” yaklaşımların İslam tarihine yönelik okumalarında kullandıkları belli isimleri sağ ve sol İslami yorumların - daha doğrusu İslami olan ve olmayan yorumların - sahipleri olarak kategorize etme yaklaşımını eleştiriyor. Bunun genel olarak Müslümanlar’ın kendilerine ait kavramsallaştırmalara gidememelerinin bir sonucu olduğunu dile getiriyor. Burada da muhtemelen sol-sağ kavramlaştırmasını salt üretim ilişkilerine indiriyor. Mevcut kavramlarla (modern düşünceye ait kavramlar) geliştirilen karşıt dilin paradigma içi olup ancak kapitalizmin sonuçlarına yönelik bir itiraz taşıyabileceğini iddia ediyor. Kapitalist üretime yönelik romantik bir itirazda bulunan Arslan’ın yaklaşımının haklılık payını kabul etsek bile verdiği örnek üzerinden gidersek; “emperyalizmi ‘haram yiyicilik’ olarak ifade etmenin” emperyalizmin niteliğine dair nasıl yeni bir ufuk açacağını anlamak mümkün değildir.²⁸⁵ Dolayısıyla burada dikkat çekilen nokta önemli olsa da yine Bergen ile aynı noktaya varılmıştır.

Bu yaklaşımlarla hem sosyalist hareketlere hem İslamcılığa hem de Antikapitalist Müslümanlar’a eleştiri getirilmiş oluyor. Bu eleştiri kapitalizmin sonuçları yerine nedenleri üzerine odaklanma çabasında. Ancak en azından yakın gelecekte tekno-

²⁸⁴ Lütfi Bergen, “Antikapitalist İslam Sol Mu?”, **Birikim**, s. 303-304 (Temmuz- Ağustos 2014): 194-195.

²⁸⁵ Abdurrahman Arslan “İslâm’dan, Sol Bir İslâm Kadar Liberal Bir İslâm Türetmek De Mümkün Değildir”, Asım Öz tarafından yapılan mülakat, **Umran Dergisi**, s. 188, (Nisan 2010): 44.

endüstriden kopmak mümkün görünmüyor. Ayrıca Bergen'in sömürü ilişkilerinden tamamen azade ettiği geleneği fazlaca naif biçimde arzuladığını söylemek de mümkün. Her iki ismin de modernliği ve Batı'yı oryantalizmi yeniden üretir biçimde algıladığını kabul etmek gerek. Sonuç olarak teoride var olan boşluğu doldurma çabası, hareketi sınırlayarak tıpkı 1990'larda İslamcı hareketlerin başına geldiği gibi bir varoluş sorununa itebilir. Muhalefet imkânını ortadan kaldırarak "çok şeyler söyleyip, hiçbir şey söyleyememek" riskini ortaya çıkabilir.

Sosyalist düşüncenin²⁸⁶ İslami düşünceye baskın halde bulunduğu; dini düşünceye indirgemeci bir yaklaşımın sahiplenildiği eleştirisi ile bu düşüncenin "solun" basitçe taklidi ya da payandası olduğu yönündeki eleştiriler sonu olmayan tartışmalar doğurabilir. Zira birincisi sosyalist düşünce için de çetrefil bir konudur. Elbette bir dinin yalnızca ekonomik hayatı düzenlemeyi amaçlamasının katı bir iktisadi indirgemecilik olacağına, buna bağlı olarak Marksist altyapı-üstyapı sınıflandırmasının da değişik tartışmaları doğurduğunun farkında olunmalıdır. Ancak kendilerini Müslüman olarak tanımlayan bir grubun bundan tamamen habersiz olduğunu düşünmek de kolay değildir. Zira grup bugünün ihtiyacının dinin ekonomi-politik vurgusu olduğunu savunmaktadır. Ne var ki girişilen eylemler ve geliştirilen söylemler grubun İslamsız bir "Müslümanlık" anlayışına sahip olduğu yönünde şüpheler uyandırmaktadır. Özellikle grup tarafından ortaya konan, Eliaçık'ın seküler kesimlere seslenmeyi amaçladığı ve kendilerinin hitap etmek istedikleri kesimleri unuttuğu mütalaası da göstermektedir ki Antikapitalist Müslümanlar da oluşan bu intibam farkındadır.

7.3. Sosyalist Sol ve Antikapitalist Müslümanlar

Grubun giriştiği faaliyetler genellikle sosyalist solun üstlendiklerinden çok da farklı değil. Zaten grup üyeleri de değindiğimiz gibi bu benzerliği ortaya koyuyorlar. Bunlar işçi hareketi içerisinde değerlendirebileceğimiz eylemler ile kültüralizm arasında salınım yapıyor ve sosyalist solun günümüz siyaseti ile çoğu noktada örtüşüyor.

Elbette bu Antikapitalist Müslümanlar'ın sosyalist bir hareketten farksız olduğu anlamını taşıyor. İlk farklılık teorik çerçevede ortaya çıkıyor. Varılan nokta aynı

²⁸⁶ Sosyalist, Marksist ya da sol düşünce de diyebiliriz çünkü bahsettiğimiz eserlerde bu anlamda bir miktar kargaşa bulunuyor.

olsa da grubun çıkış noktası İslami kaynaklar. Bu noktada İslamcılık ile daha çok benzeşiyorlar. İkinci farklılık ise yöntemeldir. Antikapitalist Müslümanlar sosyalist hareketin alışık olduğu bir eleştiri olan “yerliliği” gündeme taşıyor. Toplumun büyük kısmından kopuk ve temel gayeleri erteleyip aşılmaz bir laiklik obsesyonuna tutulmuşluk yerine kendilerinin de katılabilecekleri ilkesel bir birlikteliği teklif ediyorlar. Daha önce sözü edilen sosyal zorunluluklara vurgu da bu eleştirinin bir sonucudur. Böylelikle temel eylem ilkeleri üzerinden hem İslamcı harekete hem de sosyalist harekete eleştiri getiriyorlar.

Sosyalist solda oluşan izlenime gelirse Antikapitalist Müslümanlar’ı muhafazakâr kesimden tabii olarak daha sıcak karşıladıklarını söyleyebiliriz. Mevcut koşullarda muhalif bir hareket olarak pratik yakınlığın yanı sıra, amaçlanan politik hedef özellikle mülkiyet konusunda benzerlik taşıyor. Bununla birlikte Antikapitalist Müslümanlar’ın otoritenin ortaklaşması konusundaki fikirleri ve buna bağlı hiyerarşiyi reddeden örgütlenme biçimleri sosyalist örgütlerle birebir örtüşmeyebilir. Ayrıca mevcut seçim sistemi ve temsili demokrasi konusundaki fikirleri de grubu farklı bir noktaya taşıyor. Grubun bu çevrelerde değerlendiriliş şekli de farklılık arz ediyor. Dinde aydınlanmacı yaklaşımı benimseyenler için İslam referanslı bir hareket, anlam ifade etmezken, Marksizmi bu kalıbın dışında “olguların ikili tabiatının” farkında olarak okuyanlar için bu çaba dikkate değer. Yani din egemen söylem içinde “halkın afyonu” iken, alt sınıflar için “mazlum varlığın feryadı, kalpsiz dünyanın hissiyatı” olabilir. Zira burada mahkûm edilen dinin muhtevası değil onun sosyal işlevidir.²⁸⁷ Engels’in de üzerinde durduğu Aydınlanmacı filozofların düşündüğünün aksine dinin her koşulda “gericilik” ile eşdeğer görülmesinin yanlışlığıdır. Dolayısıyla din stratejik olarak değerlendirilmiş olsa da muhalif bir hareket potansiyelini içinde barındırır.²⁸⁸ Bu potansiyel, Antikapitalist Müslümanlar’ın kadim geleneğin ürünü olduğunu düşündükleri modernite öncesi ortaya çıkan ve “sol dini yorumlara dayanan isyanların çıkış noktasında baskı ve yoksulluğa tepkiden ziyade belirgin bir insani yüceliş arzusu[nun] yer aldığı”²⁸⁹

²⁸⁷ Kazım Özdoğan, “Bir Özgürlük Teolojisinin İmkânları Üzerine”, 15-16.

²⁸⁸ Thomas Münzer’den tutun da Kurtuluş Teolojisi’ne ve heretik yaklaşımlara kadar bunu örneklendirmemiz mümkündür. Bkz. Friedrich Engels, **Einleitung zur englischen Ausgabe der “Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft”**, MEW, 22. Cilt, Berlin, 1972’den aktaran Kazım Özdoğan, **age**, 17-18.

²⁸⁹ Laçiner’e göre İslam dünyasındaki batını tasavvufi yorumlar bunlara örnek verilebilir. “Nitekim İslam dünyasında bu tür isyanlar ‘Enel Hak’ dedirten tasavvufi akımlardan ilham alırken, aynı damar Hıristiyan toplumdaki son –sol- dini isyanın ideoloğu T. Münzer tarafından ‘Enel Hak’ın

kabulü ve daha önce değinilen aşkın yerine içkin tanrı inancı ile birlikte daha rahat mülhaza edilebilir. Sol ilahiyat adıyla toparlayabileceğimiz bu yaklaşımın temelinde ise Şeriatî’de egemenlere ait görülen soyut tanrı anlayışının ya da göklerin ilahiyatının yeryüzüne indirilmesi gayretini görüyoruz.²⁹⁰ Bu yaklaşıma binaen Rosa Luxemburg’un “dinin toplumsal yönünü sosyalist harekete taşıma fikri” ve Ernst Bloch’un “Marksizm’in dirilişçi yorumunu” geliştirme çabasını din ile içtimai hareketlerin teorik yakınlaşmalarına örnek olarak verebiliriz.²⁹¹

Sözünü ettiğimiz sol/heretik/Batını tasavvufi yaklaşımların tesiri Antikapitalist Müslümanlar’ın yaratılış ve tevhid anlayışlarında da görülüyor. Daha evvel düşünsel temelleri ele alırken bir miktar değinmiş olduğumuz bu yaklaşım Sedat Doğan tarafından şöyle ortaya konuyor:

Bizde dualist bir bakış var. Biz varlığı var eden bir varlığa inanıyoruz [...] Varlık bir bütün. Halife kavramından bunu ispatlayabilirim. ‘Yarattım’ deseydi... ‘Halife atadım. Benden bir şeyi yeryüzüne atadım.’ Ben uzamsal bir şeyden bahsediyorum, öyle kopuk bir şeyden bahsetmiyorum.²⁹²

Grubun bu yaklaşımının ikinci bir sonucu da Marksizm ile ilişkilendirilebilir. Doğan, yine “tevhid” kavramına başvurarak Marksizm ile aralarında fark olduğunu söylüyor. Bu farkı “sahipliğin ontolojik tartışması” üzerinden izaha girişiyor:

Tevhid ve şirkin anlamı budur. Allah’a inanıyorum... Neyine göre anlayacaksın ki? Namaz kılınca mı? [...] Tam bu sahipliğin ontolojik tartışması; sahip olabilmenin. Marksizm tam burada çatıştırıyor. [...] ‘Kimden aldın dedemden, dedem bunun için savaştı. Köle diyor ki “o zaman ben de seninle savaşıcağım.” Müslüman ne diyor burada? Müslüman da savaştı kimin için ezeli ve ebedi varlığa sahipliği atfedebilmek için. Bunun uzamsal/halife boyutundaki karşılığı nedir? Mülkiyetin ortaklaşması ile Allah’ın yeryüzündeki mülkü ve otoritesi gerçekleşmiş oluyor.²⁹³

Mülkiyetin ortaklaşması ve kamusallaşması ile yalnızca Allah’a ait olması arasında pratik bir farklılık olmadığını düşünürsek bu konuda Antikapitalist Müslümanlar ile Marksizm arasında yalnızca saikler açısından ince bir ayırım olduğu tespitini

Hıristiyanca denilebilecek” bir temsile kavuşuyordu. Ömer Laçiner “Bir İlahiyat Olacak İse”, **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**, der. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç (İstanbul: Birikim Yayınları, 2013): 80-81.

²⁹⁰ Sönmez, “Ütopya: Sol İlahiyat”, 50.

²⁹¹ Özdoğan, **age**, 19-20.

²⁹² Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

²⁹³ **age**.

yapabiliriz. Aksi durumda bu ancak İslamcılığın pratikte nasıl bir karşılığı olduğunu bilmediğimiz “egemenliğin Allah’a ait olması” tartışması kadar anlamlı olacaktır.

7.4. Teoriden Pratiğe Anti-Kapitalist Müslümanlar

Bu tartışmalar sürmekle birlikte Antikapitalist Müslümanlar daha önce dile getirildiği gibi pratiği önceleyen bir yaklaşıma sahipler. Latin Amerika Kurtuluş Teolojisi’ne benzer tarzda bir yaklaşımla asıl olanın eylem olduğunu düşünüyorlar. Zira Kurtuluş Teolojisi’ne göre “önemli olan doğru öğretisi (ortodoxi) değil, bu sorumluluk bilinci ile gerçekleştirilen doğru eylemin (ortopraxi) kendisidir.”²⁹⁴ Yukarıda tartıştığımız bütün bu teorik yaklaşımların Antikapitalist Müslümanlar ile temas noktaları olduğu açık biçimde ortada ancak grubun tam olarak nasıl bir tablo çizdiğini örneğin bahsetmeye çalıştığımız siyasal teoloji konusunda duruşunun tam olarak nasıl olduğunu bilmiyoruz. Pratik olanın öne alınması harekete hem esneklik ve dinamizm katıyor, hem de katı ideolojik duvarlardan kurtulmasını sağlıyor. Böylelikle boğucu tartışmalardan çok eylemi öne çıkartan ve sonuca odaklanan bir anlayışı hâkim kılıyor. Elbette potansiyel felsefi tutarsızlıkları yüklenme tehlikesini de beraberinde getiriyor.

Belki de, daha evvel İslamcılık adına bir hata olarak görülebilecek teorik tartışmalarda boğulup hayatı ıskalama durumu Antikapitalist Müslümanlarca tekrarlanmıyor. İslamcılığın modernizminin yahut öze dönüşçülüğünün bir ürünü olarak karşımıza çıkan avam dini-havas dini ayrımı ve sürüp giden teorik tartışma yerine antropolojiye yaslanan bir anlayışı temsil ettiklerini ve kandiller gibi İslam’ın geleneksel yüzü olma ihtimali bulunan ritüellere bakış açılarının bu doğrultuda olduğunu görüyoruz. Onlara göre bu ritüeller, İslam’ın özü olarak vurguladıkları ve yukarıda saydığımız kavramların sosyal boyutta inşasından ibarettir. Dolayısıyla bu gelenekler üzerinden yapılacak tartışmalar ile topluma yabancılaşmak yerine zaten dinin özünün bir yansıması olan bu geleneklerin amacına uygun olarak yeniden inşası (ibadetlerin anlamlarının sınıfsal ilişkiler tarafından yeniden üretilmesi eleştirisi ile örneğin ibadet için toplanılmasının dayanışma ruhunu canlı tutması) tüm faaliyetlerin bir özeti niteliğinde.

²⁹⁴ Murat Kuyurtar, “Kurtuluş Teorisi Tartışmalarında Sorunlu Eksen: Felsefî Tutumlar”, **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**, der. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç (İstanbul: Birikim Yayınları, 2013): 210.

Eliaçık ile ayrıldıkları bu noktaya değinmiştik. Eliaçık'ın ritüel ve ibadeti ayrı gören ve tarihselciliği, reformculuğu ön plana çıkaran yaklaşımı, grup için hem muhataplarının sosyolojisine aykırı hem de anlamsız bir çabanın ürünüdür. İkinci bir fikir ayrılığı da birincisiyle ilişkili biçimde Eliaçık'ın sürekli seküler toplumsal kesimlere yönelik çalışmalar yürütmesi ve muhafazakârların kırmızı çizgilerini bu kesimler lehine zorlamasıdır. Birinci yaklaşımıyla da Eliaçık'ın muhafazakâr kesimleri kaybetmeyi göze aldığını varsayarsak grubun bu eleştirilerinde haklı olduklarını düşünebiliriz. Grubu rahatsız eden ise Eliaçık'ın kendileri ile hareket ediyor ve onlara liderlik ediyor olarak görünmesi ki bunu egemenlerin bir komplosu olarak değerlendiriyorlar.²⁹⁵ Gerçekten de pek çok kimsenin nazarında Eliaçık grubun lideri pozisyonunda görülüyor ve özellikle muhafazakârlara da seslenmek isteyen Antikapitalist Müslümanlar için bu, maça “1-0” geride başlamak anlamına gelebilir.

²⁹⁵ Antikapitalist Müslümanlar bizatihi muhafazakâr kesimlere ciddi eleştiriler getiriyorlar ancak Eliaçık'ın eleştirilerinin kendilerinin yürüttüğü mücadelenin (ortak mülkiyet, ortak otorite, çok kültürlülük alanında) dışında olduğunu düşünüyorlar. Özgür Kazım Kıvanç, telefonla mülakat, 27.08.2015.

8. SONUÇ

Çalışmanın başında dile getirdiğimiz gibi en geniş tanımıyla İslam referanslı politik söylemler geliştiren bütün siyasi hareketleri İslamcılığın farklı veçheleri olarak görmek mümkündür. Ancak Antikapitalist Müslümanlar'ın atıf yaptığı kaynakların ortaklığı, dinsel kavramlara modern anlamlar yükleme ve anti-emperyalizm dışında İslamcılık ile pek de benzerlikleri olduğunu söyleyemeyiz. İslamcılık için anti-emperyalizmin ve hatta anti-kapitalizmin çoğu zaman sadece Batı'yı hedef alan tepkiye dayalı bir söylem düzeyinde kaldığını düşünürsek bu noktada da benzerlik taşımazlar. Değindiğimiz gibi İslamcılığın terakki ve kudret anlayışı "kalkınmacılık" eleştirisinde, gücü ele geçirme yöntemi ve zaruret anlayışı, Emeviler ile Hz. Hüseyin'in mücadelesinde pragmatik tutum takınanların eleştirisinde topa tutuluyor. İslamcılığın bugüne kadar hep temasta kaldığı milliyetçilik, ulus-devleti meydana getiren iktisadi faktörler dikkate alınarak Firavun'un ve Nemrud'un kurduğu gibi şirke dayalı ekonomik, siyasi bir düzen olması eleştirisi ile reddediliyor. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik, emek, mülkiyet hakkının reddi,²⁹⁶ otoritenin reddi gibi muhafazakârlıkla tamamen zıt olup, spektrumun soluyla hatta mülkiyet ve otorite hakkında tutumları göz önüne alınırsa radikal solla ilişkilendirilebilecek kavram ve düşünceler de grubun siyasi yelpazede merkezin uzağında olduğunun bir kanıtıdır. İslamcılık içinde de özellikle 1970'lerden 2000'lere kadar bu tarz düşüncelere zayıf da olsa rastlamak mümkündür. Ancak Antikapitalist Müslümanlar'ın tarih felsefesi, insan felsefesi ve en önemlisi ütopyası klasik İslamcılıktan çok farklıdır. Dolayısıyla Antikapitalist Müslümanlar'ı İslamcılıktan ziyade, toplumsal düzeni değiştirme hedefi olan, sınıfsal eşitliği savunan, temsili demokrasi ve siyasi parti yoluyla üretilecek siyaseti reddeden anarşizme yakın²⁹⁷ bir hareket olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır.²⁹⁸ Yalnızca teoride değil pratikte de durum aynıdır. Katılım

²⁹⁶ Bu reddin ihtiyaç fazlasının infak ya da yok edilmesi anlamına geldiğini eklemek gerekir. "Sosyal Kafâ", 24 Temmuz 2013, [13.07.2015].

²⁹⁷ Anarko komünizm ya da kolektivist anarşizm buraya uygun düşebilirdi ancak grubun fikirlerinden henüz net bir sonuç çıkarmak mümkün değildir. Yalnızca anarşizm tespitini yaparken bile itirazlar gelmesi mümkündür. Ancak kusurlarını kabul ederek belli genellemelere gitmek anlamlı olabilir.

²⁹⁸ "İslamcılığı burjuva ideolojisi olarak tanımlıyoruz, Kemalizm gibi. O yüzden İslamcılığı bıraktık yeniden Müslüman olduk diyoruz", Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014. Ayrıca Antikapitalist

gösterdikleri ve düzenledikleri eylemler de genel olarak işçi-emek hareketi, savaş ve NATO karşıtlığı, çevre ve kimlik politikalarına dairdir. Sonuç olarak bunlar da çoğunlukla sol hareketlerin dâhil oldukları eylemlerdir. Ancak grup kendisini ne İslamcı ne de sol olarak tanımlamaktadır.

Antikapitalist Müslümanlar'ı hem İslamcılıktan hem de sosyalist soldan²⁹⁹ ayıran ortak bir nokta var; otoriteye ya da iktidara karşı postmodern bir tutum takınmaları. Hiyerarşik bir yapılanmaya gitmeyen grup, yalnızca örgütlenmede değil düşünce anlamında da merkezileşme eğilimi taşımamaktadır. Gezi Parkı'nda sol örgütlere yönelik eleştirilerinde de gördüğümüz gibi “bir halk hareketi halinde, bir sivil hareket halinde kalmak” istiyorlar.³⁰⁰ İslamcı harekette gördüğümüz önce devleti sonra toplumu değiştirmek gibi iktidar hedefleyen bir projeleri yok. Daha aşağıdan, kendiliğinden ve yatay örgütlenmeden hiç kopmayarak arzu ettikleri siyasal düzeni kurmayı hedefledikleri postmodern bir yaklaşıma sahip olduklarını söyleyebiliriz.³⁰¹ Bu da yine hakikatin değişkenliğine vurgu yapan ilahiyatın sol yaklaşımına uygun biçimde şekillenmiş görünüyor.³⁰² Ancak eylemleri ve düşünceleri arasındaki mevcut tutarlılığa rağmen hayatın griliğinde nasıl sonuçlar elde edeceklerini kestirmek kolay değil. Zira bu serbestliğin kırılabilirliği arttırması muhtemeldir.

Antikapitalist Müslümanlar eylem, söylem ve itirazlarından da anlaşılacağı gibi bir muhalefet hareketidir ve sosyalist solu da eleştirmesine rağmen hareketin hedefinde temelde Türkiye'nin değişen iktisadi yapısı ile sınıfsal farklılıkları belirginleşen muhafazakâr/mütedeyyin kesimler ve buna bağlı değişen dünya görüşleri vardır. Bu tespiti yaparken grup üyelerinin belki de çoğunun muhafazakâr kesimlerden geldiklerini ve grubun çoğunluğunun öğrenci, küçük esnaf, işçi ve işsizlerden oluştuğunu gözden kaçırmamak gerekiyor. Grubun sosyalist hareketlerle ilkesel bir birliktelik, bir yoldaşlık ilişkisi kurmak ve böylece “mahalleler arası geçişkenliği sağlamak”³⁰³ konusundaki yaklaşımı hem sosyalist hem İslamcı siyaset için olumlu sonuçlar doğurabilir. Türkiye'de solun, muhafazakâr tonu ağır basan bir toplumda kendi düşüncesini var eden yoksul kitlelerin büyük kısmından ayrı düştüğü

Müslümanlar'ı ve benzer düşünceye sahip kesimleri “radikal sol muhalif” hareketler olarak değerlendiren bir çalışma için bkz. Güneş Gümüş, *age*, 129.

²⁹⁹ İslamcılığın ya da sosyalist grupların çoğunluğunu kastediyorum ve teoriden çok pratiği göz önüne alıyorum.

³⁰⁰ Birelma, *age*, 76.

³⁰¹ Güneş Gümüş, *age*, 122-123.

³⁰² Sönmez, “Ütopya: Sol İlahiyat”, 39-40.

³⁰³ Birelma, *age*, 71.

tartışmasızdır. Maalesef patolojik hale gelmiş olan laiklik hassasiyeti aşılmış değildir ve kimlik politikalarına sıkışma tehdidi her geçen gün artmaktadır.³⁰⁴ İslamcılık ise iktidara geldikten sonra muhalif damarını ya da ütopyasını büyük ölçüde yitirmiştir ve tepkisel bir hareket olmaktan kendisini kurtaramamıştır.

İslam referanslı bir siyaset ile sosyalizm arasındaki yakınlaşmanın oluşturacağı imkânlar kadar mayınlı alanları da vardır. Şayet yapılan; cihadı bir sınıf savaşı, mustazafları proletarya, cenneti sınıfsız toplum olarak yorumlamak, dini yalnızca toplumsal alana sıkıştırmak, günahı sosyal günaha indirgemek birey-toplum ilişkisi çok sağlam bir zemine (belki adı tevhid olan bir zemine) de oturtulsa doğru bir yaklaşım olmayabilir. Bunu söylemekteki amaç; dini, Allah ile kul arasında sıkıştırmak ya da gerçekten toplumsal boyutunu kenara atıp “ideolojikleşmesin” diyerek ideolojik hale gelişini meşrulaştırmak değildir. Elbette İslam ile sosyalizmin ilkeleri arasında pek çok benzerlik bulunabilir. Ancak “politik meselelere yönelik asgari birlikteliklerin tesisi için kavramlar arası bir arayüze (interface) ihtiyaç vardır.”³⁰⁵ Antikapitalist Müslümanlar’ın yeniden ürettiği ya da yeniden keşfettiği kavramlar “Müslüman olmaya” kadar pek çok şeyi Müslümanlar’ın anladığından çok daha farklı vazediyorlar. Kavramların bu yabancılığı ise ciddi bir muhalefet hareketi haline gelmelerini ve geniş bir taban edinmelerini engelleyebilir. Şayet sağlam bir zemin tesis edilemezse hareketin salt yaşam biçimlerine yönelik tepkisel, romantik bir söylem olarak kalışına şahit olunabilir.

Yukarıda bahsedilen tüm konular hakkında daha detaylı yorumlar, eleştiriler getirmek mümkündür. Örneğin Antikapitalist Müslümanlar’ın “emek felsefesi” (İslam’a göre servetin kazanılmasının yolları), tarih anlayışları, emek mücadelesinin imkânları, “antikapitalist kadim geleneklerin” gerçekten halkın din anlayışı ile uyumlu olup olmadığı,³⁰⁶ üzerine düşünülmesi gereken konulardır.³⁰⁷ Ancak kabaca bu yeni paradigma, modernlik, belki Bâtını tasavvuf yorumu ve gelenek üçlüsünü

³⁰⁴ Cihan Tuğal, “Muhafazakâr Bir Ülkede Emek ve Siyaset”, **Birikim**, s. 217 (2007): 55.

³⁰⁵ Derviş Aydın Akkoç, “Marksizm’e İslam’dan Bakmak: İmkânlar ya da İmkânsızlıklara Dair”, **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**, der. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç (İstanbul: Birikim Yayınları, 2013): 376.

³⁰⁶ Antikapitalist Müslümanlar bu konuda Eliaçık’ı toplumu doğru okuyamamakla itham ediyorlar. Yaptığımız söyleşide, modernist anlayışın IŞİD’ de tecrübe edildiği gibi türbe, cami yıkmaya kadar gidebilen bir radikalliğin önünü açabileceğini iddia ediyorlar. Halkın geleneksel İslam anlayışına ortaklaşma kültürü çerçevesinde değer atfediyorlar. Peki, aslında kadim gelenekte olduğunu kabul ettikleri ortaklaşma kültürü yalnızca “zihinsel çabaları ile rafine ettikleri” kendi din anlayışları ise?

³⁰⁷ Çalışmamızın sınırlılıkları gereği bunları tartışma imkânımız yok, burada gayret ettiğimiz ilahiyatın alanına giren bir eleştiri değil siyasetin alanına giren bir okuma yapmaktır.

paralel biçimde işleyebilmesi, köksüzlükten kurtularak denge sağlayabilmesi anlamında umut vericidir.³⁰⁸ Çünkü geleneğin tam anlamıyla reddi ya da modernliğin “bütün kötülüklerin anası” olarak görülmesi, birincisi için tarihsizleşme, ikincisi için teorinin pratikten uzak bir noktaya taşınması sorununu getirmiştir.

Böylelikle Antikapitalist Müslümanlar da her fikir gibi tenkit ettikleriyle benzeşerek, onlardan koparak, bir anlamda diyalektik içinde yeni bir bakış açısı sunmuş oluyorlar. İslamcılığı kendisinin de aşına olduğu söylemleri kullanarak; sömürü ilişkileri, gücün temerküzü, kapitalizm, emperyalizm üzerinden yine din referanslı biçimde eleştiriyor ve bloklarına pek çok grubu alacak şekilde paradigma değişikliğine gidiyorlar. Bize de modern/geleneksel çatışmasında sığ bir tartışmaya boğulmadan, bugünün imkânlarını değerlendirerek, ama entelektüel derinliğe sahip biçimde uzun vadeli bir kuram inşa edip, Türkiye siyasetine hareket katacakları, çoğulculuğa katkı sağlayacakları ümidini beslemek kalıyor.

Fakat önyargıları yıkamaz, kuramsal derinliği ve netliği inşa edemez, yalnızca muhalif olmaktan sıyrılıp kurucu hale gelemeyen ve sözünü ettikleri sosyolojik zorunlulukları yeterince analiz edemezlerse popüler biçimde tüketilebilirler. Yalnızca ilgi çekici eylemleriyle kalıcı olamayabilirler. 2012 yılından beri sürekli göz önünde bulunan grubun yöntemlerini açıkladıkları yazıda belirttikleri yeryüzü cennetine kavuşup kavuşmayacaklarını bilemiyoruz ama sarp bir yokuşta oldukları su götürmez bir gerçek.

³⁰⁸ Antikapitalist Müslümanlar, Mazdeklerden etkilenen Karmatileri, Şeyh Bedrettin’i, Babaileri mülkiyet anlayışları itibari ile önemsiyorlar ve ortaklaşmacı kadim geleneklerin savunucuları olarak görüyorlar. Sedat Doğan, yüz yüze mülakat, 07.08.2014.

KAYNAKÇA

- Abu, Zahrah M. **İslam'da İtikadi, Siyasi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi**. çev. Sıbgatullah Kaya. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2014.
- Ağaoğulları, Mehmet A, Duygu Türk, Ayhan Yalçınkaya. **Sokrates'ten Jakobenlere: Batı'da Siyasal Düşünceler**. ed. Mehmet A. Ağaoğulları. 3. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.
- Akkoç, Derviş Aydın. "Marksizm'e İslam'dan Bakmak: İmkânlar ya da İmkânsızlıklara Dair". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 357-378.
- Akpınar, Nazlı, Sinan Araman. "Din ve Kapitalizm Sarmalında Milli Görüş Hareketi". **Praksis**. s. 26 (2011): 77-99.
- Akşeker, Yusuf. Yüz yüze mülakat. 1 Haziran 2014.
- Aktay, Yasin. "Modernleşme ve Gelenek Bağlamında Dini Bilgi ve Otoritenin Dönüşümü". **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**. ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 345-393.
- _____. "Sunuş". **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**. ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 13-25.
- _____. "Soğuk Savaş Dönemi Arap İslâmcılığında Sol ve Sosyalist Bağlam". **İslamiyat**. c.5 s. 2 (2002): 43-68.
- Akçura, Yusuf. "Üç Tarz-ı Siyaset". **Türk Gazetesi**. 1904.
- Albayrak, Özlem. "Antikapitalist Müslümanlar solcu mu?". **Yenişafak**. 04 Mayıs 2012.
- Altıparmak, Münibe. **Twitter**.
<https://twitter.com/munibaltiparmak/status/609845600822132736>
[28.08.2015].
- Anderson, Benedict. **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri Ve Yayılması**. çev. İskender Savaşır. İstanbul: Metis Yayınları, 1993.
- Antikapitalist Müslümanlar. "Amerika'nın Keşfi Cuma Hutbesi".
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/tag/amerikanin-kesfi/> [06.09.2015].
- _____. "Antikapitalist Müslümanlar Basın Toplantısı". **Youtube**.
<https://www.youtube.com/watch?v=DzuWydAQZdo> [02.08.2015].

- _____. “Antikapitalist Müslümanlar’dan Basına ve Kamuoyuna Duyurudur”. **Facebook.** <https://tr-tr.facebook.com/notes/kapitalizmle-m%C3%BCcadele-derne%C4%9Fi/antikapitalist-m%C3%BCsl%C3%BCmanlardan-basina-ve-kamuoyuna-duyurudur/382942998477592> [29.07.2015].
- _____. “Anti-kapitalist Müslümanlar’dan Mısır İçin Vicdan Nöbeti Çağrısı”. <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/> [17.08.2015].
- _____. “Antikapitalist Müslümanlar’ın Manifestosu”. <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/manifesto.htm> [23.05.2015].
- “Antikapitalist Müslümanlar’a Köprüde Müdahale”. **Hürriyet.** <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23178035.asp> [21.07.2015].
- “Anti-Kapitalist Müslümanlar Armutlu Basın Açıklaması”. **Youtube.** <https://www.youtube.com/watch?v=hVfKf47NKw> [14.08.2015].
- “Antikapitalist Müslümanlar’a Polis Müdahalesi”. **Milliyet.** <http://www.milliyet.com.tr/antikapitalist-muslumanlara-polis/gundem/detay/1875818/default.htm> [21.07.2015].
- Antikapitalist Müslümanlar. “Basına/Kamuoyuna Duyuru”. <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2015/06/19/yeryuzu-sofralari-uzerine-cuma-hutbesi/> [13.08.2015].
- _____. “Başbağlar Katliamı Üzerine”. <http://antikapitalistmuslumanlar.com/tag/sivas/> [14.08.2015].
- _____. “Beled Suresi ve Antikapitalist Müslümanlar Mücadelesi”. <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2013/09/02/beled-suresi-ve-antikapitalist-muslumanlar-mucadelesi/> [07.08.2015].
- “Antikapitalist Müslümanlar Cemevi’nde”. **Cumhuriyet.** http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/433238/Antikapitalist_Muslumanlar_Cemevi_nde.html [16.08.2015].
- _____. “Cihad Nikahı Üzerine Cuma Hutbesi”. <http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/02/07/7-subat-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].
- “Antikapitalist Müslümanlar’dan Tutsaklar İçin Eylem”. <http://www.adilmedya.com/antikapitalist-muslumanlardan-tutsaklar-icin-eylem-h33069.haber> [14.08.2015].
- Antikapitalist Müslümanlar. “Dinin Ne Anlama Geldiği Üzerine Cuma Hutbesi”. <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/2-ocak-15-cuma-hutbesi/> [06.09.2015].
- _____. “Dinden Para Kazananlar Üzerine Cuma Hutbesi”. <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/20-haziran-14-cuma-hutbesi/> [03.09.2015].

_____. “Emperyalizm ve Çetelere Karşı Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/10/10/10-ekim-14-cuma-hutbesi/>
[03.09.2015].

_____. “Faiz Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/19-eylul-14-cuma-hutbesi/> [06.09.2015].

“Antikapitalist Müslüman Gençler - TV 10”. **Youtube**.
<https://www.youtube.com/watch?v=6wNgVh7xo88> [13.08.2015].

“Antikapitalist Müslüman Gençler' 1 Mayıs'ta”. **Radikal**.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/antikapitalist_musluman_gencler_1_mayi-sta-1086618/ [29.07.2015].

Antikapitalist Müslümanlar. “Gezi Direnişi I.Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/gezi-direnisi-i-cuma-hutbesi/> [01.09.2015].

_____. “Gezi Direnişi II. Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/gezi-direnisi-ii-cuma-hutbesi/> [01.09.2015].

“Antikapitalist Müslümanlar Gezi Parkı Cuma Namazı 7 Haziran 2013”. **Youtube**.
<https://www.youtube.com/watch?v=DRIVGnaxLLE> [22.08.2015].

“Antikapitalist Müslümanlar Hayat TV'deydi”. **Youtube**.
<https://www.youtube.com/watch?v=cVTXqj9Ar5k> [04.08.2015].

“Antikapitalist Müslümanlar İsrail Konsolosluğu Önünde İftar Yaptı”. **Milliyet**.
<http://www.milliyet.com.tr/antikapitalist-muslumanlar-israil-konsoloslugu-istanbul-yerelhaber-288134/> [14.08.2015].

Antikapitalist Müslümanlar. “Kalkınma Adına Yapılan Bozgunculuk Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/11/07/7-kasim-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

_____. “Kurban Bayramı Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/3-ekim-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

"Antikapitalist Müslümanlar Manifesto Yayımladı".
<http://www.adilmedya.com/antikapitalist-muslumanlar-manifesto-yayinladi-h32750.haber> [23.05.2015].

Antikapitalist Müslümanlar. “Milliyetçilik Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/08/22/22-agustos-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

_____. “Özgecan Aslan”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2015/02/14/ozgecan-aslan/>
[14.08.2015].

_____. “Papa’nın Ziyareti Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/11/28/28-kasim-14-cuma-hutbesi/>
[04.09.2015].

“Antikapitalist Müslümanlar Roboski İçin Namaza Çağırıyor”.
<http://www.demokrathaber.net/etkinlik/antikapitalist-muslumanlar-roboski-icin-namaza-cagiriyor-h14366.html> [14.08.2015].

“Antikapitalist Müslümanlar Sivas anmasında olacak”. **Timeturk**.
<http://www.timeturk.com/tr/2013/06/24/antikapitalist-muslumanlar-sivas-anmasinda.html> [14.08.2015].

Antikapitalist Müslümanlar. “Soma'da Yeryüzü Sofrası”.
<http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/> [17.08.2015].

“Antikapitalist Müslümanlar, teravihi Bezm-i Alem Valide Sultan Camisi'nde kıldı”.
Milliyet. <http://www.milliyet.com.tr/antikapitalist-muslumanlar-gundem/detay/1734708/default.htm> [02.09.2015].

Antikapitalist Müslümanlar. “Ulul Emre İtaat Ediniz Ayeti Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/27-mart-15-cuma-hutbesi/> [09.09.2015].

_____. “Üç Aylar ve 1 Mayıs Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/04/26/26-nisan-14-cuma-hutbesi/>
[05.09.2015].

_____. “Üç Aylar Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/9-mayis-14-cuma-hutbesi-2/> [05.09.2015].

“Antikapitalist Müslümanlar'dan Ülker- Koç Protestosu”. **Youtube**.
<https://www.youtube.com/watch?v=gct4zjIWITI> [10.08.2015].

Antikapitalist Müslümanlar. “Varlığa; Doğaya, İnsana , Tüm Canlılara Dair Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/5-eylul-14-cuma-hutbesi/> [07.09.2015].

_____. “Yeryüzü Sofralarında Buluşuyoruz”.
<http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/> [16.08.2015].

_____. “Yeryüzü Sofraları Üzerine Cuma Hutbesi”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2015/06/19/yeryuzu-sofralari-uzerine-cuma-hutbesi/> [15.08.2015].

_____. “Yeryüzü Sofrası Gönüllüleri”.
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/tag/yeryuzu-sofrasi-gonulluleri/>
[17.08.2015].

_____. “Zekâta Dair Cuma Hutbesi”. <http://antikapitalistmuslumanlar.com/cuma-hutbeleri/> [06.09.2015].

- _____. "1 Mart 13' EKEB Kuruluş".
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/aciklama/1-mart-13-ekeb-kurulus/>
[14.08.2015].
- _____. "16 Mart 2015 Tarihli Basın Açıklaması".
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/aciklama/16-mart-15-tarihli-basin-aciklamasi/> [15.09.2015].
- _____. "2014 İlk Yeryüzü Soframızdan".
<http://antikapitalistmuslumanlar.com/2014/06/21/2014-ilk-yeryuzu-soframizdan/> [16.08.2015].
- "Anti Kapitalist Müslümanlar 32.Gün'de 1". **Youtube.**
<https://www.youtube.com/watch?v=OJTui-cEJjs> [13.08.2015].
- "AntiKapitalist Müslümanlar (@kamuder) SosyalKafa'nın Konuğuydu". **Youtube.**
24 Temmuz 2013 <https://www.youtube.com/watch?v=5t7PU-miy6E>
[03.08.2015].
- Arslan, Abdurrahman. "İslâm'dan, Sol Bir İslâm Kadar Liberal Bir İslâm Türetmek De Mümkün Değildir". Asım Öz tarafından yapılan mülakat. **Umran.** s. 188 (2010): 41-49.
- Asım Öz. "İslâm, Antikapitalist Sözlüğün Neresinde?".
<http://www.haksozhaber.net/islam-antikapitalist-sozlugun-neresinde-47485h.htm> [17.10.2015].
- "Bana Dinden Bahset". **Youtube.** <https://www.youtube.com/watch?v=4MAyWo2j-J4> [04.10.2015].
- Başaran, Ezgi. "Gülen Cemaati ve Liberaller Sayesinde AKP 'İlimli İslamcı' Olarak Algılandı". **Radikal.** <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ezgi-basaran/gulen-cemaati-ve-liberaller-sayesinde-akp-ilimli-islamci-olarak-algilandi-1396521/>
[06.09.2015].
- Bayat, Asef. "Post-İslâmcılık Nedir?". **Dipnot.** s. 11-12 (2012): 105-110.
- Beer, Max. **Sosyalizmin Ve Sosyal Mücadelelerin Genel Tarihi.** çev. Galip Üstün. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2012.
- Bergen, Lütfi. "Antikapitalist İslam Sol Mu?". **Birikim.** s. 303-304 (2014): 191-202.
- _____. "Sanayi Toplumu ve İslam: Anadolu Bir İtiraz". **İştiraki.** s. 5-6 (2015): 161-165.
- Bilici, Mücahit. "Küreselleşme ve Postmodernizmin İslâmcılık Üzerindeki Etkileri". **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık.** ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 799-803.
- Birelma, Alpkan. "Antikapitalist Müslümanlar Grubu Üyeleri ile Söyleşi: Bizim Yapmak İstedığımız Mahalleler Arası Geçişkenliği Sağlamak". **Birikim.** s. 293 (2013): 69.

- Birler, Ömür. "Muhafazakârlık". **Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler**. ed. Gökhan Atılğan and Atilla Aytekin. 4. bs. İstanbul: Yordam, 2014: 315-328.
- Bora, Tanıl. **Türk Sağının Üç Hâli: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık**. 7. bs. İstanbul: Birikim Yayınları, 2012.
- Bulaç, Ali. **Din Ve Modernizm**. 6. bs. İstanbul: Çıra Yayınları, 2012.
- Bulut, Faik. **İslam Komüncüleri (Karmatiler)**. Ankara: Doruk, 1997.
- _____. **İslamcı Örgütler**. 2. bs. Kadıköy: Tüzm zamanlaryayıncılık, 1994.
- Castells, Manuel. **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum Ve Kültür**. çev. Ebru Kılıç. 3. bs. İstanbul: Bilgi Üniversitesi, 2013.
- Çağlayan, Selin. **Müslüman Kardeşler'den Yeni Osmanlılar'a İslamcılık**. Ankara: İmge Kitabevi, 2011.
- Çaha, Ömer. "Ana Temalarıyla 1980 Sonrası İslâmi Uyanış". **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**. ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 476-492.
- Çaha, Ömer, Michelangelo Guida. "İslamcılık". **Dünyada ve Türkiye'de Siyasal İdeolojiler**. ed. Ömer Çaha, Bican Şahin. Ankara: Orion, 2013.
- Çakır, Ruşen. **Ayet Ve Slogan: Türkiye'de İslami Oluşumlar**. İstanbul: Metis Yayınları, 1990.
- Çelik, Ömer. "Siyasal Dilin Stratejik Röntgeni". **İslamiyat**. c. 5 s. 2 (2002): 15-19.
- Çiğdem, Ahmet. "İslâmcılık ve Türkiye Üzerine Bazı Notlar". **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**. ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 26-33.
- Doğan, Sedat. Yüz yüze Mülakat. 7 Ağustos 2014.
- _____. Yüz yüze mülakat. 12 Haziran 2014.
- Eliaçık, R. İhsan. "Gezi Savunması Neden Oradaydım". **Facebook**. https://tr-tr.facebook.com/permalink.php?story_fbid=690209280995088&id=271788566170497 [04.09.2015].
- _____. "Kur'an'a Bir De Bu Gözle Bakın". <http://www.ihsaneliacik.com/2012/01/kurana-bir-de-bu-gozle-bakin-imgeler.html> [04.09.2015].
- _____. **Mülk Yazıları: Gökler Ve Yer Allah'tan Başkasına Mı Kalacak?** 4. bs. İstanbul: İnşa Yayınları, 2012.
- _____. **Sosyal İslam: Dinin Direği Paylaşımıdır**. 3. bs. İstanbul: Tekin, 2015.

_____. "Türkiye laik değildir". Murat Kantekin tarafından yapılan mülakat. **Yeni Ulus Gazetesi**. <https://www.ihsaneliacik.com/2012/11/15/soylesi-yeni-ulus/> [13.08.2015].

_____. **Yaşayan Kur'an: Nüzul Sırasına Göre Türkçe Meal-Tefsir**. İstanbul: İnşa, 2011.

Engels, Friedrich. **Einleitung zur englischen Ausgabe der "Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft"**, MEW, 22. Cilt, Berlin, 1972.(Aktaran Özdoğan, Kazım. "Bir Özgürlük Teolojisinin İmkânları Üzerine." **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 15-36).

Erdem, Eren, Hakkı Yılmaz, R. İhsan Eliaçık, Yılmaz Yunak. **İslam Ve Kapitalizm**. 2. bs. İstanbul: Doğu Kitabevi, 2011.

Eren, Mustafa. **Kanlı Pazar: 1960'lar Türkiye'sinde Milliyetçiler, İslamcılar ve Sol**. Fatih: Kalkedon, 2012.

Etyen Mahcupyan. "Ortadoğu'da Özcülük". **Zaman Gazetesi**. http://www.zaman.com.tr/yazarlar/etyen-mahcupyan/ortadogu-da-ozculuk_45974.html [11.10.2015].

Eroğul, Cem. **Demokrat Parti Tarihi Ve İdeolojisi**. 4. bs. Ankara: İmge Kitabevi, 1998.

Fethullah Gülen. "İslam Sosyalizmi". <http://tr.fgulen.com/content/view/19759/3/> [19.09.2015].

Fırat, Gülay. "Kardeşlik İçin Son İftar Uludere'de". **Posta**. <http://www.posta.com.tr/yasam/HaberDetay/Kardeslik-icin-son-iftar-Uludere-de-.htm?ArticleID=189219> [14.08.2015].

Fülberth, Georg. **Kapitalizmin Kısa Tarihi**. çev. Sadık Usta. İstanbul: Yordam Kitap, 2011.

Garaudy, Roger, Faik Bercavi. **İslamiyet ve Sosyalizm**. çev. Hasan Erdem. 2. bs. İstanbul: Rebeze Kitaplığı, 2012.

Gencer, Bedri. **İslam'da Modernleşme, 1839-1939**. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2012.

"Gezi'nin Ramazan'a yansıması: Yeryüzü İftarı". http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/07/130709_yeryuzu_iftari [15.08.2015].

"Gezi Parkı Direnişi Antikapitalist Müslümanlar". **Youtube**. <https://www.youtube.com/watch?v=z4WLKc4ZEIQ> [03.09.2015].

- “Gezi Parkı'nda Kandil'li eylem”. **Radikal**.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/gezi_parkinda_kandilli_eylem-1136463
[01.09.2015].
- Gramsci, Antonio. **Hapishane Defterleri**. çev. Adnan Cemgil. 7. bs. İstanbul: Belge Yayınları, 2014.
- “Grand Hyatt Otel Önünde Yeryüzü Sofrası”.
<http://mucadelebirligi.com/index.php/haberler/emek/4160-grand-hyatt-otel-oenuende-yeryuevue-sofras.html> [29.08.2015].
- Gülalp, Haldun. **Kimlikler Siyaseti: Türkiye'de Siyasal İslamın Temelleri**. İstanbul: Metis, 2003.
- Görmez, Mehmet. "Ebu Zerr el-Ğıfari Biyografileri Üzerine". **İslamiyat**. c.5 s. 2 (2002): 177-182.
- Güler, İlhami. "Hasan Hanefi ve İslami Sol". **İslamiyat**. c. 5 s. 2 (2002): 155-158.
- Gümüş, Güneş. "Radikal Muhalefette Yeni Bir Soluk: Müslüman Antikapitalistler". **Praksis**. s. 35-36 (2014): 107-134.
- Hanefi, Hasan. "Aydınlanmacı İslam". çev. İbrahim Aslan. **İslamiyat**. c. 5 s. 2 (2002): 37-42.
- _____. "Teoloji mi Antropoloji mi?". çev. M. Sait Yazıcıoğlu. **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. s. 23 (1979): 505-531.
- “Hiç geçmeyecek bir vicdan azabı”. **Milliyet**. <http://www.milliyet.com.tr/hic-gecmeyecek-bir-vicdan-azabi/gundem/gundemdetay/20.01.2013/1657724/default.htm> [14.08.2015].
- “İftarda İhsan Eliaçık Tezahüratı”. <http://www.ensonhaber.com/iftarda-ihsan-eliacik-tezahurati-izle-2014-06-29.html> [16.08.2015].
- “İhsan Eliaçık Erol Yarar (Tam)”. **Youtube**.
https://www.youtube.com/watch?v=DDo8_msV2Xg [19.09.2015].
- İnce, Elif. “Antikapitalist Müslümanlar Van için Açlık Grevinde”. **Radikal**.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/antikapitalist_muslumanlar_van_icin_aclik_grevinde-1157396 [14.08.2015].
- “İstanbul'da İftar”. **Youtube**. <https://www.youtube.com/watch?v=HC8jYQ8dRqc> [10.05.2015].
- İşeri, Gülşen, Soner Çetin. “Anti Kapitalist Müslümanlar Gezi'yi Anlattı”.
<http://www.insanhaber.com/insan-ozel/anti-kapitalist-muslumanlar-geziyi-anlattı-h20335.html> [01.09.2015].
- _____. “Gezi'de niyet darbe olsaydı Başbakan devrilirdi”.
<http://www.insanhaber.com/insan-ozel/gezide-niyet-darbe-olsaydi-basbakan-devrilirdi-h20400.html> [04.09.2015].

Kapitalizmle Mücadele Derneği, "Emeklilerimiz Yeryüzü Sofrası Kurmaya Çağırıyor". <http://www.wherevent.com/detail/Kapitalizmle-Mucadele-Derneği-Emeklilerimiz-Yeryuzu-Sofrasi-Kurmaya-Cagiriyor> [29.08.2015].

Kara, İsmail. **Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi: Metinler, Kişiler**. İstanbul: Dergah, 2012.

_____. "İslâmcı Söylemin Kaynakları ve Gerçeklik Değeri". **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**. ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 34-47.

_____. "Bir Ahlâk Davası Yahut Bir İnsan Peşinde". **Star**. 12 Temmuz 2014 <http://haber.star.com.tr/acikgorus/bir-ahlak-davasi-yahut-bir-insan-pesinde/haber-910143> [03.09.2015].

_____. "İsmail Kara il Söyleşi". Tanıl Bora tarafından yapılan mülakat. **Birikim**. s. 303-304 (2014): 44-54.

Karpat, Kemal H. **Osmanlı Modernleşmesi / Toplum, Kuramsal Değişim ve Nüfus**. İstanbul: Timaş, 2014.

_____. **Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi**. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.

Kıvılcımlı, Hikmet. "15 Ekim 1957 Tarihli Eyüp Konuşması". **Timeturk**. <http://www.timeturk.com/tr/2013/01/06/hikmet-kivilcimli-nin-tarihi-eyup-sultan-konusmasi.html> [11.10.2015].

Kutup, Seyyid. **İslâm-Kapitalizm Çatışması**. İstanbul: Beka, 2014.

Kuyurtar, Murat. "Kurtuluş Teorisi Tartışmalarında Sorunlu Eksen: Felsefî Tutumlar". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013. 193-212.

Lapidus, Ira M. **İslâm Toplulukları Tarihi**. çev. Yasin Aktay. 5. bs. İstanbul: İletişim, 2013.

Laçiner, Ömer. "Bir İlahiyat Olacak İse". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 77-88.

Luxemburg, Rosa. "Din ve Sosyalizm." **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. çev. Kazım Özdoğan. İstanbul: Birikim, 2013: 139-169.

"Lüks İftar Protestosu". **Vatan**. <http://www.gazetevatan.com/luks-iftar-protestosu-394123-gundem/> [21.07.2015].

Mannheim, Karl. **İdeoloji ve Ütopya**. çev. Mehmet Okyayuz. Ankara: Epos Yayınları, 2002 (Aktaran: Taşkın, Yüksel. **AKP Devri: Türkiye Siyaseti, İslâmcılık, Arap Baharı**. İstanbul: İletişim, 2013).

“Maskesini düşürdüler! Antikapitalist Müslümanlar, Anti-İhsancı oldu!”.
<http://superhaber.tv/maskesini-dusurduler-antikapitalist-muslumanlar-anti-ih sanc i- oldu-17227723> [16.08.2015].

“Müftülükten 'yeryüzü sofrası' denemesi!”. **Radikal**.
http://www.radikal.com.tr/turkiye/muftulukten_yeryuzu_sofrasi_denemesi-1380040 [14.08.2015].

Mert, Nuray. "Türkiye İslâmcılığına Tarihsel Bir Bakış". **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**. ed. Yasin Aktay. 3rd ed. İstanbul: İletişim, 2011: 411-419.

Mevdudi, Ebu'l Ala. **Kur'an'ı Nasıl Anlayalım**. çev. Bekir Karlığa. İstanbul: İşaret, 2000.

"Muhalif - Ebubekir Sifil - İhsan Eliaçık". **Youtube**.
<https://www.youtube.com/watch?v=rLWSqfvSRIE> [17.01.2015].

"Namazın şekli,kazası,cezası yoktur. İhsan Eliaçık". **Youtube**.
<https://www.youtube.com/watch?v=4MAyWo2j-J4> [04.10. 2015].

“Nükleercilerin Hilton’daki İftarına Karşı Yeryüzü Sofrası”.
<http://www.evrensel.net/haber/255670/nukleercilerin-hiltondaki-iftarina-karsi-yeryuzu-sofrasi> [14.08.2015].

Ortaylı, İlber. **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**. 19. bs. İstanbul: İletişim, 2004.

“Otelde Değil Önünde İftar”.
<http://www.emekveadalet.org/faaliyetler/%E2%80%9Cagzinizin-tadini-bozmaya-geldik%E2%80%9D/> [21.07.2015].

Önder, Sırrı Süreyya. "Müminin Celadetine Ne Oldu?". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 89-99.

Özafşar, Mehmet Emin. "Sıba'i ve İslam Sosyalizmi". **İslamiyat**. c.5 s. 2 (2002): 147-154.

Özdoğan, Kazım. "Bir Özgürlük Teolojisinin İmkânları Üzerine". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 15-36.

_____. "Hangi İslam? Neden Sol İlahiyat?". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 101-116.

Özel, İsmet. **Üç Mesele-Teknik, Medeniyet, Yabancılaşma**. İstanbul: Düşünce Yayınları, 1978 (Aktaran: Kara, İsmail. "İslâmcı Söylemin Kaynakları ve Gerçeklik Değeri". **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslâmcılık**. ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 34-47).

Özgür Kazım Kıvanç. E-mail ile mülakat. 27 Haziran 2015.

_____. Telefonla mülakat. 27 Ağustos 2015.

_____. Yüz yüze mülakat, 1 Haziran 2014.

Özizmirli, Görkem. "Özgürlüğün Teolojikleşmesi mi Teolojinin Özgürleşmesi mi?". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 213-225.

Rahnama, Ali. **An Islamic Utopian: A Political Biography of Ali Shari'ati**. London: I.B. Tauris, 1998.

Özkırımlı, Umut. **Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar : Eleştirel Bir Müdahale**. çev. Yetkin Başkavak. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2010.

Özsoy, İskender. "Tuzla'da Yeryüzü Sofrası". <http://www.evrensel.net/haber/254779/tuzlada-yeryuzu-sofrasi> [14.08.2015].

Özvarış, Hazal. "Antikapitalist Müslümanlar: Antikapitalist Müslümanlar: Hem Muhafazakâr Hem De Sol Kesim Kendisini Sorgulamalı". **T24**. <http://t24.com.tr/haber/antikapitalist-muslumanlar-turkiyedeki-muslumanlar-ozur-dilemeli,202763> [14.08.2015].

Said, Edward W. **Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları**. çev. Berna Ülner. İstanbul: Metis Yayınları, 1999.

"Selahattin Demirtaş İstanbul'da". **Hürriyet**. http://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/istanbul-haberleri/selahattin-demirtas-istanbul-da_44823 [01.09.2015].

"Serapool'da Yeryüzü Sofrası Kuruldu". <http://www.evrensel.net/haber/254465/serapoolda-yeryuzu-sofrasi-kuruldu> [29.08.2015].

Sibai, Mustafa. **İslâm Sosyalizmi**. çev. Yaşar Nuri Öztürk. 2. bs. İstanbul: Yeni Boyut, 2010.

Singer, Peter. **Marx**. çev. Hakan Gür. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2013.

Sönmez, Burhan. "Kötülük ve Aşk Arasında: Sol İlahiyat". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 53-73.

_____. "Ütopya: Sol İlahiyat". **Sol İlahiyat: Dini Soldan Okumak**. ed. Kazım Özdoğan, Derviş Aydın Akkoç. İstanbul: Birikim, 2013: 37-51.

Şapolyo, Enver B. **Mezhepler Ve Tarikatlar Tarihi**. İstanbul: Milenyum Yayınları, 2013.

Şengül, Serdar. "Kategorik Ret ile Kategorik Kabul Arasında Türkiye'de İslâm'a ve İslâmcılığa Yaklaşımlar". **Birikim**. s. 303-304 (2014): 27-35.

- _____. "Teoloji ile Antropoloji Arasında Antikapitalist Müslümanlar." **Toplum ve Bilim**. s. 129 (2014): 195-222.
- Şeraiti, Ali. **İslam Nedir? Muhammed Kimdir?** ed. Hicabi Kırlangıç, Derya Örs. çev. Murat Demirkol. Ankara: Fecr Yayınları, 2009.
- _____. **Ebuzer**. çev. Abdullah Yegin. 5. ed. Ankara: Fecr Yayınları, 2012.
- _____. **Dine Karşı Din**. çev. Doğan Özlük. Ankara: Fecr Yayınları, 2013.
- _____. **İbrahim'le Buluşma**. ed. Hicabi Kırlangıç, Derya Örs. çev. Murat Demirkol. Ankara: Fecr Yayınları, 2012.
- _____. **İslam ve Sınıfsal Yapı**. çev. Doğan Özlük. 3. ed. Ankara: Fecr Yayınları, 2012.
- _____. **Kendini Devrimci Yetiştirmek**. çev. Ejder Okumuş. 4. ed. Ankara: Fecr Yayınları, 2012.
- _____. **İslambilim 2**. çev. Ejder Okumuş. Ankara: Fecr Yayınları, 2011.
- _____. **İslambilim 1**. çev. Hicabi Kırlangıç. Ankara: Fecr Yayınları, 2011.
- _____. **İslambilim 3**. çev. Hicabi Kırlangıç. Ankara: Fecr Yayınları, 2011.
- _____. **İnsanın Dört Zindanı**. çev. Hüseyin Hatemi. 9. bs. İstanbul: İşaret, 2013.
- _____. **İslam Ekonomisi**. çev. Kenan Çamurcu. İstanbul: Dünya Yayınları, 2004.
- _____. **Bilinç ve Eşekleştirme**. çev. Murat Demirkol. Ankara: Fecr Yayınları, 2013.
- _____. **Şehadet**. çev. Murat Demirkol. Ankara: Fecr Yayınları, 2013.
- _____. **Öze Dönüş**. ed. Hicabi Kırlangıç, Derya Örs. çev. Murat Demirkol. Ankara: Fecr Yayınları, 2007.
- Şimşek, Sait. "İslamcılık ve Kur'an". **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık**. ed. Yasin Aktay. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2011: 698-714.
- Taha, Mahmud M. **İslam'ın İkinci Mesajı**. çev. Haydar Aslan. İstanbul: Ayrıntı, 2011.
- Taşkın, Yüksel. **AKP Devri: Türkiye Siyaseti, İslamcılık, Arap Baharı**. İstanbul: İletişim, 2013.
- _____. **Milliyetçi Muhafazakar Entelijansiya / Anti-Komünizmden Küreselleşme Karşıtlığına**. 3. bs. İstanbul: İletişim, 2015.
- Tekin, Mustafa. "Mülk Yazılarına Bir Kritik". **Umran**. s.188 (2010): 36-40.
- Togan, Abreg. Yüz yüze mülakat. 12 Mayıs 2014.

Tuğal, Cihan. "Muhafazakâr Bir Ülkede Emek ve Siyaset". **Birikim**. s. 217 (2007): 55-64.

_____. **Pasif Devrim: İslami Muhalefetin Düzenle Bütünleşmesi**. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2014.

Tuna, Salih. "Ebu Zer Sizin Gibi Salak Değildi". **Yenişafak**. 17 Temmuz 2013. <http://www.yenisafak.com/yazarlar/salihtuna/ebu-zer-sizin-gibi-salak-degildi-38606> [03.09.2015].

Tunaya, Tarık Z. **İslamcılık Akımı**. 2. bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2003.

Türküne, Mümtaz'er. **Doğum Ve Ölüm Arasında İslâmçılık**. İstanbul: Kapı Yayınları, 2012.

_____. **Siyasî İdeoloji Olarak İslâmçılığın Doğuşu**. İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2011.

_____. "İslâmçılık nasıl bitti?". **Zaman**. http://www.zaman.com.tr/yazarlar/mumtazer-turkone/islamcilik-nasil-bitti_2302782.html [11.07.2015].

Uzun, Hakan. "İktidarını Sürdürmek İsteyen Bir Partinin Kimlik Arayışı: Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1947 Olağan Kurultayı". **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**. s. 25 (2012): 101-139.

Ülkü, Hayati. **Muhtasar İslâm Tarihi**. İstanbul: Şelâle Yayınevi, 1972.

Yarar, Erol. "Erol Yarar: Gerçek burjuva sınıfı biziz". Fadime Özkan tarafından yapılan mülakat. **Haber 7**. <http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/421393-erol-yarar-gercek-burjuva-sinifi-biziz> [19.09.2015].

Yayla, Atilla. "Gezi Olayları ve Siyaseti Dizayn Teşebbüsü". **Diren Demokrasi: Gezi Parkı'ndan Tahrir Meydanı'na**. ed. Ekrem Saltık. İstanbul: Kaldırım, 2013: 31-38.

_____. "Gezi Park Revolts: For or Against Democracy?". **Insight Turkey**. 15 (2013): 7-18.

Yazır, M. Hamdi. "Bakara Suresi 30. Ayet Meali". http://www.kuranmeali.org/2/bakara_suresi/30.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [11.09.2015].

Yazır, M. Hamdi, "Necm Suresi 36-37. Ayet Mealleri". http://www.kuranmeali.org/53/necm_suresi/36.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [07.09.2015].

Yazır, M. Hamdi. "Nisa Suresi 136. Ayet Meali". http://www.kuranmeali.org/4/nisa_suresi/136.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [02.08.2015].

_____. "En'am Suresi 59. Ayet Meali".
http://www.kuranmeali.org/6/enam_suresi/59.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx [03.08.2015].

Yeğenoğlu, Meyda. "İslâmcı Siyasetin Dünü, Bugünü, Yarını". **Dipnot**. s. 11-12 (2012): 5-19.

"Yeryüzü Sofrası Kobani için kuruldu".
<http://www.baskalenews.com/haber/yeryuzu-sofrasi-koban-icin-kuruldu-8010.html> [14.08.2015].

Zürcher, Erik Jan. **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**. çev. Yasemin Gönen. 31. bs. İstanbul: İletişim, 2015.

"19 Ocak 2014 Antikapitalist Müslümanlar Hrant Dink Eyleminde". **WebTV**.
http://antikapitalist.web.tv/video/5zutde_qp_6 [14.08.2015].

"32. Gün". **KanalD**. <https://www.kanald.com.tr/32gun/03-05-2012-32-gun/13045?p=1> [12.08.2015].

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ahmet Ayata

E-posta: ayatahmet@gmail.com

Eğitim Bilgileri:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	İnşaat Mühendisliği	Yıldız Teknik Üniversitesi	2012
Lisans	Uluslararası İlişkiler	Anadolu Üniversitesi	2015
Lisans	Hukuk	İstanbul Üniversitesi	2015-

Deneyim:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Stajyer Mühendis	Tekfen Emlak Geliştirme Yatırım ve Ticaret A.Ş.	2010
Saha Mühendisi	Komyapı Hazır Beton Prefabrik İnşaat Taahhüt SAN. TIC A.Ş	2013
Araştırma Görevlisi	Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	2016-